

înțelepciunea inorogului

Neîndoiește, Dimitrie Cantemir a fost unul din oamenii de seamă ai veacului său. Principe domnitor al Moldovei, animat de o fierbinte devoțiune față de țara și poporul său, consilier al lui Petru cel Mare după bătălia pierdută la Stănilești, erudit de faimă europeană, membru al Academiei din Berlin, autor, între alte lucrări, al unei prestigioase și edificatoare **Istории a Imperiului Otoman**, apreciată de Voltaire, iată câteva din datele definitorii ale personalității sale. El continuă cu strălucire șirul unor cărturari de origine română, vestiți prin erudiția lor atât în apusul, cât și în răsăritul Europei, călători cu funcții diplomatice la marile curți domnitoare, ca Nicolae Olahus sau spătarul Mălescu. Pentru noi, el este primul care realizează o logică și o metafizică, cel dintâi care ne dă o lucrare monografică despre Moldova (**Descriptio Moldaviae**), ca și primul nostru romancier (**Istoria ieroglifică** fiind definită de cei mai mulți dintre cercetători drept un roman alegoric). A învățat carte cu dascălul grec Ieremia Cacavelas, discipol al filosofului flamand Van Helmont, și-a desăvârșit studiile la Academia grecească din Constantinopol (o hartă a acestei metropole crepusculare, desenată cu multă precizie de Cantemir, ne arată chiar palatul său de pe malul Bosforului, unde-și primea oaspeții). Știa, în afară de latină și greacă, slavona, persana și araba, multe din lucrările sale le-a scris în latină, dar și în greaca timpului său, unele au fost transpuse în rusă. Bineînțeles, o bună parte din cărțile sale le-a redactat sau rescris în românește.

Așa cum ne apare astăzi, din perspectiva luminoasă a secolului, Cantemir a fost nu numai un erudit, dar și un înțelept. **Divanul sau gîlceava înțeleptului cu lumea sau giudețul sufletului cu trupul**, meditație de tinerețe asupra alcătuirii firii umane și a curgerii lumii, implică un îndemn de a păstra armonia cugetului cu simțurile, un echilibru deci, ca și o dreaptă judecată, ferită de ceea ce este trecător (și perisabil). Dincolo de limitele gândirii sale filosofice, cu inerențele răsfringeri bizantine, cu oscilații explicabile de la deism la raționalism, preocupările sale de etică ni-l arată ca pe un Montaigne moldav.

Istoria ieroglifică, „cu 750 sentenții împodobită”, este astfel nu numai o frescă alegorică, dar și o „paralipomenă”, încercată de judecăți varii, asupra istoriei și moravurilor, a raporturilor sociale și morale. Sentențiile sînt fie preluări de zicală și proverbe românești, aplicate unor realități, cu o extensie a sferei lor de generalizare, fie aforisme proprii presărate printre observații acute

ION LUNGU

(Continuare în pag. 2)

300 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI DIMITRIE CANTEMIR

„Fața tinerească, prelungă și ochi de o nevinovată privire dulce cu mustăcioara mijindă supt turbanul alb și albastru încununat cu scumpul surguciu, pe cînd trupul sprinten e prins într-un **justaucorps** de brocard înflorit. Cravata de modă franceză îi atîrnă la gît, iar mijlocul e prins cu o cingătoare de șal din care atîrnă hangerul — interesant și expresiv amestec de Orient și Occident, ca în spiritul lui însuși” (N. Iorga).

VIRGIL TEODORESCU

prinț moldav

Povestea ieroglifă cu-adeveriri
ascunse,
Se-ntoarce ca un mare condor la
cuibul său,
Pe-o aripă — bine, de-o aripă — rău,
Și în penaj cu foșnete de frunze.

Subtil pînă acolo unde-ai putea c-o
spadă

Să-nfrîngi o hoardă prin puterea
minții,
Trecut prin avatarul suferinții,
Întrezărind ce trebuia să vadă.

Te-ntrebi cum mecanismul atît de fin
suportă

Cumplita presiune vasculară.
O vijelie care te doboară
Patetic distilată de retortă.

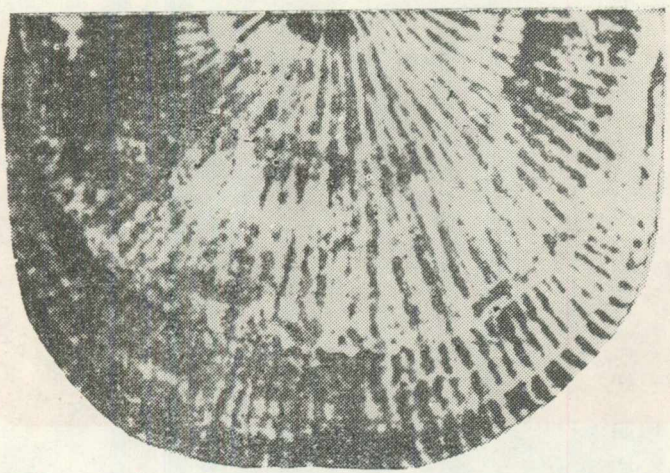
CANTEMIR — POETUL

Între noțiunea de om de știință și aceea de poet este la prima vedere o incompatibilitate de natură, nu numai una de obiect. Omul de știință este socotit ca unul care studiază cu atenție, se informează, observă, experimentează, ca din suma faptelor cercetate să inducă adevărul, iar la un nivel superior, legea care guvernează o serie de fapte. Se cer omului de știință aplicarea la obiect, rigoarea în judecată, nepărtinirea, facultatea de sistematizare, forța de cercetare exhaustivă. Aceste calități nu i-au lipsit lui Dimitrie Cantemir, eminent om de știință istorică, geograf, cartolog, etnograf, logician, metafizician, teolog, filolog și muzicolog, dar și romancier, pamfletar și poet. S-ar spune chiar că varietatea și întinderea cunoștințelor lui în discipline științifice atât de variate ar covârși ca întindere și importanță creația sa literară, legată firește de limba sa maternă, căreia i-a încredințat o parte numai din opera sa, scrisă mai ales în limba latină, prin care rivnea să comunice cu oamenii de știință de pretutindeni. Una din aceste opere, **Descriptio Moldaviae**, nu i-a deschis oare porțile ilustrei d-voastre Academii de Științe din Berlin? Înaintașii d-voastră au putut aprecia în această lucrare prin care luau cunoștință de structura fizică, socială, economică și spirituală a unei îndepărtate țări, originalitatea și valoarea științifică a fostului voievod al Moldovei, fiu și frate de domnitor care-și cunoștea atât de bine țara și își sistematiza perfect cunoștințele, într-o monografie fără precedent pe vremea aceea. El au admirat pe omul de spadă, care-și pierduse tronul în cursul bătăliei de la Stănilești, dată alături de țarul Petru cel Mare, pentru eliberarea țării sale de sub jugul turcesc, dar mai ales pe complexul om de știință care și-a privit țara din toate punctele de vedere, scrutindu-i toate structurile și expunându-le cu claritate și agrement.

Dacă am dat mai sus, destul de sumar, definiția omului de știință, așa cum este în genere privit, mi-a mai rămas să fiu tot atât de explicit asupra noțiunii, în sensul cel mai larg, de poet. A fi poet cere o deosebită sensibilitate față de fenomenalitatea cosmică, o imaginație sau o fantezie bogată, de re-creare a universului pe dimensiunile unei viziuni personale, o facultate de expresie vie, colorată, plastică. Dimitrie Cantemir a corespuns cu prisosință acestor grele condiții, mai ales în capodopera sa literară, **Istoria ieroglifică** (1705). Este strigătul de triumf al omului politic, care vede o mare victorie a familiei Cantemir, înțelegerea survenită între, pe de o parte, el și fratele său, Antioh, iar pe de alta, pînă în ajun ireductibilul lor adversar, bogatul și influentul voievod al Valahiei, Constantin Brâncoveanu, care-l demisese în 1693, cînd, după moartea lui Constantin Cantemir, voievodul Moldovei, îi urmasa el, Dimi-

ȘERBAN CIOCULESCU

(Continuare în pag. 11)

orașul

DE TOAMNA

Aduc vestea tirziu, cu ezitări scuzabile între cronică sumară și rapsodie pletorică: s-a instalat toamna în mod ireversibil și, odată cu ea, orașul a căpătat un aer calm, recules, de nostalgică demnitate. Faptele s-au petrecut ca de obicei, pornind dinspre mare, cu efluvii iodate de ierburi și de scoici lepădate, le-am simțit încă înaintea echinocțiului cum urcau greu, conspirativ ca niște seve, străzile înguste ale peninsulei, furișându-se pe lângă ziduri și mărind îndelung la răspintii. Orașul trepida încă în frenezia estivală în timp ce, undeva la marginea lui albastră, se poticneau — deocamdată — insinuări de ceață, de alge o-filite sau de crabii vîrșnici agonizînd pe plajă, între răsăritul apei și apusul uscatului. Cei prea puțini plopi pentru setea de înălțime a urbei își mai legănau iresponsabili flămurile lor verzi-argintii, cînd pe plajă începeau deja să ră-tăcească adieri oxidante și puf de păsări marine năpîrlite. De dincolo, dinspre cîmpie, năvă-lea ecoul mirositor al altor metamorfoze concludente, de porumb ieșit din pubertate și de calcar dobrogean încins în struguri, deși orașul își continua, non-stop, cursa lui estivală.

Fiindcă toamna constănțeană este mai întîi o toamnă olfactivă. Orașul, prins între două recolte, a cîmpiei și a mării, se supune unei dulci și prelunge-agresivități odorante, o mitologică alcătuire cu trup de vară și aripi autumnale planează în indecizie sfidînd filele calendarului pînă ce, cu volte din ce în ce mai strînse, aterizează în centrul orașului. Atunci, Constanța redevine a localnicilor, vremelnice restituire în beneficiul ospitalității viitoare — nimeni n-a reflectat asupra condiției unui oraș împărțit generos și simultan între trudă și odihnă —, atunci plajele își recapătă dimensiunile naturale în beneficiul reveriilor solitare, oferta biletelor de tren spre București și a camerelor de închiriat crește la cote confortabile, atunci se înmulțesc inventarele și scade numărul autobuzelor iar dinspre „Popasul pescarilor” vine gust de saramură din stăvriți sau chefalii tomnatici. Atunci, adică acum, toamna devine ireversibilă — cu brumă pe olane, cu sirene de ceață tăind felii dintr-o numai aparentă tăcere pontică, în sfîrșit, cu toată recuzita — iar eu n-am decît s-o semnalez în consecință.

C. NOVAC

Înțelepciunea inorogului

(Urmare din pag. 1)

și pilde de o plasticitate remarcabilă. Față de lăcomie, Cantemir are un dezgust suveran: „Lăcomia de aur pînă la gunoia și de la diamant pînă la steclă se întinde”. Tot astfel, îi displac orgoliile vane: „Mindria de tot oarbă fiind, precum peste cei mari, așe și peste cei mici dă”. Nu-i place hazardul temerității, ci avertizează cu cumpătare: „Nebun corăbier s-ar socoti a fi acela carele pînzile împotriva vîntului a deschide ar îndrăzni”. Adevărata dragoste nu este „cea cumpărată pe bani”, ci aceea dăruită din suflet. Cînstea este o virtute esențială, fără cînstă nimic nu se înțelege, cînstea este un țel pentru care „lacrimi de singe trebuie”, căci „cetatea cînstii” este lesne de dobîndit, dar greu de apărut. Unele aforisme vizează direct stările sociale nefaste ale vremii: „Boul răstornă țărîna, plugarul samănă, stăpînul vinde sau mîنین-că”. A fost un observator lucid al vremii sale. A cugetat cu profunzime asupra creșterii și decăderii implacabile a imperiilor, fiind primul care a arătat, cu argumente, posibila destrămare a imperiului otoman (ros de irezolvabile contradicții interne). Ca și cronicarii dinaintea sa, a afirmat originea comună a românilor din toate ținuturile, a crezut și a luptat pentru libertatea nației sale. Nu a fost un mizantrop, deși imaginile lumii în care a trăit l-au mîh-

nit adesea, și-a păstrat ființa dreaptă și bine cumpănită chiar dacă împrejurările existenței sale l-au supus unor cumplite suferințe morale. A trăit cea mai mare parte din cei 50 de ani de viață pe meleaguri străine, dar cele patru întoarceri ale sale în patrie i-au fost un reazim de neclătinat, i-au nătrit speranțele într-o întoarcere deplină, care nu s-a săvîrșit (abia, mult timp după stingerea lui din viață, a fost așezat, grație demersurilor lui Nicolae Titulescu, în locașul de tihnă de la Trei-Ierarhi). Adevărata sa bătaie, din care ne apare cu strălucire învingător, a fost aceea cu timpul. „Unde este Kyros și Cesar? Unde este Xeres și Artaxerxes?”, se întreabă el în *Divan*. Între amărăciunile sale, nu a așezat niciodată pe aceea a neizbinzii trupesti. A crezut în victoria cugetului, dincolo de hotarele vremelnice ale atitor întocmiri. Chiar și atunci cînd a pus patimă (și o fermecătoare culoare) în plămuirile sale satirice, intuiția a fost deasupra subiectivității. Cugetul a forat adînc către sevele esențelor. În Istoria ieroglică boierii iau chipul și atributele unor păsări sau animale de pradă, curtenii sînt tăuni sau trîntori, guarzii plătiți sînt viespi, numai plugarii, numai cei ce trudesec sînt albinele. A fost un umanist, a afirmat necesitatea cunoașterii, a luminării prin știință. „Nu rob, ci stăpîn lumii te-au lăsat; pentru aceasta, tu pe dînsa, nu ea pe tine stăpînește”.

„O cameră foarte înaltă, cu pereți lambrizați și plafoniere ascunse; mocheta verzuie, în consonanță cu draperiile și stofa scaunelor, de culoarea odihnitoare a muștarului. De la ferestrele înalte pînă în tavan, se văd, pînă la impactul cu vîzduhul, ariile fremătătoare ale mării, cu soarele blind de septembrie presărat în miriade de cioburi. Pe pervazuri, glastre: mușcate imense, cu inflorescență explozivă, ca un ghem de jar încremenit, un filodendron pitic, cactuși. Pretutindeni schițe: studii economice, dezvoltări de obiective, litoralul și orașul, culese în liniile lor sintetice pe cîteva foi de calc și de ozalit. Planșe pe pereți, planșe pe mese. O lampă de birou, mape, un serviciu de scris din marmură albă cu vine cenușii, un sноп de creioane, de toate culorile, ascuțite cu meticulozitate, un teanc masiv de „Revista di architettura arredamente arte”. Sîntem în biroul arhitectului Gheorghe Dumitrașcu, directorul Institutului județean de proiectări Constanța. Nu este prima mea vizită aici, ne cunoaștem de ani de zile, am mai scris despre instituție și despre om, despre specialistul de o impunătoare cultură. Conversația se încheagă simplu, firesc.

AL. MIHALCEA

— În 1972, stimate tovarășe director, colectivul Institutului a fost declarat fruntaș pe țară și, prin înalt decret, i s-a conferit Ordinul Muncii clasa I; cu aproape un an mai tirziu, directorul, cu care am acum plăcerea de a sta de vorbă, a fost decorat cu aceeași distincție. Înainte de a vă întreba despre instituție și despre director, îngăduiți-mi să vă rog să schițați biografia omului...

— Dacă considerați că e neapărat nevoie... M-am născut la Brăila, în 1925. Taică-meu fiind inginer agronom, mi-am petrecut copilăria la Domnița, o fermă a Ministerului Domeniilor, unde mi-am făcut și primele două clase primare. Venea un învățător, călare, pentru toți copiii din fermă. Lăceul — la București, la „Mihai Viteazul”, școală dură, severă, unde se făcea o carte nemaipomenită. În 1943 am terminat liceul, în 1948 — Institutul de arhitectură „Ion Mincu”.

— Ce subiect v-ați ales la proiectul de diplomă?

— Conceperea unui „Institut de fizică atomică”. Mi-a fost consultant tehnic însuși regretatul academician Horia Hulubei. Am realizat un proiect bun, notat cu „Magna cum laude” care se dădea doar la 3—4 ani odată. După care am lucrat în Capitală: la proiectarea spitalului „Emilia Irza”, partea social-culturală a Institutului agronomic „Nicolae Bălcescu”, poligonul de tir Tunari, o parte din Casa Științei. Și altele, mai mici, multe blocuri, de pildă...

— În Constanța?

— Venit în 1954, de cînd s-a trecut la descentralizarea proiectării; exact cînd s-a înființat Institutul regional de proiectare. În '57 eram arhitect-șef, doi ani mai tirziu — director.

— Ce lucrări vă poartă semnătura aici?

— Am lucrat la toate. În mod deosebit, însă, la schița orașului Constanța, apoi la toată dezvoltarea litoralului, la Sala sporturilor, și la ansamblurile de la Gara nouă și fosta gară veche, pentru care am primit Premiul de Stat.

— Revenind acum la institut și la colectivul său...

— Îl consider drept foarte bun, valoros. Am reușit să strîngem laolaltă oameni cu experiență și tineret cu multă dorință de afirmare, crescut și format aici. E o atmosferă bună, de statornică emulație. Un merit însemnat revine organelor locale de partid și de stat; modul de lucru al tovarășului Vasile Vlăcu, consfăturile domniei sale cu arhitecții au creat un stil de activitate dinamic, au instituit un dialog fructuos. La fel — și tovarășul Petre Nicolae. Aceleași relații există și în cadrul instituției — de apropiere între oameni, de încredere în calitățile lor. Am reușit să le cultivăm oamenilor, indiferent de specialitate, o profundă dragoste de meserie. Ceea ce le cerem înții și-ntii e să fie ei înșiși mulțumiți de ce le iese din gîndire și din mînă.

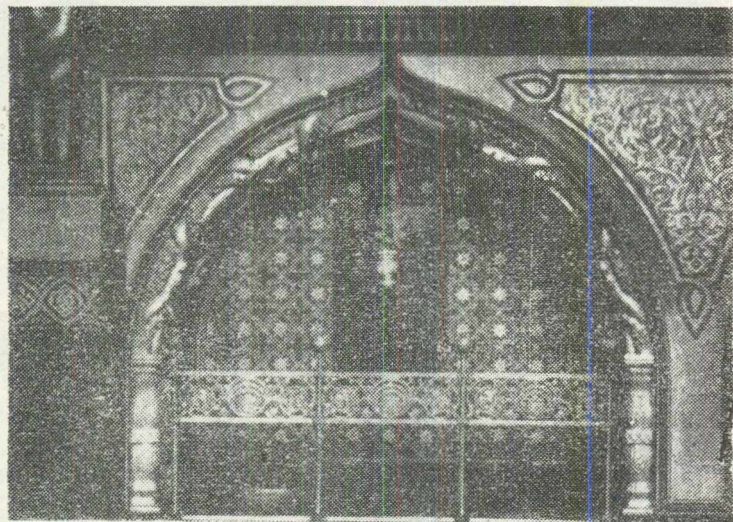
Gheorghe Dumitrașcu

RITMURI

ARHITECTONICE

— Știu că în munca dumneavoastră, relația arhitect-inginer este mai mult decît frecventă. De ce?

— Pentru că arhitectura de azi e o sumă a tuturor colaborărilor, o înveșmîntare în haină agreabilă a unor funcțiuni. Ce construiesc? O clădire destinată odihnei, sau distracției, sau producției! Ei bine, sînt obligat să mă identific cu oricare dintre prezumții beneficiari, să intuiesc perfect structura funcțională pe care s-o „îmbrac într-o casă”. Cu mijloacele de calcul ingineresc, cu utilajele actuale, trebuie să se realizeze un tot bine gîndit, și din interior, și din exterior. Unul comit o mare eroare: „Hai să facem o fațadă frumoasă!” Dar fațada rezultă din concepția de ansamblu, este reflexul ordonării structurilor, nu un element „lipit”!

Mormîntul lui D. Cantemir la Trei Ierarhi

„În orașul din care a stăpînit Moldova, din care a plecat pentru marea aventură în folosul creștinătății — care nu din vina lui a ieșit rău și l-a pus pe o cale de continuă durere, de nesfîrșit dor de moșie ca și de civilizație pe care o lăsase aici și la care înțelegea să colaboreze esențial și mai departe — în Iașul unde a domnit și a luminat el, este azi ceea ce soarta fatală pentru noi totînde poate păstra, după atîta trecere de vreme, dintr-o ființă omenească” (N. Iorga)

pit”! Nici reversul nu e mai fericit. Expresia exterioară nu trebuie neglijată niciunul. Noi am căutat să ne integrăm într-o ținută cît mai simplă, nu simplistă, și sobră, la nivelul societății pe care o construim azi. Fațada trebuie să fie optimistă, echilibrată, nu artificioasă; excesul de decorație este o modă — efemeră, perisabilă.

— Ce părere aveți despre arhitectura noastră națională?

— Tradițiile noastre arhitecturale sînt o cucerire a spiritului românesc, fără îndoială. Dar folosirea fără discernămint a elementelor acestei tradiții — dictate, la urma urmei, tot de natură — nu e deloc inteligentă. Una e să concepi un local în stil specific, alta e să imaginezi un oraș a cărui viață se va prelungi în viitor. Nu putem reveni tale-quala la vechea arhitectură.

— Cum ați caracteriza, ca arhitect, litoralul?

— Concepția sa generală e o concepție bună, apreciată și de specialiști din țări ca Franța și altele, de experți ai P.N.U.D., organism al O.N.U. Nu tot potențialul său este însă folosit cum se cuvine; de pildă, avem mari posibilități de tratament încă neexploatate. Pe de altă parte, nu toate sectoarele s-au dezvoltat în același ritm, și de aceea întreprindem acum studii de dotări noi, de completări... Altceva: orașul Constanța, deși turistic, a rămas în urma litoralului, nefiind prins într-un program paralel. Nu dispunem încă de o bază puternică de agrement și distracții. Un neajuns de care e pîndit litoralul este și degradarea profilului și ținutei unora dintre unități. Dacă, de exemplu, baza de tratament de la Eforie e menținută la un nivel constant, Țirgul de vară de la Mamaia a devenit un fel de... cîmp al intervențiilor hilare, ridicole, de prost-gust, practicate de responsabilii localurilor. Astfel s-a distrus intimitatea localurilor, s-a ajuns la standardizări nedorite...

— Ce planuri de viitor aveți?

— Să... construim! Ne vom strădui să ne încadrăm și mai bine în ritmurile județului, să răspundem cît mai adecvat tuturor solicitărilor pe care le impune dezvoltarea acestui teritoriu.

dimitrie cantemir despre dobrogea

Opera lui Dimitrie Cantemir oferă informații bogate despre toate teritoriile locuite de români. Valoarea acestor informații constă nu atât în natura izvoarelor scrise consultate, cât în faptul că o bună parte din ele sînt rezultatul contactului direct al autorului cu locurile, cu oamenii, cu evenimentele. Monografia dedicată Moldovei — *Descriptio Moldaviae* — este un exemplu.

O provincie despre care Cantemir ne pune la dispoziție date valoroase este Dobrogea, pe care el a cunoscut-o cu ocazia drunurilor — destul de dese — pe care le-a făcut începînd din 1688, pînă în 1710, între Iași și Istanbul, trimis fie ca ostăte, fie ca puchehaia a Țării Moldovei la Poarta Otomană. Într-o notă la textul *Istoriei Imperiului Otoman*, autorul confirmă că: „Eu am trecut adeseori prin părțile acestea din cauză că pe aici îmi era calea din Moldova la Constantinopol” (p. 310). Iar în *Hronicul vechimii a romano moldovlahilor* ne precizează și unul din punctele de trecere peste Dunăre: „Leat 1704, viind noi de la Adrianopole și trecînd Dunărea la Galați...” (p. 248). Se pare că drumul lui prin Dobrogea începea cam prin dreptul Isacei, ducea uneori prin Babadag sau mai spre sud, trecea prin sate — unul din ele nu este cunoscut, este vorba de Alibegkioi (azi Izvoarele, în județul Tulcea), apoi, probabil, prin Medgidia, Cobadin, Adamclisi, Cuzgun, Parachioi, Ostrov și se îndrepta spre Adrianopole. Numai așa se explică imaginea Dobrogei, într-o scurtă descriere cu care se continuă menționata notă din *Istoria Imperiului Otoman*: „Dobrudgia este o provincie situată dincoace de muntele Haemus și se întinde de-a lungul Dunării de la Dristor în România pînă la gurile acestui fluviu. Toată țara e numai un șes, o cîmpie întinsă, fără fluviu, fără păduri; numai la extremitate, aproape de Dristor, este o pădure pe care turcii o numesc Deliorman, sau pădurea nebunilor”. Autorul ne oferă, în continuare, informații interesante despre locuitori, despre firea lor, despre locuințe. Pentru pitorescul lui, cred că fragmentul merită să fie citat pe larg:

„Locuitorii ei (...) sînt renumiți pentru singulara lor ospitalitate. Dacă trece vreun călător prin satul lor, fie el de orice nație ori religie, toți capii de familie ies în fața porții și în modul cel mai afabil, îl invită să intre în casa lor și să primească să șadă la masă și să mănînce din ce le-a dat Dumnezeu (acestea sînt propriile lor cuvinte de invitație). Apoi, cel a cărui invitație a primit-o călătorul, îl ține la el trei zile cu cai cu tot, dacă nu sînt mai mulți de trei, și-l ospătează fără vreo recompensă și cu atîta curtenie și afabilitate, încît abia se mai poate găsi pereche în lume. Ei îi pun dinainte ouă, miere (de acestea țara are din abundență) și pîine coaptă sub cenușe, dar care este foarte fină și bună. De notat este că ei pregătesc cite o căsuță anume pentru primirea oaspeților, cu un cămin în mijloc, înconjurat din toate părțile cu paturi, unde călătorii se pot face comodi după a lor plăcere. Fiindcă nu au păduri cu lemne, își încălzesc în casă cu bălegar uscat la soare. Casele le fac din piatră, dar fără var și nisip, încît pereții lor par a fi mai mult o aglomerare de pietre decît un zid consolidat. Dar pentru a se apăra de frig, ei bat pereții pe din afară cu bălegă. Pentru apă își fac fîntini pe care, din cauza aridității solului, trebuie să le sape la adîncime de pînă la cite o sută de stînjani. Țara aceasta produce și cai foarte iuți la fugă și pe care turcii îi consideră drept cei mai buni după cai moldovenesti...” (p. 309—310).

Exemplul de ospitalitate relatat aici este întîlnit — cu mici modificări — și în *Descrierea Moldovei*:

„Chipul cu care [moldovenii] primesc oaspeți străini și drumetii e vrednic de cea mai mare laudă; căci deși foarte săraci din pricina învecinării cu tătarii, totuși nu se dau înapoi niciodată să dea mîncare și găzduire unui oaspe și-l adăpostesc fără „plată timp de trei zile împreună cu calul său...” (*Descrierea Moldovei*, col. Lyceum, 1967, p. 207).

Cantemir istoricul, preocupat să demonstreze cit mai convingător latinitatea și continuitatea românilor în Dacia, include în sfera acestor preocupări și Dobrogea, pe care o consideră parte componentă a Daciei:

„Așijdere peste Dunăre despre amiazăzi au mai fost luînd în sine amîndouă țările Misiei, carile acum cu nume turcesc se cheamă Dobrugé...” (*Hronic*, p. 68), sau acum spune în altă parte a aceleiași lucrări: „Misiia aceasta precum iaste Dobrogea aiurea am învîțat” (pag. 242).

Pe teritoriul Misiei, romanii au construit cetăți și Cantemir menționează Silistra și Babadag ale căror ziduri „atestă autenticitatea lor, căci structura lor seamănă mai mult română... de unde se poate deduce cu toată posibilitatea că ele sînt fondate de romani spre a împiedica incursiunile barbarilor. Și mai ales ale sciților” (*Ist. Imp. Otoman*, p. 444—445).

Considerînd, așa cum am văzut, că Dobrogea este parte componentă a Daciei, Cantemir, ocupîndu-se de originea și continuitatea elementului românesc pe teritoriul vechii Dacie, include în aria preocupărilor lui și pe românii dobrogeni. În *Hronicul vechimii a romano moldovlahilor* el revine de mai multe ori asupra acestei probleme care i se pare de necontestat. Convingerea lui se bazează mai puțin pe mărturii scrise, cit mai ales pe ceea ce constatare direct în deseori călătorii prin aceste locuri. De aceea, uneori, demonstrația lui îmbracă un ton polemic la adresa celor care sînt adepții în exclusivitate ai dovezilor scrise: „Rămîne dară să cunoaștem că Dacia iarăși de același romani lăcuiți. Fîntă să fie fost. Cătră aceasta mare dovadă și mărturie, cum să zice de ochi, nu de urechi, avem pe românii cari și astăzi videm în Misiia lăcuiți, cari cu ceștea ai noștri, romani, tot un neam și o limbă sînt; nici altă a lor deosăbită descălecăre undeva sau la vrul istoric să pomenesc; ce fără nici un prepus poate fi unora să le fie plăcut mănoasă marginile Dunării apucîndu-ș acolo loc să fie rămas. Că cine într-aceste părți au înblat și nu știe cîți romani sînt și astăzi lăcuiți pe decinde de Dunăre, de la gură pînă la pragurile ei” (p. 229—230).

Românii de aici n-au părăsit niciodată aceste locuri. nici chiar pe vremea invaziei tătarilor conduși de Batu-Han:

„Acum vine rîndul să arătăm o samă de romani cari și pe vremea lui Batie, tot au rămas prin cetățile lor de pe malul Dunării pînă în Marea Neagră...” (p. 467).

Într-o notă marginală, la pagina 419 a *Hronicului*, Cantemir subliniază lapidar permanența elementului românesc în Dobrogea:

„Insamă aicea cum românii au fost stăpînind, precum Misia, așa preste Dunăre, unde și acum trăiesc...” (p. 419).

Beizadeaua care însoțise armata turcescă pînă la Tisa și asistase la dezastrul acesteia în lupta de la Zenta, înțînise în drumul său o numeroasă populație românească. Aceasta îi permite să sublinieze cu fermitate în *Hronic*:

„...precum astăzi videm că și în Misia de la Poarta de fier pînă la Marea Neagră, satile, carile sînt mai aproape de malurile Dunării, pline sînt de romani de un niam și de o limbă cu cești de ceaștă parte de Dunăre” (p. 217—218).

Românii din Dobrogea au purtat și lupte cu „împărații Țarigradului”. Aceștia „cu mulțime de ai săi și cu tot felul de arme gătite, intrînd în Misia, au lovit la Constanția (aceștia îi zic turcii Chiostengé)... și nime împotriva puindu-să, fără nice o nevoie au dobîndit-o...” Și scriitorul conchide: „Aceștia dară sînt războaiele carile au avut românii noștri cu împărații Țarigradului...” (p. 419).

Populație românească în Dobrogea exista și era numeroasă nu numai în satele de pe „decinde de Dunăre”, ci și în cele din interior. Nu e vorba aici de simpla înregistrare a existenței ei, ci de înfrîurirea pe

— „Sînt mahomedan adevărat, dar nicicînd nu voi suferi ca oamenii mei să lucreze în ziua aceasta.”

M-a prins mirarea de aceste cuvinte ale lui și l-am întrebat mai departe:

— Ce, poate astăzi este sîrbătoare la voi?

El a suris și apoi mi-a zis:

— Mă mir că voi ca creștini nu știți că astăzi e ziua Sfîntului Foca.

— Și ce aveți voi — îi zisei — cu ziua Sfîntului Foca?

— O, amic! — îmi replică el — cum vorbiți voi așa!

Acest sfînt, prin minunile sale, a dat suficiente dovezi între noi despre puterea sa. Ascultă:

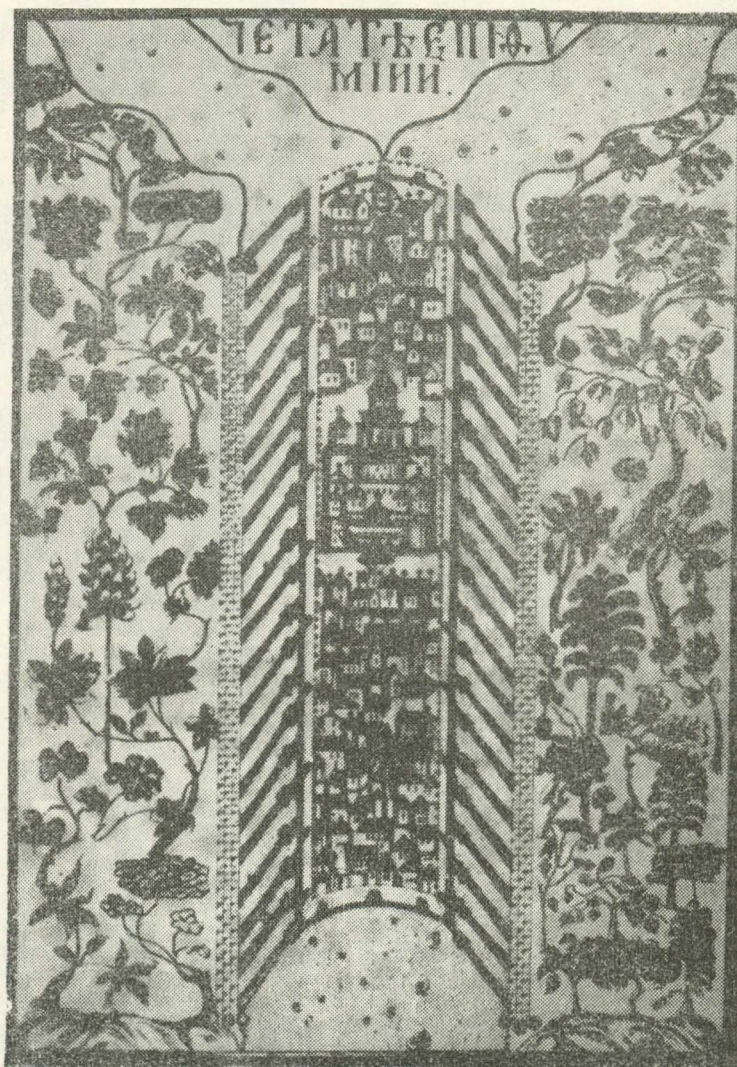
Încă de la străbunii noștri a rămas la noi această știre că oamenii noștri, care nu cunoșteau nimica despre sîrbătoarea Sfîntului Foca, au trimis în ziua aceasta pe lucrătorii creștini la recoltarea bucatelor de pe cîmp. Și cu toate că aceștia le-au arătat că este ziua Sfînt-

în text — și neterminată. Revista *Analele Dobrogei* în volumul pe anul 1927, a publicat o traducere românească făcută de Ion Georgescu — pe atunci profesor la liceul Mircea cel Bătrîn. Pentru a ne da seama de diferențele — de altfel pline de semnificație — vom reproduce integral pasajul respectiv:

„Sfîntul Foca e cinstit numai la turcii dobrogeni (Dobrogea e vechea Misia inferior, adică ținutul cuprins între Dunăre, Marea Neagră și Munții Balcani). Și iată pentru ce e cinstit Sfîntul Foca de dobrogeni. Locuitorii mahometani ai regiunii aveau supuși creștini, români care, potrivit cu rînduiala lor bisericească, au făcut înțelegere cu stăpînii lor să nu fie siliți să muncească, în duminici și sîrbători. Odată, într-o zi, de Sfîntul Foca ce se ține la 22 iulie, pe timpul secerîșului, stăpînul i-ar fi silit cu puterea să care recolta de pe cîmp și să o stringă grămadă. Cînd se aflau carele pe drum, se dezlănțui o furtună mare și, nu se știe cum (poate de trăsnet), s-au aprins carele și au ars deopotrivă cu toată recolta cîmpului. Întîmplîndu-i-se această nenorocire pe neașteptate și știricînd despre pricina ei, locuitorii creștini și românii ai aceluia turc l-ar fi încredințat că degeaba cercetează fiindcă ei știu de vreme îndelungată că cei ce nu țin sîrbătoarea Sfîntului Foca sînt pedepsiți cu foc și pîrjol. De atunci turcii au început să prăznuiască pe Sfîntul Foca, poruncînd să nu muncească în acea zi. nici ei, nici slujitorii lor. Tot de atunci întrebă mereu pe preoții creștini cînd e sîrbătoarea Sfîntului Foca, să nu supere pe sfînt prin neștiința și purtare lor necuviincioasă. Astfel simplitatea omenească, pe cît e de fericită în bine, pe atît e de nefericită în rău, care a dat naștere la zeci și sute de credințe deșarte mai răspîndite decît cuvintele evanghelice și apostolice” (p. 112—113).

Faptul că de fiecare dată Cantemir pomeneste în mod special de români nu se poate explica decît prin numărul mai mare al românilor a căror prezență se impunea în mod categoric călătorului prin aceste locuri. În prima parte a lucrării, am reliefat faptul că numai existența aici a unei mase românești stabilă poate explica influența ei asupra unei populații de infiltrație recentă, chiar dacă aceasta — și este cazul turcilor — este populația stăpînitore. Dar Cantemir nu-și limitează numai la atît volumul informațiilor sale despre Dobrogea. Umanistul de formație enciclopedistă, poliglotul — și el este unul din cei mai mari ai timpului său! — nu poate rezista tentației — de altfel dezvăluită pretutîndeni în opera sa — de a aborda probleme de limbă. În cazul nostru, este vorba de încercarea de a stabili sensul unor toponime: Babadag = tata munților, sau Dobrogea, eronat derivată din Doberi. Uneori, ca să explice sensul unor denumiri, autorul — care a dovedit frecvente preferințe pentru elementele etnografice — recurge la date din acest domeniu. Într-o notă din *Istoria Imperiului Otoman*, subliniind rolul administrativ și strategic al localității Babadag, autorul adaugă o interesantă informație despre existența aici a unei specii de corbi, azi — se pare — cu totul necunoscută. Pe nesimțite, Cantemir trece de la realitate la legenda care explică numele acestei curioase specii de zburătoare:

„În vecinătatea acestei cetăți se află o specie de corbi care, prin mărimea lor, întrec pe toate celelalte zburătoare; turcii și tătarii îi numesc ghiudgighin și sînt în număr atît de mare, încît maiștri de

• Cetatea Iacomiei

care această populație a exercitat-o asupra populației turcești. În acest sens, ni se pare relevatoare o relatare dintr-o notă din *Istoria Imperiului Otoman* care, pe lângă dezvăluirea acestui proces de influențare ne aduce din nou în fața talentului de povestitor al savantului român, însușire pe care o demonstrează din plin și în alte opere, mai ales în *Istoria ieroglică*, și în *Viața lui Constantin Cantemir*. Vom cita în întregime partea care ne interesează:

„Eu am trecut adeseori prin părțile acestea, din cauză că pe aici îmi era calea din Moldova la Constantinopole și voi dar ca, cu această ocaziune, să relatez ceea ce mi s-a întîmplat odată pe această cale: „Trăgeam totdeauna la un locuitor în satul Alibegu, un om foarte cu vază în sat și pre lângă aceea și avut. Am ajuns odată la el chiar la 22 iulie, ziua de Sfîntul Foca și am văzut că toți lucrătorii lui (și avea orestă una sută de creștini la lucru preste an), șed idilicește (în mod idilic, n.n.) fără lucru, ca în zi de sîrbătoare. Atunci l-am întrebat cum de acești oameni nu sînt astăzi la lucru? El îmi răspunse:

tului Foca, ei totuși i-au forțat prin bătaie să facă ce li s-a poruncit. Creștinii, bieții, n-au avut ce face decît să se supună chiar și împotriva voiei lor și au mers și au încărcat carele cu grînele stăpînului. Dar ce s-a întîmplat cînd se întorceau spre casă? Un om bătrîn, venerabil prin vîrsta sa, le iese înainte cu o făclie aprinsă în mînă și înfruntînd pe lucrătorii creștini că i-au profanat sîrbătoarea, pune foc carelor cu griu. Flacăra se întinde ca fulgerul peste tot ținutul și prefăce în cenușă nu numai bucatele ce erau încă pe cîmp, dar și pe acelea pe care le încărcaseră deja acasă. Astfel încît părinții noștri, învîțînd minte din această pierdere, și-au propus să țină această sîrbătoare chiar cu aceeași religiozitate cu care o țin creștinii și să se abțină de la orice muncă. De cînd respectăm această hotărîre a străbunilor noștri, nu ne aducem aminte să se fi mai întîmplat un asemenea pîrjol” (p. 310—311).

Iată versiunea aceleiași povestiri inserată de autor în comentariul latinesc al Coranului, lucrare începută după terminarea *Istoriei Imperiului Otoman*, „în anul acesta al mîntuirii 1719” — cum însuși precizează

ION BĂDIC

(Continuare în pag.

Romanele **Moromeții** vol. I (1955) și II (1967) ca și **Marele singuratic** (1972) sînt dominate de figura unui personaj care a depășit de mult spațiul iluzoriu al literaturii pentru a deveni un reper în conștiința publică românească. Cu timpul, scriitorul însuși s-a transformat în purtătorul lui de cuvînt, consultîndu-l și făcîndu-i cunoscută opinia chiar și în probleme aparent greu de rezolvat de către un țaran din Siliștea-Gumești.

Acest rol privilegiat pe care îl deține Ilie Moromete în proza lui Marin Preda se explică, în parte, prin raportul cu totul nou pe care scriitorul l-a instituit între sine și personaje în general. El evocă oameni nu pentru a se impune ca expert în psihologie și nici pentru a ilustra teze filozofice, ci, pur și simplu, pentru a se bucura, cu decență și gravitate, de existența lor. De aceea, construcția epică nu face aproape niciodată victime, adică nu-i obligă pe protagoniști și figuranți să apară și să dispară la timp sau să-și păstreze pînă la sfîrșit, ca o infirmitate, aceeași mască. Scriitorul creează, dimpotrivă, impresia că tot ceea ce povestește se petrece cu adevărat și că singura sa preocupare este să îndrepte un fascicul de lumină asupra zonelor în care bănuiește că se desfășoară acțiuni importante. El însuși asistă cu curiozitate la ceea ce dezvăluie, străduindu-se să descifreze fizionomiile și să aprecieze cît mai exact situațiile. În această considerație bine cîntărită cu care sînt tratate personajele constă, de altfel, și umanismul prozei lui Marin Preda. Scriitorul a înțeles că exaltarea în interpretarea actelor oamenilor reprezintă, ca și scepticismul, o atitudine imorală. A vedea prețindeni gesturi eroice nu înseamnă, în fond, decît a disprețui și ignora faptele mărunte, dar autentice și pline de înțelesuri, din care se compune viața. Și apoi, fiecare individ, chiar și cel care nu se află în centrul unor mari evenimente, are o existență sufletească mai pasionantă decît orice întîmplare senzațională. Calitatea de **oameni** pe care Marin Preda o conferă personajelor sale explică însă doar într-o anumită măsură independența fără termen de comparație a lui Ilie Moromete. Pentru a înțelege mai bine situația particulară a acestui personaj, trebuie amintită evoluția relațiilor dintre el și fiul său, Niculae.

Avînd o personalitate suficientă sieși, Ilie Moromete nu urmărește să se realizeze prin succesori. El trăiește în prezent, nu în viitor, și de aceea își privește progenitura doar ca pe un cadru necesar exercitării autorității sale centripete.

Situat astfel la periferia unui mecanism autoritar, Niculae visează, încă de mic, să ajungă interlocutorul tatălui său. Pentru el, ca și pentru țărani care se adună la fierăria lui Iocan sau în curtea casei părințești, Ilie Moromete este instanță supremă, singura în măsură să arbitreze disputele și să impună, prin raționament sau, pur și simplu, prin tăcere, explicația cea mai convingătoare. Ca și Nică a lui Ștefan a Petrei, Niculae nu reușește însă să demonstreze că este înzestrat cu inteligență și sensibilitate și că merită să urmeze o școală decît prin intermediul mamei sale. Treptat, la admirația lui față de Ilie Moromete se adaugă astfel o revoltă surdă, o nemulțumire de elev ig-

oferă ca ofrandă a dragostei o suită de evocări și considerații moromețiene. El nu poate participa, prin urmare, la o comuniune spirituală decît tot cu bunuri care aparțin tatălui său. După moartea Siminei, Niculae este un om format, un Ilie Moromete a cărui inteligență are o anumită gravitate. Cel care i-a tutelat nu numai copilăria, ci și experiența erotică a rămas o amintire unică, fascinantă, însă imposibil de transformat într-un ideal. Și aceasta, pentru că tatăl, cu gîndirea sa scilpitoare și rafinată, încheie o epocă, în vreme ce fiul, care dă o funcție practică acestei gîndiri, deschide o alta. Atitudinea lui Marin Preda față de Ilie Moromete este exact aceea pe care a adop-

cînd i se spune că neplata impozitului duce la o majorare procentuală, el face observația că datoria va crește din nou imediat ce va fi calculată și că din cauza aceasta n-o va putea achita niciodată integral. Sau, văzînd că pămîntul pe care îl dă lîncăi stîrnește în familie o furtună de reproșuri, își exprimă, ca și Pațanghel din **O adunare liniștită**, uimirea în fața impasului logic: „...că n-o să mă scoateți acuma vinovat că vă dau pămînt! Asta ar fi culmea...” Și, în asemenea cazuri, încă s-ar putea spune că Moromete se delectează, situîndu-se în afara faptelor, neimplicîndu-se. Însă, în convorbirile sale (reale sau imaginare) cu Niculae, el izează de procedee similare pentru a

putea înțelege că proza sa este obiectivistă, că **cititorului** îi rămîne sarcina de a interpreta faptele, ca și cum s-ar afla în fața unor scene din viața reală. Nimic mai departe de adevăr. Scriitorul este chiar un moralist aspru, însă nu-și formulează niciodată explicit convingerile. Dacă este întrebat ce părere are despre o anumită problemă morală, el răspunde povestind o întîmplare...

Zona în care se reglează sensul moral este aceea în care Marin Preda, ca spectator, comentează gesturile personajelor. Făcînd supoziții în legătură cu psihologia lor, el impune, pe neobservate, o anumită atitudine pe care cititorul, absorbit de mecanismul descifrării, o adoptă.

Printre obiectele pe care, la un moment dat, Marin Preda le-a făcut romanelor călînesciene s-a numărat și aceea că autorul **Bietului Ioanide** nu și-ar privi critic personajele, că s-ar limita să inventarieze tipuri. În realitate, atît Marin Preda cît și Călinescu dețin ferme criterii valorice, însă la primul este vorba de un criticism moral, iar la al doilea — de un criticism estetic. Călinescu apreciază chiar și expresivitatea unor acte imorale, Marin Preda prețuiește chiar și moralitatea unor gesturi inexistente. De altfel, în afară de acuitatea spiritului critic, pe cei doi scriitori îi mai apropie și alte caracteristici. Fiecare dintre ei a depășit preocupările tipologice — tradiționale în literatura română — pentru a crea personaje excepționale (Ioanide și Moromete). Cînd atenția lor se îndreaptă asupra acestora, totul devine solemn, ca și cum Ioanide și Ilie Moromete ar întreprinde mereu acțiuni extrem de importante. Abia față de celelalte personaje, cei doi scriitori redevin scrutațori și gata să clasifice, pentru că ele, evoluînd firesc, în afara demonstrațiilor, dar nu și în afara tipologiei, sînt numai pe jumătate independente. Este vizibil, de altfel, că umorul apare întotdeauna din perspectiva excepției și în defavoarea tipului. Deosebirea e că Marin Preda satirizează (imoralitatea, prostia în agresiune progresivă, pînă la stadiul ultim, cînd devin absurde), în timp ce Călinescu creează un comic burlesc.

Amîndoi însă rîd de ceea ce e clasificat sau clasificabil. (La Marin Preda risul este și o formă de inerție, de rezistență la noutate — fapt care duce, uneori, la reprezentări tendențioase și caricaturale ale civilizației urbane și, cum se întîmplă în **Marele singuratic**, la o

ALEX. ȘTEFĂNESCU

(Continuare în pag. 15)

marin preda și independența personajului (II)

norat de profesor. Cărțile citite, ca și ideile revoluționare pe care i le împărtășește notarul, îi creează iluzia că și-a format un orizont mult mai vast decît cel al satului și că, în această perspectivă, însuși tatăl său a rămas un caz particular, neînsemnat și anacronic.

Cum se întîmplă de obicei, viața restabilește repede proporțiile. Pus în fața unor dificultăți, imposibil de rezolvat doar cu lozincile pe care superiorii i le transmit drept indicații, Niculae este nevoit să recurgă la stilul de gîndire al tatălui său. El analizează **logic** situația, discută, folosind **argumente**, cu șefii săi și, în sfîrșit, reușește să refacă oarecum echilibrul în sat. Convingerile sale comuniste nu numai că nu au avut de suferit din cauza preluării unor procedee verificate ci, dimpotrivă, au devenit mai eficiente. În schimb, raportul față de Ilie Moromete s-a modificat iar, reeditîndu-l pe acela din anii copilăriei. Chiar dacă nu ar mărturisi-o, Niculae a luat din nou ca model inteligența părintelui și, implicit, i-a recunoscut superioritatea. Trecînd prin împrejurări absurde (primejdia de-a i se aplica o sancțiune nemeritată, imposibilitatea de a comunica deschis cu cei de care depinde soarta sa etc.), Niculae este stimulat în continuare să-l imite pe Ilie Moromete, adică să se detașeze și să contemple ironic spectacolul lumii. Dovada că personalitatea sa încă nu este constituită stă în faptul că, Siminei, Niculae îi

tat-o și Niculae după parcurgerea unui proces dialectic: entuziasm naiv, negare, înțelegere. Și, generalizînd, este sentimentul de condescendență și, totodată, de admirație nostalgică, pe care fiecare epocă îl are față de înaintași. Aparent, Ilie Moromete ocupă un loc central doar în prima parte a ciclului romanesc, în cea de-a doua el transformîndu-se într-un martor incompetent al evenimentelor, pentru că, în final, figura sa să se estompeze și să rămînă o simplă referință în rememorările lui Niculae. Și totuși, personajul este protagonistul real al întregului ciclu. În **Moromeții** vol. II, el se rezumă, într-adevăr, la a analiza ceea ce se petrece în imediata sa apropiere, semănînd, în această privință, cu eroul lui Stendhal din **Mînaștirea din Parma** care, nimerînd pe front și încercînd să înțeleagă războiul, nu vede decît cîțiva soldați răzleți și elementele dispartate ale unei manevre, imposibil de sintetizat, de reunit într-o viziune de ansamblu. Însă cine altcineva din sat are perspectivă istorică? Tugurlan, singurul care ar avea-o, este momentan înlăturat, în timp ce conducătorii improvizati ai Siliștei sînt prea orbiți de propriile lor interese pentru a se mai raporta la principii. Într-un asemenea context, Ilie Moromete chiar se evidențiază, prin strădania sa de a se face **conștiința** unui act istoric. Mijloacele de care dispune sînt insuficiente, dar redutabile. Ca și altădată, personajul supune împrejurările unei examinări logice. Astfel,

prospecta însăși esența noilor relații sociale. Nu reușește să-și ducă întreprinderea la bun sfîrșit, pentru că raționamentul său funcționează în interiorul moralei burgheze, dar are meritul de a pretinde o discuție pe teren **moral** și, oricum, de a pretinde o **discuție**. În **Marele singuratic**, Ilie Moromete este nu numai un personaj episodic, ci și o prezență abstractă, dominantă. După ce a acționat din „vocație”, fără să mediteze și fără să se cunoască, Niculae trăiește un lent proces de conștientizare, care nu face decît să-i revele moromețianismul latent. Cercetîndu-se pe sine, Niculae îl descoperă pe tatăl său și, de parte de a-l renega, îi angajează inteligența într-un demers social.

Independența lui Ilie Moromete față de scriitor este dublată de independența lui față de celelalte personaje. În contradicție cu comentariile critice care vîd în el un reprezentant al mentalității rurale, Moromete este, de fapt, un „privitor ca la teatru”, un liber cugetător. El își asumă riscul de a păși dincolo de confortabilele locuri comune ale culturii țărănești, pentru a înainta în necunoscut și a face considerații pe care ceilalți le vor prelua și le vor transforma în bunuri curențe. El este un creator, nu un beneficiar. El regizează, nu participă la petrecerile intelectuale ale satului — „adunările liniștite”.

Din faptul că Marin Preda lasă personajele să existe, fără să le oblige să-i illustreze ideile, s-ar

GHEORGHE
GRIGURCU :

cronica literară

idei și forme critice

S-ar părea, din perspectiva recentului volum apărut la editura **Cartea Românească** care adună o parte din cronicile de critică publicate din 1966 pînă în 1972 de Gheorghe Grigurcu în revista „Familia”, că autorul lui practică o critică a criticii festivă de la care abdică numai în momentele rare, de crasă lipsă a vocației celui recenzat, evidență capabilă să-i dezechilibreze umorarea și tonul de o urbanitate perfectă. Altminteri, politețea desăvîrșită, respectul practicat față de autor și față de carte (mergînd pînă la inhibiție) derutează pentru moment de oarece ne-am obișnuit, de ce să nu recunoaștem, cu imaginea criticilor deveniți brusca polemici (sau cel puțin... coleici) cînd este vorba să se pro-

nunțe despre textul unor confrăți, cu excepția fals-pioasei restituiri ale figurilor istoriei literare. Privită dintr-un unghi axiologic, reacția este absolut normală. Discuțiile dintre critici — fiecare totalizînd un gust și o idee de valoare a literaturii — păstrează întotdeauna ceva din scrișnetul pietrelor de cremene lovite. Acest scrișnet s-a evaporat însă la Gheorghe Grigurcu sub presiunea metaforelor și a insinuărilor sterilizate.

Prin insistența de a releva în actualitate „contribuția personalității, valoarea” grație impresiei artistice, Gheorghe Grigurcu este un lovinescian obsedat să construiască cît mai durabil. Pledoaria pe care o des-

fășoară în acest sens pentru drepturile și posibilitățile foiletonului critic, considerat avînd șanse egale vizavi de sintezele monografice sau din istoriile literare, pare o încercare de autolînistire. Chiar comparația făcută cu această ocazie este o operă de incertitudine. A conchide că „o pasăre (foiletonul, n.n.) nu e mai puțin vie decît un pahiderm” (sinteză amplă, n.n.) — înseamnă a lăsa în mod discret drum liber unui silogism sofisticat ce anulează întreaga demonstrație: fie că „pasărea este pahiderm”, fie că „pahidermul este o pasăre” — două propoziții nerezonabile nici pentru zoologie și nici pentru... critică. Prin această tehnică a insinuărilor, Gheorghe Grigurcu tinjește, de fapt, nemărturisit, spre soliditatea monumentalității, spre întreprinderile masive ale criticii ferite de fragilitatea opțiunilor forțate ale prezentului celui mai imediat, a cărții celei mai proaspete. Un model pare să fie Adrian Marino, apreciat instistent

tocmai din perspectiva cantității. Astfel. **Viața lui Alexandru Macedonski** și **Opera lui Alexandru Macedonski** sînt „impozante operații de restituire” (s.n.) (p. 334); „ceea ce ar constitui la altcineva obiectul unor note, al unor precizări marginale (...) devine la tenacele și laborioase cercetător însuși scopul unor lucrări întinse” (s.n.) (p. 80); într-un dialog îi mărturisește franc lui Adrian Marino stima pentru „masivitatea producției” (s.n.) (p. 318). Insatisfacția față de „genul scurt” provine de fapt dintr-o pură tatonare intelectuală a zonelor masivității pe care criticul vrea să le asedieze cu tactica impenitentă a foiletonului.

Foarte consecvent în metodă, Gheorghe Grigurcu se comportă cu textul critic la fel ca și cu textul poetic. **Idei și forme critice** este încercarea de conturare a unui „teritoriu liric” al criticii actuale. Ca atare, Gh. Grigurcu nu se preocupă de examinarea principiilor critice sau de validitatea aserțiunilor

autorilor recenzați (deoarece declară că respectă „dreptul inanalizabil al criticului de a fi crezut pe cuvînt”) ci de șansele lor la o critică creatoare a poeziei numită „o poezie a poeziei”. Autorul (exagerînd o idee lovinesciană despre talentul critic) presară insistenț în comentarii ideea conform căreia „talentul criticului e cu atît mai vădit cu cît izbutește a învesti mai multe mijloace literare într-o întreprindere care doar aparent e a conștiinței pure” (p. 343) deoarece „modul cel mai potrivit de a revela o valoare” este „stilul de sugestivitate contaminat de magla poeziei asupra căreia se aplică” (p. 345). Între critic și obiect relația nu este astfel preponderent univocă de posedare lucidă a obiectului, ci de „joc” între parteneri egali pînă la confuzia identității: „cu cît e mai liber criticul în jocul practicat cu obiectul său, cu atît acesta poate deveni mai semnificativ” (p. 121). Pe nesimțite criticul deplasează centrul atenției de pe o critică a ideii-

DIMITRIE CANTEMIR – scriitorul umanist

Este firesc lucru ca prezentarea operelor lui Dimitrie Cantemir să înceapă cu „Divanul lumii”, pentru că aceasta este prima lui operă, care a îmbrăcat haina cuvintului tipărit, eveniment rar pe vremea aceea pentru opere cu conținut laic. „Divanul lumii” a văzut lumina tiparului la Iași, în 1698. Să citim titlul dat de Cantemir operei sale: „Divanul sau gilceava înțeleptului cu lumea sau giudețul sufletului cu trupul”. Aceste cuvinte, ca orice titlu, exprimă ideea principală a operei: în cazul de față mai exprimă și forma ei: ca este o discuție contradictorie („gilceava”) provocată de autor între „suflet” și „lume”. Suflet înseamnă în intenția filozofică a lui Cantemir, partea superioară, ideală a ființei umane, element veșnic, nepieritor — iar lumea înseamnă partea materială a ființei noastre, trupul cu instinctele lui vitale, supus la succesele consumării și prefaceri, până la topirea, pierirea oricărei urme din el. Lucrarea de esență filozofică — și anume din domeniul eticii — a fost concepută de autor între vîrsta de 23 și 25 ani, o vîrstă destul de precoce dacă ne gândim la condițiile de elaborare științifică de atunci, de la Constantinopol. Autorul trăia într-un vast palat de pe malul Bosforului. Desigur, mulți învățați turci intrau în palatul său luxos, dar aceștia i-au procurat material pentru altă operă a sa, „Istoria Imperiului Otoman”, iar nu pentru „Divanul lumii”, operă de filozofie creștină, cu interpretare vădit ortodoxă. Cantemir însuși mărturisește că „Divanul” a fost „întîi izvodit și de iznoavă [adică lucrare de el pentru prima dată născocită, D.S.] din Vechiul și Noul Testament”. Prin urmare, „Divanul”, operă care preamărește virtuțile sufletului și disprețuiește plăcerile trupesti, este rodul unei instruirii și educații tradiționale începută în Moldova, sub îngrijirea dascălului său Ieremia Cacavelas, un teosof învățat al vremii. Zelul profesorului, grija domnitorului Constantin Cantemir, care urmărea cum se desfășoară în palatul domnesc din Iași instruirea fiului său, sînt evocate cu mult patetism în limba latină în rînduri pe care le reproduc în traducerea română a lui Nicodim Locusteanu: „Ți-aduci aminte, dacă nu mă înșel, Reverende Părinte, cum, încă de pe vremea cînd eram adăpat de tine cu primele elemente ale literaturii, tatăl meu de prea pîcăsă amintire, avea alîta grije ca tu să mă înveți și ca eu să mă instruiască, încît această înflăcărată dorință a sufletului său nu-i da pace, dacă cutez s-o spun, nici în somnul său cel mai adînc; și cum aproape în fiecare zi nu ezita

să viziteze de trei și de patru ori sala noastră de studii, deși precum știi, în acele vremuri avea de evitat griji amenințătoare, foarte grele și aproape nenumărate”. (Dimitrie Cantemir, *Metafizica*, București, Ed. „Ancora”, f.a., p. 17). Cartea „Divanul lumii” a fost scrisă și sub impulsia învățurii însușite de Cantemir la Școala grecească a Patriarhiei din Constantinopol, unde printre alți profesori celebri, a avut și pe Ieremia Cacavelas. A scris-o în limba română **dintr-un sentiment patriotic**, sau spus în propriile-i lui cuvinte: „În slava și folosința moldovenescului niam”. În Adrianopol compune „Carte de închinăciune”, adică dedicația adresată fratelui său mai mare, Antioh Cantemir, domnul Moldovei. Reținem caldă iubire ce lega pe cei doi frați depărtați unul de altul, zice Dimitrie într-o frumoasă metaforă ca **polus arcticus de polus antarcticus**, solidari între ei ca axa pămîntului: „Așadar, fratele meu mai mare prea dulce și iubit, cu aceste două stele s-ar putea asemăna doi frați sau inimile a doi frați adevărați; căci oricît ar fi ei de depărtați și înstrăinați unul de altul cu viețuirea trupestă prin marea distanță la care se află, dar prin dispoziția sufletului — pe care nimic nu o

poate împiedica, pentru că sufletul însuși nu poate fi împiedicat, ci ajunge și acționează pretutindeni — ei se găsesc totdeauna nedespărțiți și în toate uniți. Acum însă „ce este bine sau ce este frumos, decît să locuiească frații împreună?” Căci iubirea dintre doi frați, întocmai ca centrul dintre cele două stele, stă la mijloc, invariabilă și temeinică, între inimile lor, se păstrează întreagă și fără cursur, și astfel, din cele două inimi izvorăște o iubire adevărată, care se socotește întocmai ca un al treilea frate. Deci aceștia, fiind legați și împlețiți cu lanțul de aur al dragostei frățești, devin de neînfrînt și de nedespărțit. „Funia întreită nu se va rupe ușor”. Asemenea frați vor reuși întotdeauna, în orice împrejurare și pretutindeni.”

Înainte de a tipări lucrarea, autorul a trimis manuscrisul fostului său percepător, la Iași, cerîndu-i părerea despre ea. Ieremia recunoscîndu-și rolul de „plugar” carile la holda minții tale am ostentat”, îi răspunde laudîndu-l pentru „întru tot împărțitiasa ritorică”, și pentru talentul de a explica pe înțelesul tuturor ideii de adînc înțeles: „Demnă de laudă am cunoscut deci cartea aceasta, fiind valoroasă și desăvîrșită întru toate, și tot așa o va socoti oricine nu va avea ochii sufletului întunecați de fumul invidiei. Căci cartea are atît un rost minunat, cît și înțelesuri înalte, învățatură cu totul ortodoxă, care este principiul cucerniciei noastre, o împărțire foarte judicioasă a părților după subiecte, o exprimare limpede, foarte plăcută și retorică, pe măsura limbii locale a moldovenilor, foarte bogată în argumente, împodobită îndeajuns cu povestiri și zicale de-ale înțelepților păgîni și, într-un cuvînt, atît de plină de învățatură, încît cei mai mulți care nu-și cunosc inteligența îngerească, datorită minunăției nici nu vor crede că este rodul ostentelii tale. Dar cum, după Tales, „tîmpul este mai înțelept decît toate lucrurile” (Diogene Laertiu I, 35), el va arăta acolo unde există niște începuturi ca acestea, ce roade pline de slavă și cît de neprețuite rezultate va aduce sfîrșitul (Ibidem, p. 28).

Dimitrie Cantemir previne pe cititor printr-o „Carte” — azi i-am zice **prefață** — despre compoziția și cuprinsul operei. Îl lămurește însă în chip plăcut printr-o figură de stil: „iubi-

toriule cititoriu, ...spre a sufletului dulce gustare, și se întînd trei meschioare”. Într-adevăr, „Divanul” are trei cărți. Cartea I imaginează un **dialog** între **Lume și Înțelept**. Lumea face apologia instinctelor egoiste, animalice ale ființei umane, care trag sufletul spre josnicie, robindu-l trupului. **Înțeleptul**, dimpotrivă, combate opiniile **Lumii** și recomandă omului să se îndrepte spre sferele înalte ale Cerului. Numai renunțînd la plăcerile amăgitoare și trecătoare ale vieții, continuă Cantemir, poate omul să se încunună cu coroana virtuților.

În Cartea a II-a, în forma prozei filozofice — deci autorul renunță la forma dialogului — găsim exact titlurile capitolelor și paragrafelor din Cartea I, dar aici ele apar ca o documentare bazată pe citate din filozofii antici și din Biblie, din lucrări de literatură pioasă, din opere filozofice medievale curente. Măiestria lui Cantemir constă în selectarea acestor citate, ca ele să ilustreze în mod convingător tema susținută de autor. Și, pentru că operele din care Cantemir le extrăsese erau scrise în limbile latină, elină, neogrecescă, persană sau chiar arabă, el mai are meritul de a le fi tradus pentru prima dată în limba română.

Iată doi hexametri din poetul latin Virgilius în traducerea lui: „Pase, om bun, unde înțelepciunea te chiamă, pasă eu picior fericit, / Mari, de bine răsplătiri, ești (vrednic) să iai. Ce stai?” Adică: omul „bun”, omul virtuos trebuie să meargă fără ezitare spre înfăptuirea mari, care-i vor aduce și mai mari satisfacții și recunoașteri. Cartea a III-a susține o împăcare între suflet și trup, mai bine zis între virtuțile sfaturi ale Înțeleptului și pornirile ticăloase ale Lumii, în scopul de a sluji desfășurarea, **stimularea virtuților**. Împăcarea recomandată se poate realiza — scrie Cantemir — aplicînd în viață 77 precepte morale. 10 porunci de viață austere formulate cîndva de școala filozofică elină a stoicilor. Numai că această parte concludivă, a III-a, nu mai este creația originală a lui Dimitrie Cantemir, ci a unui filozof polon, Andrei Wissovatius, care a trăit între anii 1608 și 1678. Opera lui Wissovatius s-a tipărit în 1682 în latinește la Amsterdam (O'anda) sub titlul (tradus): „**Indemnurile virtuților și frînele păcatelor**”. Car-

DAN SIMONESCU

(Continuare în pag. 6)

*) Dimitrie Cantemir, *Divanul*. Ediție îngrijită și studiu introductiv de Virgil Cândea. București, 1969, p. 8. (redacție preluată).

D. Cantemir — portret din anii maturității

„Acest domnitor era un om mic de statură, cu trupul sîlefuit în chip delicat, bărbat frumos și grav și cu o înfățișare așa de plăcută cum nu am văzut niciodată în viața mea. Era un om politicos, afabil, cu conversație blîndă, politicoasă, curgătoare, vorbind latinește în chip ales, ceea ce era foarte plăcut pentru cei care vorbesc această limbă și care aveau bucuria de a se întreține cu acest principe”. (Moreau de Brasse, *Mémoires politiques*, Amsterdam 1716, I, p. 47).

lor pe examinarea singulară a virtuților estetice ale textului critic. Contactul cu opera critică este unul „afectiv-senzual”, de identificare — după cum mărturisește — „cu starea lui critică” (p. 314). Ca și în cazul poeziei, criticul se mulează pe textul critic examinat căutîndu-i „deliciu, țesătura de artă” (p. 100). Ca rezultat, se ajunge la o critică lirico-patetică abundînd în metafore arborescente, cu îngrijorător de multe adeziuni, diametral opusă incisivității și sintetice, chiar pamfletare analize lovinesciene aplicată pe textul critic. Absența idiosincraziilor este la fel de suspectă și de producătoare de confuzie ca și negația totală, deoarece opacizează gustul și nu dă o idee cit de cît plauzibilă despre gradualitatea valorii. De pildă, Ion Negoitescu, Matei Călinescu, Valeriu Cristea și Voicu Bugariu (ca să nu-i citez decît pe aceștia) beneficiază în comentariile lui Gh. Grigurcu de un tratament egal pentru că scriu frumos și acceptă metafora ca „element

definitiv al stilului critic” (p. 190). Dar este oare suficient? Consider că nu. Dacă admitem că există o artă, un talent al criticii, un „spirit creator însuflețind viața cărților în raporturile lor multiple” cum spune Lovinescu, atunci el ar trebui în orice caz căutat în nervul ideilor, în modul în care se structurează discursul critic, în articularea elementelor unei demonstrații coerente și perfect plauzibile care propune un gen de valoare, în sfîrșit, în capacitatea criticului de a-și dirija și susține **impresia** conform unei metode. Se mai ridică cu această ocazie și o altă problemă, pentru că în subtextul comentariilor sale despre critică, Gh. Grigurcu duce o amplă acțiune de considerare drept cea mai bună formulă de critică a poeziei, critica muzicală, hrănită de puterea de sugestie a metaforei. Se pledează astfel mai mult pentru o literatură cu pretenții critice, și așa destul de sufo-cantă, limitată la glosări pe marginea textului și în prelungirea lui. Metafora nu ar fi

folosită pentru a încununa prin plasticitate analiza sau observația critică ci în exclusivitate, substituindu-se acesteia cu pretenția de a eluda, fără discriminare, inefabilul, misterul imaginilor poeziei. Norocul este că Gheorghe Grigurcu nu este în practică pe cît de acerb și de exclusivist se arată în teorie. Oricum, confuzia vine și de la Bachelard (destul de des citat de altfel), adică de la o defectuoasă interpretare a lui Bachelard. Acesta spune într-un text că „Poezia nu poate fi studiată de critica intelectualistă. Imaginea nu poate fi studiată decît prin imagine”. Se omite însă faptul că Bachelard se referă la acele imagini esențiale ale „conștiinței creatoare a poeziei”, abordate conform unei metode critice cu dese apeluri la metodologia psihanalitică, și nu la orice imagini. Ba mai mult, se ignoră chiar contrazicerea lui Bachelard. Între afirmația lui că „Este un non-sens să pretinzi să studiezi obiectiv imaginația, pentru că nu o poți cunoaște decît dacă o admiri” (*La poétique de la*

réverie, 1965) și textele efective, stă un sistem critic foarte conceptualizat și obiectiv. Textul care „începsează adesea granița dintre obiect și subiect, între literatură și comentariu” (p. 163) are numai iluzia că se salvează prin literatură. Trădarea condiției de text critic, adică a siguranței de a cuprinde valoarea și de a te pronunța despre ea, dă sentimentul unei fragilități enorme lipsite chiar de orgoliu. Din fericire critica este capabilă să emoționeze cu mijloacele criticii și nu cu cele împrumutate exclusiv de la poezie sau proză. În acest ultim caz s-ar autoanula. Voicu Bugariu intuiește paradoxul acțiunii atunci cînd cu luciditate notează într-un text, comentat de Gh. Grigurcu, că extrema acestei critici numită „poezia poeziei” ar fi chiar transcrierea textului poetic fără alte adăugiri. Oricum, superfluitatea ei este mai mult decît admisă. În general, critica pe care o practică Gheorghe Grigurcu este de un impresionism declarat, destul de sensibil la perspectiva istoriei literare. Deo-

sebierea dintre el și N. Manolescu, pe care din pricini temperamentale nu-l agreează deloc, nu este deocamdată atît de esențială cît de formă, deși există la N. Manolescu destule tentative — încă neseizate de critică — de a înainta pe terenuri nu zic „științifice” ci mai sistematice. În cronici, Gheorghe Grigurcu este un ironist savuros și subtil dar atît de amabil încît poate fi surprins înlocuind consecvent cuvîntul uzual, mai dur, cu vocabula rară înfășurată în aureola considerării și a culturii. Siguranța cu care se mișcă în istoria literară, unele formulări lapidare sau comparații revelatoare cu fenomenul imediat întîlnit un plăcut confort al cozeriei rafinate. Gh. Grigurcu este partenerul desăvîrșit pentru o discuție, străin de insanitatea injuriei sau a defăimării. În stilul pe care îl reprezintă, bogat în intuiții remarcabile privind poezia, poate fi considerat de fapt o prezență interesantă a criticii actuale.

MIRELA ROZNOVEANU

semne noi de lirism (II)

Al. Protopopescu: Am impresia că ceva se cam amină în discuția noastră, chiar ceva foarte legat de subiect și s-ar putea ca cititorul dornic de un deznodământ să nu mai deslușească așa de ușor care din noi e mai „procedurist”... În fine, opinia mea este că în momentul de față — înțelegând prin aceasta răstimpul de vreo zece ani care s-a scurs de la consacarea definitivă a poezilor din generația lui Nichita Stănescu — e greu de vorbit despre o anume structură poetică individuală care s-ar detașa de contextul liric, depășind valorile deja întemaiate.

Mi se pare însă demn de observat ceea ce s-ar putea numi fenomenul de „renaștere” al poeziei moldave, fenomen care se leagă indeobște de poezii tineri, chiar dacă unii dintre ei s-au răzlețit de baștină, adică au trecut Milcovul spre Capitală. Constatarea se susține și prin confruntarea cu momentul literar anterior, deceniul '60-'70 când nucleul îl formau tinerii poezii munteni, Nichita Stănescu, Ion Gheorghe, Ilie Constantin, Adrian Păunescu, Gheorghe Tomozei, Cezar Baltag, Marin Sorescu (în ciuda debutului său ieșean) și alții, la care se adaugă puternica triadă ardeleană, Ion Alexandru, Ana Blandiana, Gheorghe Pituț, și ei trecători de munți dinspre Cluj spre București. Îl voi numi în primul rând pe **Dan Laurențiu**, spiritul cel mai elevat și original, care a însemnat (și înseamnă) mai mult decât un „semn nou”, o veritabilă personalitate lirică, care a impus în poezia noastră varianta unui **expresionism** de o înaltă ținută reflexivă. Cu scurte referențe imi voi continua lista... **Ovidiu Genaru**, autor a două cărți remarcabile, în ciuda diferenței de formulă: **Nuduri** (1967), pe care citez a o socoti o reușită a poeziei erotice din ultimele două decenii, și **Patimile după Bacovia** (1973), remarcabilă încercare de restaurare a cantilenei prin ironie și ingenuitate — ca să zic așa — autentică **băcăuană**. Licărește în poezia lui Genaru un farmec villoz, valorificat cu o tușă de pitoresc modern și subtilitate verbală. **Cezar Ivănescu**, autor al unui baladesc tragic și obsesiv, complet diferit de baladescul baroc și epicizant al ardelenilor, **Mihai Ursachi**, un intelectualizant extatic și armonios, mai bun în volumul de debut decât în **Missa solemnă**, **Emil Brumaru**, un „dimovian” (de la Dimov) savuros și tandru în apucăturile sale picarești, **Adi Cusin**, ultimul „eseninian” torturat de citadinism, **Ioanid Romanescu**, un

ermetic boem în al cărui ultim volum (**Baia de nori**, 1973) chiar că parcă „bolborosesc zeli”, **Mihai Sabin**, poet inclinat spre parabolă, simbol și inscenare subtilă. Firește că nu am urmărit o înșiruire atotcuprinzătoare, ci doar sublinierea acelor nume care, după părerea mea, au adus ceva nou în ultimul timp. **Cornel Regman:** Cu ultimele precizări aduse aș putea fi de acord, pentru că ele conșună cu ceea ce am stabilit anticipat, anume că modificările în câmpul liricii noastre, dacă ele există cu adevărat, trebuie să afirme un alt fel de a fi sensibil, în materie ca și în spirit, în natura simpatilor și a solidarizărilor, în **redescoperirile** pe care le face, în inițiativele luate de a se conecta la alte surse de lirism. S-ar putea ca accentul așa de apăsător pe care am înțeles că **realcătuire** pe alte temelii să contrazică ideea curentă de

inovație ca luare în posesie a unui teren virgin, și deci să decepționeze pe iubitorii de noutate absolută. Să nu se uite însă că noi vorbim mai ales de poezii la primul sau al doilea volum al lor, mulți foarte tineri, la care mișcările interioare nu pot fi total desprinse de un anumit tropism. Decisiv mi se pare refuzul tropismelor în vigoare, dintr-un imbold al ființei lor celei mai adânci care nu se mai satisfacă cu genul de trebuință al înaintașilor imediați. Mă bucur și eu că Moldavia este din nou cutia de rezonanță a unei muzici mai pure. Nu-i mai puțin adevărat, iarăși, că măcar cițiva dintre poezii de față cărora legi speranțele unui nou descălecat moldovenesc, țin prin toată fibra lor de specificul generației care a hotărât fața actuală a liricii noastre. Căci, oricâtă stimă aș avea pentru Dan Laurențiu, nu pot să nu fiu de acord cu aprecierea foarte întemeiată, excelent formulată a confratelui nostru Gheorghe Grigurcu, după care autorul **Călătoriei de seară** „aparține și el acelei familii de poezii care riscă îndrăznici expresive, neavînd de reprezentat o autenticitate existențială agreabilă”. Cine n-ar recunoaște în această caracterizare predilecția împărtășită în comun de poezii, foarte diferiți altfel, ca Ioan Alexandru și Adrian Păunescu (și nu numai de ei) pentru „via-

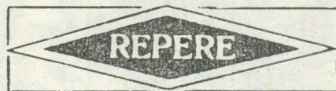
ța ocultă a cosmosului”, pentru „materia unei terori masive” (Grigurcu)? Dar chiar și în cazul celor mai tineri, va trebui să veghem ca noțiunea de talent pur și simplu să nu se substituie celei de **nou indemn spiritual, de matrice formativă**. Aș putea numi și eu o seamă de tineri talentați afirmați în ultimul timp (numele lui Dan Verona și al citorva de la „Echinoc”, imi vin, de pildă, în minte), dar cu minime excepții nu se poate vorbi în cazul lor de omisecare suflătoare în care să ghicim semnele acelei nevoi de **realcătuire** despre care aminteam. Aceste semne le-am simțit însă și eu la un Mihai Ursachi.

Al. Protopopescu: Când am sugerat ideea unui nou „descălecat moldav” în lirică, m-am gândit mai puțin la raportările de ordin geografic, (în general sistematizările de acest gen în materie de poezie sînt riscante, chiar și acolo unde poezii înșiși îndeamnă la rămășag și trufie localistă), ori la consecințele competiționale ce-ar putea decurge de aici. Termenul meu de referință a fost tot poezia acestui meleag, care multă vreme a dovedit că nu se poate achita în fața celei mai prestigioase moșteniri literare de după Eliberare, — **Nicolae Labiș**. Curios, dar starea de spirit labișiană a prins miraculoase rădăcini pe meleagurile bolintinilor, continuînd pînă tirziu să persiste în fiecare nouă afirmare lirică. Așadar, generația lui Nichita Stănescu nu-i chiar atât de pur munteană pe cît noi am spus și nici autorul **Necuvintelor**, nici Gheorghe Tomozei, în **Moartea unui poet**, nu tăgăduiesc aceasta. „Labișieni” învederați mai erau încă Adrian Păunescu în **Ultrasentimente** și Ioan Alexandru în **Cum să vă spun** (volumele lor de debut) și nu știu dacă puritatea, tumultul și romantismul lui Labiș nu reprezintă chiar una din nostalgiile noastre de azi.

Cornel Regman: Cazul lui Labiș e paradoxal și tragic. Cu dispariția lui s-a retezat o șansă rară oferită poeziei românești de a se apropia de izvoarele ARMONIEI. El e visul nostru de puritate, nostalgia noastră de înalt. Lupta lui (care începeuse de a-și croi un drum prin hățis ar fi putut reprezenta prin ea însăși o lecție, tabloul dramatic al înfruntării cu forțele NONPOEZIEI. Aceste instrumente neliniștitoare care se numesc Ion Gheorghe, Ioan Alexandru, Adrian Păunescu și din cînd în cînd Nichita Stănescu sînt produsul unei stări de incomple-

(Continuare în pag. 15)

Sub acest titlu generic, D. Păcurariu publică o nouă sinteză (în colecția „Lyceum” — inițiativă atât de inspirată aparținînd ed. Albatros), reprezentînd o valoroasă contribuție de istorie literară. Autor al unei solide monografii despre Ion Ghica, al celei mai ample și sistematice cercetări asupra „Clasicismului românesc” (Minerva, seria „Momente și sinteze”, 1971), precum și a numeroase studii și micromonografii, profesorul D. Păcurariu ne-a obișnuit cu lucrarea îndelung elaborată, cu spiritul de construcție meticolos și răbdător argumentat. Integrîndu-se unei spețe rare la noi de cercetători erudiți și avizați în studii exhaustiv al unei anumite probleme, așa cum am mai afirmat și altădată, D. Păcurariu se arată a fi un vrednic continuator al regretatului D. Popovici. Studiul **categorial** al unei probleme literare, începînd cu dezgroparea izvoarelor, tratînd apoi în toată extensia sincronică și diacronică pe care o implică și mergînd pînă la ultimele filiații posibile, constituie o preocupare sistematică riguroasă și cere desfășurarea unui vast efort intelectual. Astfel, plecînd de la noțiunea de **clasicism**, văzut la început ca un **curent literar**, D. Păcurariu epuizează materia cuprinsă aici din punct

clasicism și romantism

de vedere diacronic, extinzînd observațiile critice pînă la descoperirea unui **stil clasic** ce caracterizează evoluția literelor românești. El demonstrează aspectul **clasicității** fundamentale ce întemeiază literatura și cultura română, conferindu-i permanență, acesta fiind dezideratul călinescian al specificității noastre creatoare. Prin această lucrare se umple un gol în cercetarea literaturii noastre. Literatura română însă, a cărei manifestare traversează simultan mai multe curente, îl obligă pe istoricul literar la nuanțarea afirmațiilor prea categorice și la o disociere mai atentă a operelor ce aparțin chiar aceluiași autor. Prin „studiile de literatură română modernă”, D. Păcurariu dovedește modul neantinomic de coexistență fertilă a **romantismului** cu **clasicismul** chiar în cadrul opereii unor scriitori foarte cunoscuți. Astfel, după D. Păcurariu, „Alexandrescu se afirmă în egală măsură ca autor de elegii și meditații patriotice de factură romantică și ca fabulist, autor de satire și epistole în tradiție clasică.

Negruzzi scrie nuvele romantice, poezii cu caracter eterogen, precum și un ciclu de **Scrisori (Negru pe alb)** de structură clasică; Bolintineanu e romantic în elegii și în legende istorice, în **Florile Bosforului** și în amplele poeme epico-lirice, **Conrad și Sorin**, în proza de călătorie și în romane, dar e neoclasic în „**Macedone**”, evocări idilice în descendența pastorală...; Alecsandri, autor de balade și legende, de elegii erotice, de nuvele și de drame, toate colorate romantic, ca și de comedii și farse, de proză memorialistică în care excelează darul de povestitor caustic, de pasteluri și de teatru istoric, caracterizate prin viziune echilibrată, prin eleganță sobră, în linie clasică...; Heliade, eclectic în genere, e, ca poet, precumpănitor romantic, dar exprimă, mai frecvent, ca teoretician, idei în sensul doctrinei clasice... Există deci tendința permanentă de **clasicizare** a fondului precumpănitor romantic al scriitorilor români, astfel că se poate vorbi la noi de un **romantism clasicizat**; poetul român își strunește elanurile unei erupții dezlănțuit-romantice în formele potolite ale poeziei clasice. Ideea cărții lui D. Păcurariu este valabilă pe o arie foarte întinsă a liricii românești.

Dacă în acest prim volum, după ce și-a fixat reperele teoretice în capitolul inițial intitulat „Clasicism și romantism în literatura română”, autorul demonstrează felul de coabitare a celor două tendințe la scriitorii precum Vasile Cîrlova, Grigore Alexandrescu, D. Bolintineanu, A. Russo, Andrei Mureșanu, A.I. Odobescu, tratați fiecare aproape monografic, e de așteptat ca în continuare, D. Păcurariu să ilustreze aceeași idee la scriitorii ca V. Alecsandri, Heliade Rădulescu, Costache Negruzzi și, de ce nu, la un Macedonski și chiar la un Ion Barbu. Deși aderenți la curentele poetice mai noi, Macedonski și Ion Barbu sînt doi mari poezii romantici obligați de epoca în care au apărut să fie, din punct de vedere al formei, parnasieni sau hermetici, adică neoclasiciști. După ce reperele esențiale ale problemei au fost fixate firesc, D. Păcurariu derulează o demonstrație curgătoare și pe-

MARIN MINCU

(Continuare în pag. 15)

CANTEMIR-SCRITORUL UMANIST

(Urmare din pag. 5)

tea lui Wissovatius recomandă principiul unei religii **rationale** (religio rationalis), eliberată de tot ce ar constitui fapt neexplicabil de rațiune. Din această cauză, opera lui a fost combătută de Biserica papală (catolică), iar autorul considerat eretic. Se înțelege că alegerea acestei opere pentru a fi introdusă ca materie concludivă la o discuție teologică de tip ortodox, are o semnificație deosebită pentru gîndirea filozofică românească, la începuturile ei. Cantemir se dovedește un spirit eclectic, dotat cu spirit critic, oprindu-se la un raționalism ponderat de principii eticii creștine.

„Divanul lumii...” este totodată și opera unui umanist cultivat care vrea să împacă morala religioasă cu cea laică, folosind filozofia antică, elină și latină. Poziția aceasta este a lui Wis-

sovatiuș, pe care însă Cantemir, introducînd-o în opera lui proprie, înseamnă că și-a însușit-o, a devenit adeptul ei.

☆

Există două lucrări apărute recent în literatura română de specialitate: una este a lui Virgil Cîndea, care, în 1959, a publicat opera cantemiriană „Divanul lumii” pentru prima dată în două redacții, textul românesc vechi al lui Cantemir și textul în limba modernă, perceptibil și de cititori din cercuri mai largi decât acela al specialiștilor. Ediția este binevenită pentru valoarea instructivă a opereii, dar și pentru influența ei asupra educației omului, a tineretului, în special. Cultul virtuții și condamnarea violenței trupesti sînt coordonate care nu contrazic nici etica socialistă. Diferă numai scopul: morala medievală cantemiriană le propaga în vederea cîștigării vieții viitoare fericite, în timp ce

morala socialistă, în vederea realizării umanismului socialist. De acută actualitate rămîne și elogiul pe care Cantemir îl face științei, în felul următor:

„Lipsa de învățătură și ignoranța lucrurilor ușor de cunoscut, sau lipsa de minte și de socoteală a oamenilor sînt cauzele multor rele, de pildă, a părăsirii virtuții și a dobîndirii răutății sau păcatului. Se cuvine deci să se înceapă cu o învățătură oarecare, după care să nu lipsească nici conștiința cea bună.

Așadar, ignoranța le este proprie acelor care li se pare că știu mai mult decât trebuie și se laudă că cunosc și înțeleg nenumărate lucruri. În realitate și după cum se întîmplă, cei mai mulți nu se cunosc nici pe ei înșiși, nu cunosc nici lumea, nici cele din lume, nici pe Dumnezeu, nici voia lui, nici virtutea, nici răutatea, nici scopul și rezultatul acestora, nici chiar propria lor fericire. De aceea ar fi mult mai potrivit să strige cineva: „O, minte oarbă a oamenilor! Vai ție, săraca și lipsita de lumină!”

Și pentru că vorbește despre oameni, nu mă uit nici pe mine, pentru că știu că și eu sînt unul dintre cei mulți. Ci, după cum a spus cineva: „Mă sînguesc și întreb ce e cuviincios și adevărat, și tot în această stăruie”. (Horatii, **Epist. I, 1, 11**). „Deci în felul acesta doresc să-i fac și pe ceilalți apropiați mie” (**Ibidem**, p. 296 și 298).

A doua lucrare este scrisă de Petru Vaida, „Dimitrie Cantemir și umanismul” (1972). Autorul, plecînd de la pasajul în care Cantemir citează pe Wissovatius, trece la studiu comparativ între „Divan” și „Stimuli virtutum”, stabilind punctele de contact ale celor doi umanisti.

„Divanul lumii” este prima lucrare a lui Cantemir care-l situează în contextul literaturii filozofice universale a secolului al XVIII-lea, cînd avea numai 25 de ani. Traducerea grecească — făcută probabil de Cacavelas — l-a făcut cunoscut în Orientul Apropiat. În anul 1705, redacția grecească a fost tradusă în limba arabă de patriarhul Atruanie Dabbas al

Antiohiei. Cîteva copii ale acestei traduceri s-au găsit pe o arie geografică mai întinsă, în biblioteci din Liban și Siria, descoperite de Virgil Cîndea. Deși tipărită în tiraj de cîteva sute, redacția românească s-a copiat în mai multe exemplare, existente azi în bibliotecile țării noastre.

„Divanul lumii” este nu numai operă de filozofie morală, dar și operă literară, cum, de altfel, a intenționat autorul s-o facă. Tema dualistă, a luptei dintre bine și rău, deși veche, este înfățișată de Cantemir în forma figurantă, nouă a unei discuții între două personaje. Multimea metaforelor sensibilizează ideea, pe care cititorul o urmărește cu plăcere. „Divanul lumii”, operă de debut, aducea în câmpul literaturii române pre-viziunea unui scriitor de talent mare, dublat de omul de știință, care avea să-și închine viața progresului mondial. Aceasta este rațiunea care a determinat UNESCO să facă din anul 1973, „anul Cantemir”. Popoarele lumii se întrec a-i cînta memoria și a-i evidenția meritele opereii sale.

VALERIU RÂPEANU :

PE DRUMURILE TRADIȚIEI

Critic și istoric literar, observator avizat al fenomenului teatral, Valeriu Răpeanu dă la iveală o carte care îi exprimă în modul cel mai exact crezul și vocația: criticul este înaintea de orice o conștiință, necesară culturii și timpului său în măsura în care posedă simțul istoric al judecății. Întrudată în-deaproape cu precedentele **Interferențe spirituale** (1970), **Pe drumurile tradiției** este în multe privințe o carte singulară. Nu aflăm în paginile ei nimic din afectarea criticului cu metodologie de ultimă oră, nici cantonarea îngustă în analiza de texte, procedeu precar ce constituie hrana multor străduințe critice de azi. Nu sîntem transformați în martori ai unei sensibilități critice ultrasubiective, sentențioase, nici nu ne pomenim întemnițați într-o fortăreață de concepțe fără orizont. Una din relevațiile lecturii este tocmai această lipsă a prejudecăților.

Sinteza lui Valeriu Răpeanu este pur și simplu o carte vie, a cărei principală preocupare o constituie vitalitatea literaturii. În ea, scriitorul, creatorul de valori spirituale nu e văzut ca un explorator de cuvinte, ci de idei. De aici mișcarea absolut firească a autorului în lumea faptelor și nu în cea a canoanelor, de aici diversitatea domeniilor de investigație, fiindcă criticul nu are deloc mistica reflecției de cabinet. Cele patru secțiuni ale cărții, **Sinteze și momente**, **Incursiuni în lumea teatrelor**, **Portrete și impresii literare** și **Atitudini culturale**, abordînd adesea o problemă aparent diferită, converg în cele din urmă spre două idei fundamentale: fenomenul de întemeiere a valorilor culturale ale unei națiuni și modalitățile de receptare ale acestora, procese complementare a căror interdependență presupune revizuirea dialectică în timp. Altfel spus, Valeriu Răpeanu se dedică, mai ales în excelentul capitol de început, **Sinteze și momente**, tezei vitale pentru o literatură, conform căreia tradiția nu se oferă de la sine, ci trebuie cucărită. Dezbateră conferă o fizionomie aparte studiilor, și în multe cazuri (**Geneza și structura unei capodopere: „O viață de om“ de N. Iorga**, **O introducere în universul literaturii epistolare**, **Permanențe etice românești în poezia lui Octavian Goga**) originalitatea analizei se însoțește cu cetezanța. În special, primul studiu, **Geneza și structura...**, se angajează pe un teren aproape necercetat, ce comportă numeroase și atente disocieri de ordin biografic, ideologic, artistic, etc. Dar tocmai dificultatea subiectului este cea care înlesnește și îndrumă încercarea de a defini critica lui Valeriu Răpeanu. Autorul cuprinde aici un întreg fenomen spiritual — Nicolae Iorga — fixîndu-i hotarele printr-o subtilă și migăloasă examinare a unei creații unice în memoria-istica noastră, „O viață de om“. Seria de confruntări care se dezvoltă în această cercetare ilustrează însăși esența programului critic din **Pe drumurile tradiției**. Fiindcă Valeriu Răpeanu nu întreprinde aici simpla „inspecție“ a unei biografii, ci definește dimensiunile unei ample crize de conștiință culturală ale cărei profunde consecințe le suportă deopotrivă ființa profană, cea socială, istorică și artistică, naturi alăturate de diverse pe care le întrunește omul și opera. Examenul pornește de la distincția primă între comportamentul uman și comportamentul artistic al lui Iorga, și nu întimplător cea dintîi referință a criticului o constituie destinul goethean. Între cele două titanice personalități există nu numai similitudini de proporții, ci și de structură. Ca și în cazul relației dintre Goethe-geniu și Goethe-ministrul de la Weimar, personalitatea lui Iorga se alcătuieste printr-o dublă condiționare, în funcție de necesitățile superioare ale spiritului, pe de o parte, pe de alta, în funcție de manifestările facile ale aceluiași spirit în planul

vietii politice și sociale. Contribuția criticului la reșezarea și cercetarea unor sentințe și judecăți privind ambele domenii de exprimare ale spiritualității lui Iorga sînt decisive. Spațiul însemnărilor noastre ne constrînge să nu subliniem decît corecția aplicată imaginii „conservatorului“ Iorga și a contradicțiilor care i-au marcat ideologia: „Ceea ce trebuie să remarcăm — generalizează cu rafinament Valeriu Răpeanu — e faptul că Nicolae Iorga a avut, după 1900, rolul pe care l-a jucat Titu Maiorescu la începutul carierei sale: acela de a preveni asupra pericolului însușirii și aplicării pripite a unor reforme lipsite de contingență cu realitățile și structura poporului român, neizvorîte din organicitatea ființei sale, cele mai multe împrumutate și netrecute prin filtrul unei gândiri creatoare. A fost unul din cei care au adus cele mai concludente dovezi cu privire la perpetuarea vînicului decalaj al societății românești. Numai că atunci cînd a încercat să pună de acord cei doi termeni, soluțiile erau fie anacronice, fie în discordanță cu ritmul de evoluție al societății moderne.“

În viziunea lui Valeriu Răpeanu este cu neputință de vorbit despre o autonomie absolută a factorilor om, operă, context social. Considerațiile sale se îndreaptă spre un fenomen mai complex al genezei culturale în dublu raport cu contextul istoric și expresia literară. Aceasta presupune confruntarea atentă a naturii umane cu valoarea artistică, a intențiilor conștiente care guvernează destinul omenesc cu imanențele operei, distingerea exactă a conștiinței reale a creatorului de conștiința posibilă a operei. Pe aceste coordonate teoretice este reluat și „mitul Goga“ într-un eseu cu certe virtuți sintetizatoare: „realizînd esența unei conștiințe și a unui suflet național în toate ipostazele lui, de la vîforul miniei pînă la melancolia adîncă (vom observa că absență este numai euforia de tip coșbucian), el a izbutit să aducă expresia la același nivel de esențializare.“

Principală regulă a acestui gen de critică este **comprehensibilitatea**, dar, așa cum spunem mai sus, nu **comprehensibilitatea** unei subiectivități dictatoriale ci una globală, dependentă de timp și de mutațiile sociale. Investigația nu

are nimic din empirismul (cîtește „impresionismul“) gustului benchetuitor, ci urmărește mobilizarea unui număr maxim de factori capabili să elucideze, fără acordarea privilegiilor întimplătoare. Faptul că „O introducere în universul literaturii epistolare“ insistă asupra unui termen, aparent periferic, — însemnătatea corespondenței în definirea naturii artistice a scriitorului —, este un argument în favoarea celor îndată afirmate. În critica sa, Valeriu Răpeanu este în permanență preocupat de detectarea tuturor mijloacelor de integrare ale obiectului artistic, problemă sau destin în structuri vaste, totale, de timp și estetică. Există în volumul **Pe drumurile tradiției** un mereu resuscitat interes pentru ceea ce am putea numi **umanismul criticii**, datorie de căpătîi a actului critic, în atîtea împrejurări sacrificate operației rigide sau savantlicului mecanicist. Acestei trăsături credem să i se circumscrie și pasiunea criticului pentru problemele de teatru, de fapt chiar pentru „viața artei teatrale“, în care privință eseurile sale, deloc sofisticate, se referă deopotrivă la „omenia definitorie“ de pe scenă și din sală, depășind pretutindeni condiția cronicii teatrale. La hotarul acestei primordiale răspunderi se așează și comentariul la **Istoria vie...** a lui de Boisdeffre, care, fiind în primul rînd un dialog de idei, de atitudini și concepții, se încadrează perfect în dezbateră despre vitalitatea artei pe care cartea de față o respectă ca axă. Ceea ce autorul însuși precizează undeva: „Marcînd cele cîteva întrebări pe care de Boisdeffre și le-a pus cu privire la rostul literaturii, am încercat să schițăm ceea ce ne apropie de sensul umanist al concepției sale critice, pentru care arta nu-i nici joc gratuit, nici „cuvinte goale de sens“, nici abdicarea de la principiile morale, ci înseamnă demnitate, aspirație spre libertate, împlinire spirituală, lecție de energie și vitalitate.“ **Pe drumurile tradiției** este o carte cu reale frămîntări de ordin literar și artistic, care se referă fără echivoc la realitățile noastre culturale. Autorul ei crede în eficiența dialogului curent despre dramaturgia clasică românească, despre utilitatea unui dicționar de idei literare, despre raportul publicului cu arta ori despre semnificația memoriilor literare. Și de fiecare dată inițiază aceste colocvii nu în numele detaliului și al speculației mărginașe. ci cu grija și capacitatea de recepție a direcțiilor formative, de ierarhizare a valorilor, de selecție a **specificului** artistic românesc. Iată de ce poate să surprindă lipsa de decizie a unui critic fără ezitări de orientare, atunci cînd vine vorba despre „experiment“ și de reflexele lui cele mai diverse care îi prilejuiesc o serie de legitime interogații: „Nu știu dacă în momentul de față se poate răspunde fără părtinire la toate aceste întrebări, deoarece se practică uneori o critică lipsită de obiectivitate ce urmărește în primul rînd formarea clientelei literare și nu respectul adevărului...“ So-bră, fără obsesia îndrumărilor pedagogizante, fermă în distincții și uneori polemică, (vezi **Primul gest postum al lui Henry de Montherlant** — un excelent eseu — ori **Nu ne mai este frică de Virginia Woolf**) cartea lui Valeriu Răpeanu se înscrie în tradiția criticii de direcție nu doar prin elogiul acestei tradiții, ci prin afirmarea din perspectivă modernă a direcțiilor culturale românești. Critica însăși devine pentru el o responsabilă criză de conștiință, al cărei obiect îl constituie literatura și arta contemporană.

AL. PROTOPODESCU

AUREL DUMITRESCU

inorogul

Sabia canțemiră era-n toate :
Cuget tăis, cînt cu descîntătură,
Veneau nobleți din vremi și i-o trecură
Dar har domnese în slovă majestate.

Că mai virtos dedată la scriptură,
Mai rea stricare la păgînată
Făcu, rîvnindu-și neamu-n demnitate
Și țara subțiată de cultură.

Vine din hronic, hronic el pe nume
Și se revarsă princiar pe lume,
Să-ncepem dinspre capăt dialogul :

Cercăm mai mult pe tot olatul hărții,
Să-l descîlcim pe voievodul cărții,
Dar tot mai plin de tîlc e inorogul.

FACSIMIL

ROMULUS VULPESCU

Invocație

Să-mi ardă mîinile pe scriu
Dacă-mi mîinile sînt de vîna
Că n-au putut să dea lumina
Și s-au răsunat de timpuriu.

S-au dat oricîm mîinile
Din ce cînt s-a-nălțat la vîna
Cărb și se face, de verșună,
Să vîrba poze în scriu.

Ce zece fîi au lor să prînd
E, vîrba de har „de canfor“,
Că ar fi putut fi zece scriu.

S-au fost nicăieri de căsă,
Nedînd tot ce au fost vîrba
Să degt aa să se vîrba

Nedepăta degtă — tot na vîrba ?
Să vîrba degtă, rest de ghîrba,
Deftă-l-a floare să vîrba
Porfîcare la pu vîrba !

Romulus Vulpescu

7 iunie 1974

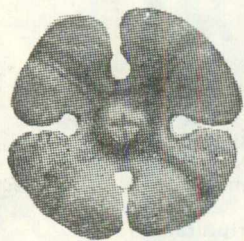
ARTHUR PORUMBOIU

pastel de toamnă

Dinspre mare curgea un vînt de miere ;
văile de la Adamclisi adunau lumina în palme ;
lumina era blindă ca privirile mamei ;
Printre amfore trecea cu pași de apă, străveziu
Luceafărul de toamnă.
Griul se întorcea în matricea inițială ;
maternă, țărîna aurie, îl primea în palmele ei ;
tinere erau vocile curgînd din pămînturi ;
Dobrogea își despletă părul lung ;
din degetele ei curgeau aurii și blînde, privirile

porumbului ;

un picior ciudat, trecuse-n ele, privirile sale ;
imaginile se mișcau, fosforescente, acolo ;
Pictorul ciudat ridicase ochiul meu pe cer —
astru nou, vinovat ca surisul ;
pictorul ciudat ridica din pămînt
lung și-nmiresmat, părul Dobrogei ;
în via albastră vibrau arome prelungi ;
pe fața mării și timele dansau pentru ultima oară ;
brațele lor aurii coborau leneșe pe umerii mei ;
Singele meu tulburat de lumină, auzea
seva pămînturilor libere, urcînd în expresii de aur ;
Singele meu auzea lumina invadînd văile de la Adamclisi ;
și peste umerii Meduzei, peste bucuria amforelor
au trecut palmele Dobrogei, palme umane,
și zimbetul oamenilor liberi, oameni
care-au auzit vocile pietrei, cînd
luceafărul nou a coborît în toamnă, să-și spele
fața, în amarul porumbului tînăr ; să-și coboare brațele-n
bucuria Griului, vestind nesfîrșite germinații ;
În inserarea suavă, singele meu s-a săpat în lumină ;
Dobrogea auzea luceafărul tînăr, sărutîndu-i umerii ;
Toamna pornea spre mările galbene, și noi eram
Corăbiile ei.

PETRE VLAD

interior

Dintr-o ramă veche, fără vîrstă,
M-a hipnotizat privirea-i simplă,
Sprijinit în șa-i de salcîm
Baciul Mioriței, anonim,
Seamănă cu tata și bătrînul.
Indelung tustrei ne stătuim
Și le cer atîta îndurare
Să-i iubesc, lipsindu-mi totdeauna.

Dintr-o altă ramă fără vîrstă
Simpla ei privire mă-nfioară.
Tinăra țărancă anonimă
Cobilița-și poartă lin pe umeri
Și mă-ntîmpină cu donițele pline.
Parcă-i mama, parcă e bătrîna
Tot frumoasă-n tinerețea ei,
Indelung mă sfătuiesc cu ele
Și le cer atîta îndurare
Să le port în inimă oriunde.

Dintr-o vază-trunchi cu două ramuri
Două flori unite-ntr-o mireasmă
Dulce și mereu improspătată
Îmi vorbesc de dragoste și viață.

Bună dimineața, dimineață!
N-ai să mă găsești murind nîcînd,
Noaptea mi-a fost iar un bun tovarăș,
Holda coaptă-a zilei mă așteaptă...

nesfîrșitul
miracol

Sămînță a miracolului lumii
alunecată-n anotimp fertil,
la nouă luni se petrecea minunea
luînd înfățișare de copil.

Din lungă noapte, contopit cu pulsul
și sufletul pămîntului matern,
am răsărit în cel mai straniu lujer
să mă împlint în aeru-i etern.

Îmi fulgerau adîncul constelații
de vise care nu s-au împlinit
și înfloream în spațiul candorii
hrănit de dorul lor nemărginit.

Și nu eram decît fecund fiorul
luminii-nvrednicindu-mă să zbor
spre cîntecul miracolului lumii
din fiece grăunte roditor.

În universul înflorit de stele pierzîndu-mă, un nimb se răsfrîngea,
și-n undele-i vibrînd un dulce cîntec
era perpetuat de lumea mea.

Mișu a deschis ușa, și au pătruns alți vreo cinci martori, între care și baba mea, (lăudat fie numele domnului!), între timp terminase de scris pipernicitul, și cum i-a văzut pe ceilalți a țîșnit de la masă în timpînarea lor, deja morfînd în gură un discurs, din care prindeam: „a omorît-o“, „tînetul pentru care ne-am jertfit“, „criminalul“, și dînd cu ochii de babă a țîpat la ea, iar a venit să jure strîmb, am plătit-o eu, toți au văzut, toți sint martori, iar Mișu s-a răstit deodată zdravăn la el, uite ce e, dumneata să nu faci atmosferă aici, să nu te substituie legii, ce bați lumea la cap? Ai declarat, foarte bine, bună ziua, să fii la dispoziția justiției, acum lasă-i și pe aliați să dea declarații, nu încerca să-i direcționezi dumneata, că nu-s copii! Hai, fără vorbă multă, lasă-ne acum, postul e mic, cine nu mai are nimic de spus să descurce locul! Pipernicitul s-a uitat plin de speranță la blond, dar asta părea pierdut în lectura primelor declarații. Grăsunul și doamna sportivă s-au ridicat și ei să plece. Trecînd prin fața mea, doamna a ezitat o clipă, parc-ar fi vrut să spună ceva, poate să-mi spună o vorbă de îmbărbătare, dar n-a avut curaj, și s-a dus pe ușă, în urma celorlalți.

Așa am scăpat de pipernicit și de discursurile lui cu tîneretul. Partea proastă, însă, a fost că, profitînd de învîlmășeală, a șters-o și baba. Intrase adusă de ceilalți, arătînd cam speriată, și cred că încercase, fără să reușească, să se desprindă de ei încă de pe drum. Aici, rămăsese lîngă ușă. Insinuările pipernicitului sigur că o îngroziseră de tot, și cînd se deschise ușa să iasă primii, o tulise și ea, fără să mai stea pe gînduri. Din locul meu am văzut în întregime tot episodul, și dacă aș fi reacționat în vreun fel, poate că milițienii ar fi oprit-o pe babă. Însă blondul continua că citească, iar Mișu explica noilor veniți cum să scrie declarațiile, iar eu parcă vedeam totul printr-un ochian, în altă lume, mă și despărțisem de toate. Acum, locurile celor trei le ocupaseră alți patru, care scriau așezați în fața mea, și îi priveam vag, un bărbat și o femeie, mai în vîrstă, cuplu, și două fete foarte tinere, care scriau și se consultau în șoaptă, cred că de fapt nu prea văzuseră mare lucru, și veniseră mîinate de curiozitate, aveau coapse bronzate, pe care, în altă împrejurare, aș fi încercat să le pișc, criminalule, cum îndrăznești să te gîndești la așa ceva, mai ai nas, mai ai putere? Nu știi că viața ta s-a sfîrșit acolo pe șosea? Gata cu fetele și distracția, și tinerețea invidiată de toți, gata cu răsfațul! Dădeam dreptate acestui gînd, pentru că nu mă simțisem niciodată mai

Peste cîțiva ani, copilul va privi întrebător, cu ochii săi mari și rotunzi, către tatăl său: „Du-mă acolo unde se nasc coloșii mărilor“, va spune. Peste cîțiva ani? Nu vor trece mai mult de șase luni și se va naște primul colos. Și încă șase și se va naște cel de-al doilea. Acum două toamne, la Tulcea, sonetele mai băteau piloții de beton în pămîntul argilos, camioane cu lungi remorci-platformă transportau decompressoarele, enorme pălării de metal, șerpînd pe drumurile prea înguste pentru ele, sub privirile curioase ale localnicilor. Era un șantier, cu estacade, cu construcții la roșu, cu drumuri desfundate, cu grămezi de materiale. Acum e o uzină, produce de mult, șantierul a intrat în istorie, ca atîtea altele. Aici, în această încrîngătură de linii de fier, pe aceste cheiuri străjuite de macarale, în iungul navelor venite din toate părțile lumii, timpul curge mai repede parcă, tot mai repede. Camioanele Bucuregi, mașinile Aro, tractoarele brașovene, automobilele Dacia, containerele cu mărfuri generale așteaptă în șiruri drepte călătoria spre zările mărilor. Un timp privesc balansul unei ma-

ACCIDENTUL

(Fragment din romanul „Sub temelii“)

de PE

incapabil, mai lipsit de acoperire. Față de vanitățile mele nemăsurate, ce duș rece, ce realitate netrebnică! Una din fete scoase un picior din papucul de plajă și se scărpină la glezna celui alt picior, căutînd să apuce cît mai mult între degetul cel mare și al doilea, amîndouă oja, dar deschiderea era stîngace, și atunci fata coborî mîna și se scărpină cum trebuie.

Cînd m-am uitat la ceas, era trecut de două. Plecară martorii. Stomacul mi-era gol de tot, gura uscată, creierul amar. Hoții cei mici scosese un muc de țigară și începuseră să și-l treacă unul altuia. Mișu veni imediat, smulse mucul din gura unuia, îl aruncă jos și-l strivi sub toc. Blondul citise toate declarațiile, făcuse hm, scosese de undeva un dosar nou, foaie încă neîndoită, îl îndoise, puse declarațiile în el, apoi se apropia-se de mine:

— Știi că toate măturile susțin că accidentul s-a petrecut pe trecerea de pietoni?

Asta m-a scos din amortire: — Cum toate? Nu se poate! Baba...

— Care babă?

— Femeia aceea bătrînă! Care spusese că a văzut...

— Toți au spus că au văzut. Unde-i femeia?

— A venit... a ieșit afară...

— A fost aici?

— Sigur că a fost.

— Care era? Mișule, tu ai văzut vreo femeie?

— Am văzut mai multe, zise Mișu. Da' ce, a plecat fără să declare?

— A intrat și a ieșit imediat, după o clipă, am spus eu, cu un accent disperat. Abia a intrat, și a și fugit!

— De ce să fugi, dacă venise pînă aici? făcu neîncrîșător blondul.

— A speriat-o zmcuitul ăla! Ți-a care striga c-am vrut să omor femeia!

— Pitaru? întrebă blondul, căutînd între hîrtili.

— Nu știu cum îl chema.

— Mă rog, acum s-a dus, s-a dus. Dacă n-a apucat să declare, nici nu știm cum o cheamă, poți să-i pui sare pe coadă, încheie Mișu.

— N-o putem găsi? am întrebător mizerabil eu.

— Unde s-o găsim? întrebă blondul. Și avem destule declarații. Cinci spun că lovitura s-a produs pe trecere. Alți doi nu sînt chiar siguri, dar și lor li se pare că tot pe trecere s-a produs.

— Nu-i adevărat! Pe trecere nu era nimeni! Am și înceti-

nit la trecere! Cînd am văzut că nu e nimeni, am accelerat! Femeia a țîșnit pe neașteptate! A fugit printre mașinile care veneau din sens invers, și a sărit în fața mea! Am frînat!

Voisem să țip din fundul plăminilor, dar vocea ieșea mică și schilodită, mă înecam, ratam sfîrșitul cuvintelor, era penibil. Blondul se apropie de mine, cu un pahar cu apă.

— Ia beți olecă de apă să vă liniștiți. Și după aceea scrieți și dumneavoastră ce s-a întîmplat. Și cînd o veni tov. căpitan, mergem să facem măsurători. Mișule, unde s-a dus tov. căpitan?

— La Constanța, la ședință. Să vezi ce supărat o să fie cînd o să afle, dacă n-o fi și aflat undeva pe traseu. De cînd n-am mai avut lovire de pietoni? Cînd a fost cu italienii ăia beți, noaptea, la Mamaia?

— Lasă asta. Și dumneavoastră mai bine scrieți.

Am așezat cu multă grijă cotul pe masă, de parcă ar fi conținut un explozibil, am răsucit senzual tocul între degete, pînă i-am găsit poziția optimă, m-am aplecat ca pentru scris, și m-am uitat în adîncul foi albe. M-am uitat fix și orb în orbirea și tăcerea ei, poate că ea era prima clipă a viitorului meu, un viitor sumbru și necunoscut, Mîtică povestea uneori legende din pușcăriie, mitologia de zăbrele și scînduri a dreptului comun, dacă aveam să fiu și eu un număr într-o serie, o poreclă într-o baracă, pentru aiurita asta, care, scriam eu, trecea chiar prin mijlocul traficului, fără să se uite nici în dreapta nici în stînga, parcă dinadins, să bage-n pușcăriie niște bieți nevinovați.

Am scris tot ce-am crezut că-mi poate fi de folos, pînă și despre cioburile vaselor, și milițianul blond a luat foile din mîna mea (acoperisem două), a citit încet, și m-a certat, ce-s toate amănuntele astea, nu servesc nimănui, și nici mie, trebuia să mă țin de fapte, nu să fac aprecieri, ia să mai scriu odată, și scurt, n-are rost să încurc organele cu limbușia mea. Am suspinat supus și m-am apucat iar, și atunci, s-au auzit voci pripite din curte, una, întreba, foarte puternică, cealaltă răspundea. Milițienii s-au îndreptat deodată, au rămas nemîșcați, țigănușii care sporovăiseră tot timpul, destul de tare, au tăcut și ei, știau de frica aceluia care venea, ușa s-a deschis zmcuit, și mă așteptam la un gigant după voce, dar era un căpitan foarte scund, și arătînd supărat foc, gras, în cămașă cu epoleți,

cu șapca împlîntată pînă la rădăcina timpelor, și după el un subofițer în tunică, arăta cărunț și moale și ducea niște dosare sub braț, iar căpitanul tuna: — Ei, lasă că-l învățăm noi mințile să mai omoare oameni, îi facem un dosar de nu-l descurcă nici cinci avocați! Auzi, ziua în amiaza mare, pe trecere! Unde e?

Cînd martorii începuseră să scrie declarațiile, mă cuprinsese un fel de pace stupidă, eram inert și gol, și pe undeva, printr-o spărtură a ființei, își făcea loc un început de speranță. Dar vocea căpitanului m-a zdrobit la loc. M-am ridicat, cu tocul în mînă, așteptînd să cad sub cuțitul privirii lui. Dar el s-a întors spre sergentul major blond, care-i întindea actele mele. A luat actele cu stînga, în timp ce-și scotea chipiul cu dreapta.

Șapea înfiptă foarte adînc pe cap, i-l făcea mic. Fără ea, țîșni în sus un păr clirionțat, negru, în care se juca o lumină uleioasă. Avea fața destul de albă, și plină de negi, nasul scurt, gura mereu deschisă și mișcătoare, ca de pește aruncat pe mal, ochii căprui, lucind de furie, fruntea joasă. Mic și rotund, părea tot numai pintec, mîinile îi ieșeau din mînci strîmne în pumni tot mici și rotunzi, capul era tot rotund, și se mișca cu o viteză de mă zăpăcea. Pe lîngă el, ceilalți trei pădură deodată foarte lenți și greoi, ca niște cai imenși și somnolenți între care pătrunde deodată, într-un galop zigzagat, un minz.

Se uită la acte, apoi mă desființă cu privirea:

— Aha, vasăzică, dumneata ești. Ce faci acolo?

— Scriam declarația, tovarășe căpitan. Am mai scris una, însă tovarășul sergent major... Eram atît de penibil încît mie însumi mi se făcea greață.

— Lasă acum declarația! Ce să mai declari? Dacă moare, te-ai curățat! Răspopa!

— Ordonăți, spuse moale subofițerul cu dosare.

— Mă duc să facem măsurători. Vin îndată. Stai la telefon. Da' cu ăștia ce-i?

Țigănușii erau și ei în picioare, și tăceau, dar totuși nu arătau atît de pieriți ca mine.

— Ția cu spargerea Skodei. Dolcan i-a adus, spuse Mișu.

— Aha. Blănaru, la aparatul. Hai să mergem. Și către mine: Lasă declarația, ai s-o termini după ce măsurăm.

Și se întoarse pe călcîie și ieși, fără să ne aștepte.

— Luați-o după tov. căpitan,

mă povățui zisese Blănaru. Mă izbeau v dreapta cînd, că eram o blămaci. Politețe surprinsese și Declarațiile ei. Căpitanul mi coboram sing că mi se acor să ies singur, rupeam la fu, dispăream? I ră acte? Tim bine decît tin Albul zilei r

mur, scuturat un miros în Curtea mi s-Vară. Sînge pe masca maștea chiar lîn Avea mîinile zut cum palm puțin în cupr — Ce face, i trebuie ca Nu știam car za mi-era făr mie, cu toat torsesse, se uit nezeule, asta Pacea, iertare mor de atîta sigură, sp mă mai chinu Tâlpi izbînd i te-l și pe Blă de fotografia se vedea bine mă. — Unde-s ch

OCTAVIAN GEORGESCU

acolo unde se n

REPORTAJ

te cu chereștea, la primele nave românești Medeea și Meteorul, imagini din copilărie se amestecau cu cele desprinse din fotografiile vechi, din relatări. Căci ce înseamnă o navă de tona mic și alta de tona mijlocie și ce înseamnă toate navele din copilăria și adolescența mea, față de realitatea spre care mă îndreptam ca spre o minune? Cînd s-a construit prima navă de 4500 tdw la Galați a fost o explozie de bucurie. Ieri încă, șantierul gălățean a lansat o navă de 18000 tdw, la aniversarea a 80 de ani de la întemeiere. Recordurile devansează în timp propriile noastre emoții, realitatea o ia înaintea imaginației. Înainte de toate e, însă, sentimentul răspunderii, un sentiment cu adînci rezonanțe, cu implicații multiple. Nu e deloc ușor să fii constructorul șantierului de performanță al țării, să făurești cele mai mari nave. Dar satisfacțiile vor fi cu atît mai mari. Iată, docurile plutitoare defilează în stînga, cu na-

vele aduse aici ca la un sanatoriu al lor. Sint curățate de carura drumurilor pe mare, vopsite în culori proaspete, pentru noi călătorii în funul depărtării. Viitorul concret și atît de apropiat încît îl poți vedea cum se încheagă, clipă de clipă, se află dîncolo de aceste parapete, o știu, și grăbesc pașii într-acolo. Primele imagini, cunoscute ochilor mei, ale clădirii tehnico-administrative, ale halelor vechi de pe acum, le înconjur cu o privire caldă de recunoaștere, ca un pilot întorcîndu-se acasă, planînd ușor deasupra unor locuri în care a copilărit. Noul irumpe însă, chiar din cadrul acestor imagini, e o mișcare mai vie și mai ritmată, o mulțime de figuri în majoritate tinere mă impresoră, în salopetele de lucru, pătate de ulei, de vopsea, derulîndu-se astfel, cu gesturi sigure, cu destinații precise, mulțimea aceasta e mereu alta, au căști de protecție pe cap, ceea ce înseamnă că lucrează sub macarale, sub poduri

rulante. La l abia apuc să vinte cu cîn „vorbiți cu în cu Tanențap' lumea e pe o deosebire, presiel, căci seamnă doct hale, șantie iar „în șantie rile plutitoa tent. Foarte forma un to însoțirea cu veche, cu c tînd spațiul gal) dintre hale. DEOD, ta unei rea îmi tresalte, colește fiin trecut, nă prezent tîm propriat și f sint de dim Imaginea m 15 tone for girafe pe c macaralele-g

O GARANȚIE A INALTEI CALITĂȚII

Evoluție dinamică, impetuoasă

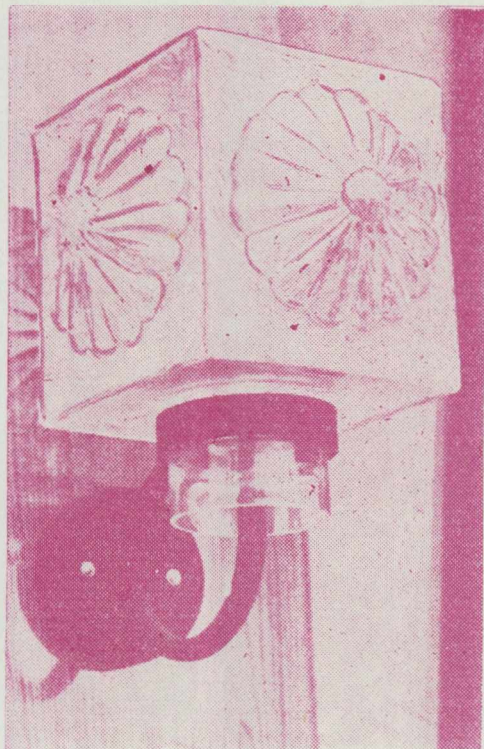
— Vă rog, stimate tovarășe director, să vă referiți la istoricul întreprinderii.

Ing. Dumitru Gligorescu, directorul întreprinderii „Electrobanat” :

— În 1921 a luat ființă la Timișoara Societatea anonimă „Dura” a cărei producție inițială, asigurată, cu mijloace modeste, de un număr de cca. 120 de muncitori, s-a cifrat la aproximativ 1.000.000 de baterii și elemente galvanice. Actul istoric al naționalizării a făcut cu putință crearea întreprinderii industriale de stat „Electrobanat”. Reorganizarea procesului de producție, recondiționarea utilajului la secțiile de elemente și corpuri de iluminat și a atelierului de lanterne au fost primele măsuri luate atunci, în urma cărora s-au creat premisele pentru dezvoltarea impetuoasă ulterioară a unității. În decursul primului cincinal, s-au înregistrat 128 de sortimente: producția a crescut de cca. 3,5 ori iar productivitatea muncii de 2,4 ori. În cincinalul următor a fost asimilat un mare număr de sortimente noi, vechile produse au fost reproiectate, a continuat intens acțiunea de modernizare a utilajelor. S-au construit o nouă linie de baterii normale și anodice, linia de vopsire și uscare cu radiații infraroșii și s-a experimentat aluminizarea farurilor. În 1959 a luat ființă secția de fabricare a corpurilor de iluminat fluorescente și cu vaporii de mercur. Etapa 1960 — 1965 este deosebit de importantă: volumul producției a crescut de peste 3,5 ori față de primul cincinal. S-au înregistrat îmbunătățiri esențiale de structură și dotare tehnică. La sfârșitul cincinalului, se produceau cca. 300 sortimente. Între 1966 — 1970, întreprinderea a cunoscut o mare dezvoltare. „Electrobanat” s-a afirmat și pe planul comerțului exterior de resort: în 1967 au avut loc primele livrări masive de corpuri de iluminat și baterii în U.R.S.S., Cehoslovacia, R.D.G., Austria, Belgia, Algeria etc. La sfârșitul anului 1970, „Electrobanat” producea 500 de sortimente.

— Vă rog să enumerați câteva...

— ...Iată, de pildă: corpuri de iluminat fluorescent și cu vaporii de mercur, pentru interior și exterior; corpuri de iluminat și de semnalizare optică pentru autovehicule, autotractoare, locomotive Diesel electrice, locomotive electrice, vagoane, nave; corpuri de iluminat industriale pentru lămpi cu incandescență; echipament pentru instalații de joasă tensiune, dulii, elemente de siguranță, întrerupătoare; pile și baterii galvanice; bunuri de larg consum: lanterne, lămpi de birou, aparataj divers etc.

— Care sînt caracteristicile activității întreprinderii în etapa actuală?

— În cincinalul în curs, producția se va dubla în raport cu 1970. Ritmul mediu de creștere a producției este considerabil, ca și cifra investițiilor destinate punerii în funcțiune a noi și noi capacități de producție.

— Care sînt direcțiile de dezvoltare a producției, în perspectiva anilor următori?

— Desigur creșterea și mai accentuată a producției atît sub raportul calității și cantității, cît și sub cel al diversificării sortimentelor. Vor fi asimilate, în familia corpurilor iluminat auto, farurile cu halogeni; se vor produce masiv corpuri de iluminat de construcție specială, de pildă pentru medii supuse pericolului de explozie, care încă se mai importă, ca și corpuri de iluminat subacvatic. Se vor fabrica corpuri pentru medii corosive, se va dezvolta familia corpurilor speciale. În feiul acesta, ponderea întreprinderii „Electrobanat”, de a cărei activitate este direct legată producția foarte multor alte unități, va atinge cote și mai înalte.

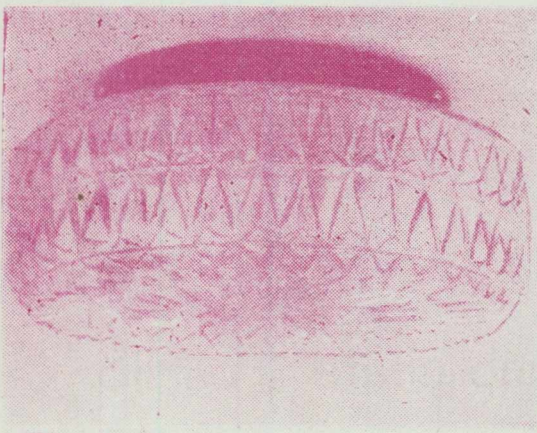
Rezultate economice de excepție

L-am rugat pe tovarășul Gheorghe Crețu, contabil șef, să prezinte modul cum au fost realizați principalii indicatori economico-financiar. Cu desăvîrșită amabilitate, d-sa ne-a răspuns:

— Pe primele trei trimestre ale anului, la producția marfă fabricată a fost înregistrată o depășire absolută în valoare de 52.251 mii lei. Au fost realizate peste plan: 20.000 buc. armături etanșe de 60 w, 10.000 corpuri de iluminat exterior destinate exportului, 20.000 aplici aminoplast livrate comerțului și 1.000.000 buc. baterii normale și sport pentru populație. Desigur, aceasta a determinat și o depășire (103,4 la sută) a producției marfă vîndută și încasată. Planul de beneficii s-a realizat în proporție de 103,8 la sută; cheltuielile de producție la 1.000 lei au fost reduse, în perioada în discuție, cu 41 lei.

— Care sînt principalii factori care au dus la reducerea costurilor planificate?

— Înlocuirea ramelor turnate din aluminiu cu rame ștanțate din tablă, la corpurile de iluminat exterior; s-a realizat o economie de 1.128.000 lei. Apoi: trecerea la vopsirea electroforetică a unor subansambluri, reducîndu-se astfel consumul de vopsea cu 1.197.000 lei; înlocuirea emailului Duplex-5240 EE cu email alb electrostatic 5240, la reperele care necesită vopsire, realizîndu-se economii de 736.000 lei. Față de 1972, rebuturile s-au redus cu 50 la sută, acest fapt ducînd la economii în valoare de 336.000 lei. Trebuie menționat că reducerea rebuturilor s-a obținut prin păstrarea în condiții corespunzătoare a materialelor, revizuirea SDV-urilor și introducerea controlului interfazic la fiecare bandă și loc de muncă unde se finisează reperele.

— Cum au înrîurit inovațiile reducerea costurilor?

— În chip direct — și aș exemplifica prin: modificarea constructivă a sistemului de fixare a subansamblului optic la corpurile de iluminat exterior de 1400 w și 1250 w, cu economii antecalulate de 1.499.000 lei; modificarea constructivă a armăturii impermeabile cu brot de 60 și 200 w, realizîndu-se economii de 1.370.000 lei; executarea rondei izolatoare la bateria R20MP din carton triplex (cifra economiilor — 531.000 lei).

În general, economiile datorate reducerii rebuturilor, aplicării unor măsuri tehnico-organizatorice avansate și punerii în practică a inovațiilor se cifrează la 13.000.000 lei pe cele trei trimestre ale anului.

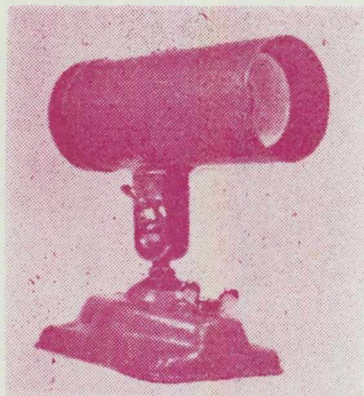
Întreprinderea va depune, și în trimestrul IV, aceleași eforturi, în vederea menținerii depășirilor din primele trei trimestre.

O gamă complexă de produse

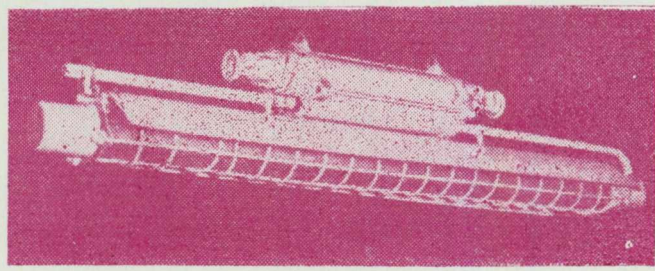
Rep.: — Vă rog, stimate tovarășe inginer, să vorbiți despre activitatea secției pe care o conduceți.

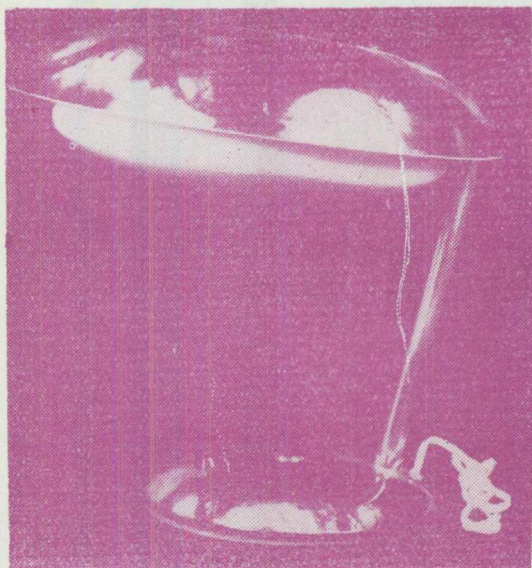
Ing. Ion Zarcu, șeful secției 300 — corpuri de iluminat industriale:

— Fabricăm corpuri pentru iluminatul exterior, atît pentru piața internă cît și pentru export. Am exportat și exportăm aceste corpuri în U.R.S.S. și R.D.G.; de asemenea, vom exporta și în Suedia, R.F. Germania și Israel, acțiunile de prospectare a pieței acestor țări fiind deja perfectate. În al doilea rînd, producem foarte multe corpuri de iluminat fluorescente de interior, livrate în țară și peste hotare, în U.R.S.S., R.D.G., Cehoslovacia, lanterne „Lux” din mase plastice și lanterne „Focus” Ø 60, achiziționate în cantități considerabile în R.D.G., Albania, Suedia, Belgia. În preocupările noastre intră de asemenea fabricația aplicelor și plafonierelor (într-o gamă de 10 tipuri). Pe piața internă, livrăm toată gama corpurilor de iluminat interior și exterior, casnice, industriale, dintre care amintesc pe cele cu armături de siguranță mărită (100 w și 200 w), cu armături etanșe (60 w), cu armături impermeabile (60 w și 200 w). Și, bineînțeles, întreaga gamă de aparataje de joasă tensiune. De asemenea, corpuri de iluminat fluorescente pentru vagoane de cale ferată și tramvaie, ca și pentru nave (SN 328/61-62-63 și SN 110) precum și dulii navale, cu care aprovizionăm toate șantierele de resort — Galați, Constanța, Giurgiu etc. Adaug la cele ce-am spus și faptul că producem și corpuri de iluminat pentru locomotive ca și toate tipurile de lanterne și lămpi de birou.

publicitate
TOMIS

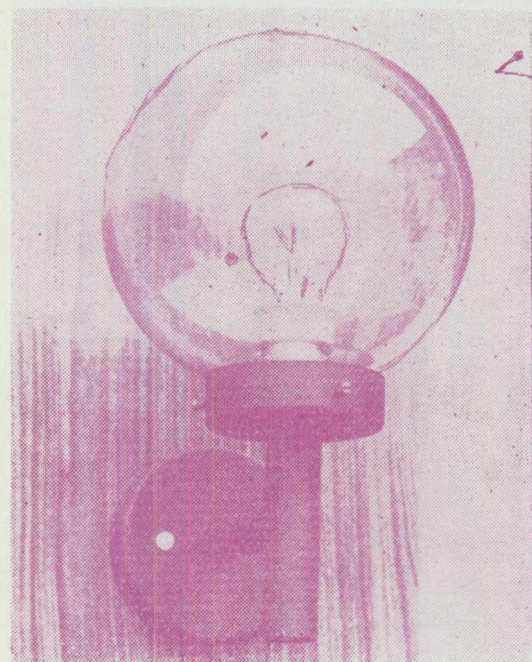
— Care sînt acțiunile întreprinse pentru autoutilare ?

— Există, la „Electrobanat”, o adevărată tradiție în acest sens. Aici s-au conceput, cu capacitatea și mijloacele noastre, utilaje de mare complexitate și productivitate. De pildă : agregatul pentru confecționat borne profilate pentru dulii, cu o capacitate de 10.000 bucăți în 8 ore, agregatul pentru borne ATM destinate echipamentului autovehiculelor, instalația de cromare dură a sculelor, o instalație de vopsire electroforetică și electrostatică, în colaborare cu o firmă din R.P. Ungară, o instalație de vopsire prin imersiune, o alta — pentru lăcuit și uscat reflectoare etc.

Sortimente noi, de înaltă tehnicitate

— Care este gama produselor secției dv. ?

Ing. Dimitrie Corici, șeful secției 200 — corpuri de iluminat pentru autovehicule : Producem corpuri de iluminat pentru locomotive, nave, autocamioane, tractoare, autovehicule de teren ARO, autoturisme Dacia. Farurile produse la noi sînt căutate și pe piața externă, de pildă în Turcia, unde am livrat din sortimentul Ø 130 ; în curs de asimilare sînt farurile de ceață cu halogeni și farurile proiectoare, produs nou, foarte mult cerut în R.F.G. Aprovizionăm cu sortimentele noastre diferite întreprinderi ca „Autobuzul“, „Semănătoarea“, I.M.U. Medgidia, „Progresul“-Brăila etc.

Excelente rezultate în întrecerea socialistă

Rep. : Ce ne puteți spune despre întrecerea socialistă desfășurată în secția 300 ?

Tovarăşul Dumitru Bufiea, preşedintele sindicatului : — Pe semestrul I al anului, secţia noastră a fost evidenţiată pentru depăşirea sarcinilor de plan cu 26 milioane lei. Acest fapt este urmarea directă a creşterii conştiinţei muncitoreşti a colectivului, ca rezultat al acţiunilor politico-educative. Secţia este fruntaşă de 4 ani, consecutiv. Toate cele 29 de grupe sindicale sînt în întrecere, numărul muncitorilor, maştrilor, tehnicienilor şi inginerilor evidenţiaţi fiind de 113.

— Care sînt obiectivele întrecerii socialiste ?

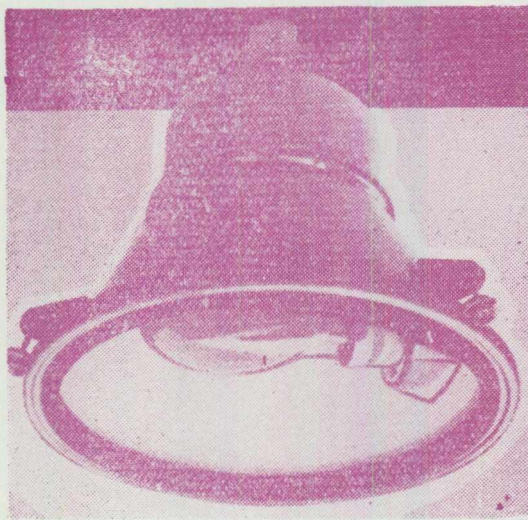
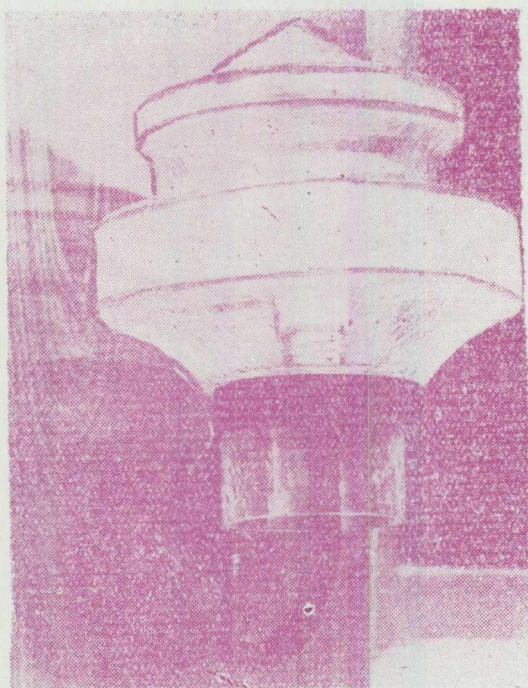
— Depășirea sarcinilor de plan la producția globală și marfă, reducerea rebuturilor și a reclamațiilor privind calitatea, depășirea sarcinilor de producție pentru export, reducerea cheltuielilor la 1.000 lei producție marfă (în sem. I s-au realizat reduceri în valoare de cca 500.000 lei), creșterea indicelui timpului de utilizare a mașinii; întărirea disciplinei în producție, folosirea integrală a timpului de muncă, participarea la muncă patriotică în incinta întreprinderii și în oraș etc. Pe linia ideilor desprinsă din documentele Conferinței Naționale a partidului, secția noastră a lansat o chemare ale cărei obiective sînt depășirea planului la producția globală cu 3 la sută, la producția marfă cu 4 la sută, reducerea cheltuielilor la 1.000 lei producție marfă cu 2 la sută, depășirea sarcinilor de export cu 10 la sută în raport cu 1972, creșterea productivității muncii pe salariat cu 8 la sută, realizarea de economii de metal cu 20 tone mai mult decît sarcina planificată, realizarea peste plan a unui beneficiu de 5 milioane lei. Sintem în curs de generalizare a inițiativei „Micronul, gramul, secunda“.

— Vă rog să vă referiți concret la frunzașii secției.

— Avem foarte mulți evidențiați. O deosebită contribuție la bunul mers al secției și-au adus tovarășii : ing. I. Zarcuța, I. Pinzaru, secretarul comitetului de partid al secției, maistrul Petre Irinoiu, Eugen Pătrușescu, D. Siminea, Harald Hönig, ing. Mihai Jehac, muncitorii D. Moț, Al. Argintaru, Maria Popovici, Constanța Nicolaenco, Draga Adorian, A. Hurjui, N. Zaga și alții...

Pagini realizate de AL. MIHALCEA

publicitate TOMIS

MARIANA FILIMON

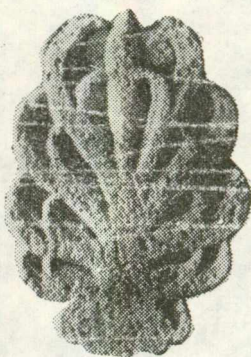
cîntec

Macii adorm lingă tîmplele
stelelormacii mei buni
și de suflet înalt
în destrămarea sublimă a
zorilor

aurul grinelor cold

steagul și maci purpurii
varasteagul și maci purpurii
cum se înlanțuie orgiverticale
cu piramidele pomilor vii

sfîrșitul verii

Trec
dincolo de văzul meu
albastruimagini albe-n dans
și-n salt prelungde vară ochii mei sînt încă
lacomi
de vară cerul meu e încă
udo vara mea e o închipuire
înfloritoare de caiși și meri
neliniștite fluvii
de-alabastru
ard peste fruntea albei mele
verio vara mea e o nălucă
blindă
cu sfinte straie de zăpadă
roz
și nu mai știu din care
mare anume
cerneala părului ei mov și-a
scosmi-e prea
departe
seteaSomn lung și neuitare
ciudații nuferi gri
prin sticla aburită
a unei vechi corăbiiun cerb din depărtare
cu coarne moi de vînt
încarcă iarăși sâni
de iarbă și nisipurimi-e prea departe setea
încît să pot s-ajung
la vasul unde noaptea
s-a prăbușit o steadin trunchiul de zăpadă
întrezărit acum
doar amintiri din vară
mă mușcă rînd pe rînd

POPESCU

l (ăstuaia fi
și eu îndată.
cînd din
ga, de par-
că fără cir-
Blănaru mă
ruse să sper-
potrivea mea.
zise. Acum
că el, uluit
a încredere:
— dacă o
eam gardul,
găsit! Fă-
știu ei mai
cut să tre-

● Desen de VICTOR PAVEL

frison. Era
de mare.
frumoasă.
Sîngele de
șitanul stă-
ița idilică.
și am vă-
fi tremura
celeilalte.
nar, atîta
paratul?
t, dar fra-
ă adresată
nu se în-
adă. Dum-
însemna?
ne, am să
a, atîta ne-
odată, nu

eptele. Ui-
un aparat
ceva, nu
lui enor-

coloșii mărilor

mai nimeni,
cîteva cu-
conducere,
Buzatu sau
ăruit, toată
lici observ
are a ex-
ntier“ în-
cate, noile
onstrucție,
mnă docu-
erul exis-
cestea vor
e agreabilă
ștință mai
at, străbă-
e centrifu-
e și noile
—mă în fa-
e face să
e imi răs-
ne mai e
năfire, ci
viitor a-
Aici toate
ormidabile.
de 10 sau
e ca niște
te față de
care le văd

Mi-a trebuit o clipă să mă scutur, să-mi dau seama că erau în mina mea. Le țineam în mîna tot timpul? I le-am întins căpitanului.
S-au urcat amîndoi în față, unul lingă altul. Biata mea Dacie mică părea acum foarte neîncăpătoare. Căpitanul la volan, cu capul puțin înclinat spre dreapta. Blănarul înclina puțin capul spre stînga, și chipiele lor, apropiate, sugerau un fluid, o comunicație secretă, nouă.
Iar eu eram în spate, ca în filmele în care se arată cum crește delincvența minoră din America, numai cătușele îmi lipseau. Prin geamul din spate am aruncat o privire postului din care tocmai ieșisem, arăta alb și răcoros, rezidențial, nevinovăție și pace. În mașină mirosea tare a plastic, scaunele lăstate singure, în căldura verii. Căpitanul a întors cheia, și mi s-a părut ciudat zgomotul motorului meu

la ei, și mă simțeam foarte prăpădit, mai ales că ei își vedeau serios de treabă, lucrau eficient și repede, iar eu ședeam ca un trîntor.
Într-o clipă s-a strîns lume iar, mai ales că acum pe stradă era și mai multă lume, începuse întoarcerea de la plajă. Darăștia nu văzuseră accidentul, nu mă vedeau decît pe mine și pe milițieni, așa că erau de partea mea.
— Șapte metri patruzeci pînă la trecere, raportă Blănarul apropiindu-se în timp ce strîngea panglica ruletei.
— Hm. Urme de frînă nu văd.
— Nu erau deloc.
— A dus-o din lovitură pînă aici?
Eram înconjuțați de tot mai multă lume, și mi-era grozav de rușine, dar era vorba de viața mea! Am tipat tare: — Nu era pe trecere! Aici a fost, uitați-vă! Cioburile...

Ridicasem vocea foarte tare, și rumoarea mulțimii din jur crescuse. Căpitanul îmi aruncă o privire cruntă, iar Blănarul, cu aceeași politețe joasă, începu să îndemne lumea să plece, să lase organele de miliție să-și facă datoria, tot nu e nimic de văzut. Căpitanul mai tăcîni odată din apart, și trecu de cealaltă parte a mașinii, ca să caute alt unghi. Mașina era între el și mine, iar cineva de pe margine mă bătu pe umăr:
— Ce e dom'le, ce s-a întîmplat? Ce vor caraliile cu tine?
— Zic că am lovit o femeie pe trecerea de pietoni, și nici gînd să fie pe trecere. Fugea printre mașini! Da' nu vor să mă creadă!

Trebuia să mă descarc, să spun și eu ceva cuiva, nu? Individul era tînăr, arăta a instructor sportiv, îmi adresa un zîmbet simpatic, ba chiar îmi în-

tinde pachetul de țigări, să-mi aleg una. Am dus mina, și abia am nimerit gura pachetului, atît de tare îmi tremurau degetele.

— Lasă, nu te pierde cu firea, nu știi cum sîntăștia?
Îmi oferea foc, și-mi zîmbea plăcut. Pe de lături mai erau vreo două-trei mutre binevoitoare. Căpitanul avea probabil auzul foarte bun. Mă chemă cu mina, din partea cealaltă a mașinii. După figură n-aș fi ghicit ce voia. Cînd am ajuns la el a șuierat deodată, tăios și scăzut, să aud doar eu:
— De ce faci circ aici, criminalule? Te plîngi la lume de lucrătorii de miliție? Te-am nedreptățit noi? Nu ți-e rușine? Am simțit că era în el atîta furie încît m-am dat un pas înapoi, mi-era frică să nu mă lovească.

S-a terminat și calvarul ăsta, și iar s-au urcat în față, iar Blănarul, întorcîndu-se înapoi, împingea pe dinăuntru ușa, să stea deschisă, să pot să mă urc. Am aruncat țigara și m-am urcat iar, ce să fac, mulțumit cel puțin că în gloata pe care o lăsam în urmă nu văzusem nici un cunoscut. Tînărul cu pachetul de țigări îmi făcu un semn de încurajare. Ei, mulțumesc și pentru atît, nu mai aveam dreptul să refuz nimic.

La post nu mai era decît Rășpopa. Dispăruseră țigănușii, dar poate erau în altă cameră, sus, unde ducea o scară cu trepte tocite. Căpitanul își scoase ofînd chipiul, îl agăță în cuier, Blănarul făcu la fel, căpitanul îmi făcu semn cu capul, spre masă, am înțeles, m-am așezat iar, și iar am scris cum s-au petrecut toate. Blănarul, între timp, la altă masă, parcă desena ceva, trăgea cu creionul, ajutîndu-se de o riglă, se oprea, micșora ochii, începea iar.
Căpitanul bănuise probabil că sînt gata iar să scriu o poveste întreagă, încercînd să mă disculp cît mai complicat și mai amănunțit. De vreo două ori a venit și mi-a aruncat o privire, să vadă peste umăr ce scriu, și asta a avut darul să restrîngă declarația la minimum. Abia am pus ultimul punct și mi-a și tras-o din mînă. Blănarul s-a ridicat, cu altă foaie, și i-a dat-o. Căpitanul s-a uitat cînd la una cînd la alta, și în fine la mine.
— Ei, ce facem acum?

Am ridicat din umeri, dar mă uitam la el foarte disperat.
— Ascultă mă, ai lovit-o rău?
— Nu era pe trecerea de pietoni. nu se poate să fi fost!
Nici cioburile n-ar fi căzut acolo, și...

— Lasă cioburile, nu de cioburi e vorba. Și lasă și trecerea. Dacă e omor din culpă, îți dai seama ce-nseamnă asta, la vîrsata ta? Ce-ți veni, mă, să mergi ca un nebun? La ce te grăbeai așa?

de loc. Secțiile navei sînt realizate piesă cu piesă la Logathome, o instalație automată de tăiere a tablelor pînă la 40 mm grosime, cu o capacitate de prelucrare de pînă la 40 de tone zilnic. Celula fotoelectrică înregistrează desenul piesei cu o precizie matematică. Se înțelege că tablele cu o grosime mai mare sînt croite în hala de alături. Iată cîteva detalii tehnice pe care le prind „din mers“, dînd ocol pieselor pe care scrie „spre bord“ sau „spre pupa“ și cîte o cifră indicatoare, piese ce vor fi curînd asamblate în secții și blocsecții. Ziua de 8 octombrie 1973 va rămîne o dată memorabilă în istoria șantierului: în dimineața acestei zile, uriașa macara de 120 tone forță a introdus în loc primele blocsecții ale mineralierului de 55 000 tdw. Eroii acestei premiere sînt aici, muncind fără preget, „nu este timp de prisos“. spun ei, „ne-am angajat să dăm primul mineralier la 1 Mai 1974 și ne vom ține de cuvînt“. Cu aceeași convingere lucrează constructorii de la „șantierul 3“ al T.C. Ind., la halele de construcții corp-nave și la instalațiile anexe. Aici toate sînt „cele mai mari din țară“. E și un coefici-

ent de mindrie, dar e și o bună doză de adevăr. Atît hala înaltă cît și cea ceva mai joasă sînt de dimensiuni care depășesc reprezentările imprimate în memoria (destul de bogată, altfel) a reporterului. În lungime depășesc hale ilustre, cum sînt cele ale Uzinei de vagoane Arad sau chiar cele ale Uzinei de mașini din Reșița, îmi confirmă, ceva mai tirziu, inginerul Marcel Tanențap. Halele sînt „ca și gata“, se exprimă un maestru, au fost turnate fundațiile pentru utilaje, unele utilaje au și fost montate, poduri rulante, transportoare de tablă. Sîntem în plinul unei poezii a faptelor, îmi spun, gîndul roșit lîmpe de aprobat tacit de ceilalți, privirile mi se rotesc într-un zbor panoramic, oprindu-se, grele de sens, în buza albastră a mării, la chei se leagă încă navele, acolo se va săpa o deschidere pe care vor aluneca coloșii mărilor. Dinamica acestui șantier înregistrează o curbă mereu suitoare. De la posibilitățile anilor 60 la cele de azi e un salt uriaș. În 1967 a fost instalat docul plutitor de 15 000 tone care a permis andocarea navelor de pînă la 40 000 tdw. Pînă în 1970

s-a dublat capacitatea de producție a secției mecanice și s-a mărit cu 50 la sută capacitatea secției construcții-corp. Șantierul ocupa o suprafață totală de 5 hectare. Cea mai mare hală avea 8 000 metri pătrați. Tot în 1970, colectivul șantierului a construit primele două nave de 1 920 tdw. Indemnurile conducerei de partid, ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, personal, cu prilejul vizitelor sale în șantier, au deschis perspective incomparabile șantierului, au schimbat însăși optica constructorilor de nave. Visul clarvăzător, îmbinat cu îndrăznețele orizonturi ale faptei, s-au imprimat muncii de aici, au pătruns în conștiințe, înnobîlindu-le cu caratele certitudinii, cu lumina viitorului. De la nave de 1 920 tdw, la coloșii de 55 000 tdw și, în următorii ani, la cei de 150 000 tdw, iată saltul incredibil pînă mai ieri, realitate în mers rapid astăzi. De la 5, șantierul se va extinde la 50 de hectare. Va fi o planetă a muncii pașnice, creatoare. Va fi o expoziție a potențelor constructive în socialism. Va fi mîndria noastră la Pontul Euxin.

UN ALBUM LIRIC DOBROGEAN

De la G. Georgescu Theologu (1891—1966), emul modest, dar însoțit de generoase idealuri patriotice și artistice, al valoroasei pleiade de scriitori dintre cele două războaie, a rămas, printre altele, o culegere de sonete închinată spațiului dobrogean. Placheta, intitulată **Sub cerul Dobrogei** și publicată în 1939, este un delicat album sentimental în care autorul a imortalizat, luminate discret de privirea sa contemplativă și nostalgică, peisaje emblematică pentru țărmul Pontului Euxin. Răsfoind această insolită colecție de ilustrații lirice, cititorul de azi are ocazia să refacă un periplu poetic vechi de trei decenii și jumătate, consacrat unor monumente istorice, arhitectonice și naturale a căror frumusețe, nu numai că a supraviețuit timpului, dar a căpătat o nouă strălucire în Dobrogea modernă a anilor noștri. Datorită vizualității lor, multe secvențe din sonetele lui G. Georgescu Theologu ar putea primi chiar laconice explicații geografice, în genul celor ce însoțesc cărțile poștale. Afirmarea nu e minimalizatoare, pentru că, după cum se va vedea din câteva exemple, fidelitatea față de peisaj, adică valoarea de document a sonetelor, constituie, totodată, dovada unei discipline poetice din care parnasienii, de pildă, și-au făcut un titlu de glorie:

Podul de la Cernavodă: „Mărețul pod se profilează-n noaptea, / Dantelă fină, — când răsare luna / Cu razele-i măiestre face una... / Și-n raze se-ntristează și șoapte... // Pe vale, Dunărea-și desfășure firul / Poveștilor de ieri, de totdeauna. / Cu același ritm, greoi de ani, într-una / Sub bici de crivăț, sau de-i lin zefirul“. (Podul peste Dunăre).
Monumentul eroilor sirbi de la Medgidia: „În mijloc de co-

lină dobrogeană, / Cu orizont cit ochii pot cuprinde, / Aducea aminte torță-aprindă, / Și-o lacrimă se-nvolbură pe geană...“ (Medgidia, II).

Lacul Tekirghiol: „Lac ne-n-trecut — legendă și minune — / Cu vinăt luciu-n care-odinioară / Cirezi și herghelii-n nămiezi de vară / Păreau, în stepă, jocuri din cărbune...“ (Tekirghiol).

Monumentul Tropaeum Traiani de la Adamclisi: „Pe bronzul vast de dealuri împietrite, / Strigându-și, parcă-năbușit, uitarea, / Se-nalță să cuprindă toată zarea / Pin-la albastrul mării răzvrătite...“ (Adam-Clisi, IV).

Marea în asfințit: „La țărmul mării — n-leneșă visare, — / Privesc amurgul pacea cum își cerne... / Comori de aur și rubin așterne / Peste talazuri ce se-alungă-n zare...“ (La țărmul Mării Negre).

Statuia lui Ovidius din Constanța: „Ovidius, pe soclul său de piatră, / Furat de-un gând, scandează, parc-o «tristă» / Visind la tot ce azi nu mai există... / Și-n zări trireme, Roma, și-a lui vatră...“ (Ovidius). Chiar și în cazul versurilor citate, selectate mai ales pentru funcția lor descriptivă și evocatoare, este sesizabilă reverberația afectivă pe care o produce priveliștile. Departe, în perspectiva deschisă de podul de la Cernavodă, „se-ntristează năuci și șoapte“, la vederea monumentului eroilor sirbi „o lacrimă se-nvolburează pe geană“, dinspre mare, în apus, se propagă „o leneșă visare“. Toate aceste mărturisiri care, din când în când, estompează romantic linia peisajelor, nu sînt, în fond, decît încercări de a ridica la o dimensiune lirică descrierea propriu-zisă. E adevărat, poetul nu-și formulează într-un stil de neconfundat impresiile, însă atmosfera generală, de reverie, reușește să se impună prin consecvență. Totodată, există la acest devotat cîntăreț al Dobrogei o surprinzătoare intuiție a spiritului locurilor. Evocînd monumentul roman de la Adamclisi, el începe prin a observa că regiunea, în ansamblu, are o monumentalitate geologică: „Pe bronzul vast de dealuri împietrite...“ A vedea în pămîntul dobrogean un vast bronz înseamnă deopotrivă a înțelege acest pămînt și a avea sensibilitate poetică.

I. MATEI

„Trebuie să lăsăm copiii noștri moștenire nu numai fabrici și uzine puternice, ci și ape sănatoase, un sol mînos, un aer pur, pentru ca și ei și copiii lor să se dezvolte armonios“.

NICOLAE CEAUȘESCU

Cu prof. univ. dr. doc. GEORGE BĂRĂNESCU, membru corespondent al Academiei, președintele Comisiei pentru combaterea poluării mediului a Academiei R.S. România.

Este interesant de urmărit cum evoluția fenomenului de poluare exercită asupra noastră o puternică presiune psihologică, nu atât în datele ei strict tehnice, statistic procentuale, atestînd pe zi ce trece mai mult, de pildă, concentrarea procentului de cianură, mercur, fluor sau mangan în plante, în ape, în aer. Nu doar asemenea aditivi chimici — fie ele nemijlocit periculoase — angosează, ci mai ales unele consecințe imediate ale lor, care devin și mai mult neliniștitoare prin faptul că înstrăinează ființa umană de câteva dintre mediile fundamentale prin intermediul cărora omul s-a înțeles și s-a exprimat întotdeauna pe sine. Iar unul dintre aceste medii — pădurea — a provocat un adevărat semnal de alarmă cînd s-a înfățișat în ipostaza ei de mediu natural puternic resimțit de pe urma acțiunilor poluării: la Conferința Națiunilor Unite asupra mediului înconjurător, desfășurată la Stockholm, s-a demonstrat că aproape 2 miliarde de hectare din pădurile existente acum 90 de ani nu mai există astăzi! Din ce în ce mai multe hectare de la noi și de aiurea oferă această imagine halucinantă: păduri fără coroane de frunze, cu ramurile zbătîndu-se ca niște oase, oculte de stolurile de păsări și fără ecouri.

Și fenomenul se repetă, cu apa, cu aerul, cu toate elementele lumii înconjurătoare în raport cu care omul își alcătuiește fizionomia spirituală și-i imprimă acestei lumi, la rîndu-i, o fizionomie aparte. Tocmai de aceea, printr-o rezoluție a O.N.U., adoptată pe baza unei propuneri în formularea căreia România era coautoare, a fost instituită anual o **Zi internațională a mediului înconjurător**, zi de mereu mai înaltă organizare a luptei împotriva tuturor agenților poluanți și, îndeosebi, zi de rememorare a îndatoririlor permanente pe care fiecare om le are față de cauza protecției tuturor frumuseților și avuțiilor naturii. Pentru că astăzi, pretutindeni, tot mai multe glasuri autorizate conchid că protecția mediului înconjurător este în primul rînd o problemă de educație, încît pînă la urmă, oricare ar fi aportul științei și tehnologiilor moderne, hotărîtoare rămîne marea și conștienta răspundere individuală.

Asupra citorva dintre aceste aspecte am solicitat opinia interlocutorului nostru de astăzi, opinie cuprinzînd obiectiv multiple referiri la Dobrogea, întrucît, cum știm, pămînturile dintre Dunăre și Mare înfățișează străluciri de faună și floră unice în Europa și în lume și, cum vom vedea din chiar rîndurile următoare, asemenea pămînturi reprezintă, prin chiar caracteristicile lor naturale, spații exemplare de organizare a luptei împotriva poluării.

— În discuțiile asupra poluării sînt invocate numeroase situații cu adevărat dramatice, care pun în termeni noi relația om-mediu, sînt însă invocate și destule ipoteze sau deducții mai puțin autorizate, ceea ce îi imprumută fenomenului ca atare o tentă de science-fiction: de aceea, îngăduiți-ne a vă ruga mai întîi să vă referiți la cîteva factori care conturează proporțiile fenomenului de poluare la un moment dat.

— Nu e greu de observat că principala cauză a poluării me-

diului se indentifică în corelația scăzută dintre tehnologiile industriale folosite și mediul înconjurător. Așa, de pildă, s-a observat, că poluarea avansată a rîurilor și lacurilor, rezultată tocmai din această discrepanță, reduce din ce în ce mai mult resursele de apă potabilă, iar în zonele cele mai concentrate sub raport industrial, poluarea atmosferei atinge un grad capabil să afecteze profund viața; omenirea este așadar privată de importante surse de oxigen și de rezerve nutritive. Desigur, o asemenea cauză poate fi înțeleasă în toate implicațiile sale doar în strînsă legătură cu altele, mai generale, dar nu mai puțin importante. Bunăoară, la un moment dat, s-a emis opinia după care mediul natural ar putea neutraliza, cu timpul, efectele poluării, dar pînă la urmă o asemenea opinie, prin valabilitatea ei foarte relativă, s-a dovedit a fi ea însuși o sursă de... poluare. Cum vedeți, mentalitatea oamenilor, cu alte cuvinte educația lor cu privire la rolul mediului ambiant, poate fi un factor hotărîtor pentru ca omul să nu in-

poluarea — între mit și realitate

tre în conflict cu el însuși. Tocmai în acest sens atrăgea atenția Conferința Națiunilor Unite asupra mediului înconjurător, ținută la Stockholm, arătînd că nu doar dezvoltarea industriilor, cu consecințele ei de transformare a mediului natural, ci și neglijența omului în a veghea asupra suplinirii, în vederea menținerii echilibrului ecologic a unora dintre factorii atenuați prin dezvoltarea industriei, a determinat ca peste o treime din suprafețele agricole să-și piardă 50 la sută din humus. O confirmare aparte o concretizează Japonia, unde efectele nocive ale poluării sînt atât de puternic resimțite, încît i-au determinat pe specialiștii din această țară să considere că în următorii douăzeci de ani poate pieri jumătate din populația Japoniei dacă nu vor fi luate măsuri corespunzătoare în direcția apărării mediului ambiant împotriva poluării industriale.

— **Care este situația poluării la noi?**
— Fenomenul de poluare este înregistrat și la noi, firește, în alte proporții și sub forme mai puțin violente, care favorizează eficiența intervențiilor. De remarcat că cele mai costisitoare consecințe își datorează geneza opiniei, în vigoare pînă de curînd, că poluarea mediului la noi este încă departe de a fi înregistrat un stadiu care să merite o atenție specială. Iar asemenea consecințe pot fi văzute ușor; întrucît o bună parte din fabricile de acid sulfuric, unele unități ale industriei siderurgice, fabrici de ciment etc. deversează în aer și în ape mari cantități de poluanți, a căror toxicitate a depășit pe alocuri limita admisă. Nu însă atît de mult

încît eforturile depuse în această fază — să-i zicem incipientă — să nu poată anula o grea scadență viitoare.

— **Cum apreciați, din acest punct de vedere, poziția Dobrogei în contextul întregii țări?**
— Poluarea este prezentă, desigur, și în spațiul dobrogean; pentru a susține o asemenea afirmație este suficient să amintim de Fabrica de acid sulfuric de la Năvodari, cu importanțele ei cantitative de bioxid de sulf deversate în atmosferă; deși mai puțin nociv în urma măsurilor de prevenire luate, Galațiul elimină încă în atmosferă — inclusiv în cea a Dobrogei — praf, funingine, oxid de carbon; din cauza proceselor insuficiente de ardere, centrala termoelectrică de la Ovidiu se înscrie și ea în rîndul factorilor poluanți. Și enumerarea, desigur, ar mai putea continua, o enumerare poate mai puțin semnificativă, în raporturile ei la întreaga țară, dar deosebit de nocivă cînd e vorba de Dobrogea care, cum știm, adăpostește valori naturale unice în lume, pentru conservarea cărora nici un efort nu poate fi prea mare și, ca atare, în climatul general de protecție nici o excepție nu trebuie să fie admisă. Cu atît mai mult cu cît Dobrogea beneficiază de unele condiții specifice, în cuprinsul cărora acțiunile antipoluante pot fi și mai bine dirijate. Așa, de pildă, faptul că Dobrogea este înconjurată de ape, al căror sistem de distribuție poate constitui un important mijloc de luptă contra poluării, că în agricultură îngrășămintele chimice au fost utilizate cu mai multă atenție — de unde și eficiența ior sporită —, că, pe baza prevederilor legii pentru protecția mediului înconjurător, aici a început cel dintîi o acțiune sistematică de înregistrare a surselor poluante și de dotare a obiectivelor industriale cu mijloace de combatere mult perfecționate — toate acestea atestă valabilitatea adevărului că atunci cînd sînt utilizate cu discernămint, condițiile și posibilitățile specifice fiecărei zone, rezultatele luptei contra poluării sînt mai rodnice.

În altă ordine de idei, teritoriul Dobrogei înglobează unele elemente naturale specifice — între care este suficient să amintesc Delta — a căror apărare solicită intervenția efectivă a întregii țări. Cum? Stînd la loc de frunte, printre mijloacele de intervenție cele mai active și mai substanțiale — între care amintesc coordonarea judicioasă a proiectelor economice cu cele științifice, fundamentarea oricărui fel de intervenție pe un experiment prealabil — **educația cetățenească** a tuturor vizitatorilor acestor locuri.

— **Concret, ce loc apreciați că i se cuvine educației cetățenești?**

— Un loc de prim ordin, cum aminteam, din moment ce în multiple împrejurări a fost demonstrat adevărul că dacă fiecare dintre noi am socoti că mediul nu are nici o limită și, implicit, am trage concluzia că el nu suferă consecințele violențelor la care este supus de către om, poluarea n-ar mai putea fi evitată. Caracterul dezastruos al unei asemenea concluzii nu are nevoie de argumente. Și, invers, poluarea nu va mai fi un pericol din moment ce fiecare membru al societății va fi profund convins și va interveni ca atare în vederea conservării mediului nostru de viață. Cultivarea unei asemenea mentalități, generalizarea ei la întreaga scară a vîrstelor constituie, așadar, unul dintre factorii decisivi pentru preîntîmpinarea poluării, cu atît mai mult în țara noastră, unde această preîntîmpinare este încă pe deplin posibilă. Putem dezvolta mult mai rapid o economie modernă în mijlocul unei naturi sănatoase, întrucît starea ei de sănătate ne va fi un aliat puternic în finalizarea tuturor eforturilor noastre.

MIHAI IORDĂNESCU

CANTEMIR - POETUL

(Urmare din pag. 1)

trie, ales de către boieri și confirmat de un pașă, din întimplare aflător la Iași. Dimitrie Cantemir evocă, cu o privire retrospectivă, fazele aceluia conflict, care-l aruncase pentru scurtă vreme în închisoare la Constantinopol, orașul în care a trăit douăzeci și doi de ani ca zălog, ca student al Inaltei Școli a Patriarhiei și ca exilat. Dușmanii săi din Valahia, în frunte cu voievodul, sint înfățișați ca niște pasări, iar moldovenii ca niște patrupede. **Istoria ieroglică** este așadar un bestiar, de tipul romanului vulpii, dar mai puțin realist, în care autorul se prezintă sub aspectul calului fabulos, inorogul, fratele său, Antioh, ca elefant, iar fostul său cumnat, fost și viitor domnitor al Moldovei, Mihai Racoviță, devenit rivalul său și al fratelui său la scaunul țării, sub chipul hibrid al struțcămilei, pasăre și mamifer în același timp, luat în deridere pentru această bizară alcătuire, în pagini de o savuroasă vervă pe controversa dacă este una sau alta sau amindouă la un loc. L-am numit pe Dimitrie Cantemir poet prin facultatea sa de a recrea universul după dimensiunile imaginației sale. Autorul era dintre acei puțini vizionari care văd în mare, dilatând proporțiile evenimentelor, fie ele favorabile, fie nefavorabile. Astfel, cu ocazia scurtei sale detențiuni, prevăzându-și sfârșitul fără judecată, după expresia curentă în acea vreme, **alla turca**, Dimitrie a văzut sau a chemat odată cu scufundarea sa în neant, prăbușirea universului nostru, ba chiar și aceea a marelui Cosmos, într-un grandios proces de dezintegrare. Forma adoptată este aceea a unui **threnos**, (plingere) dublat de un blestem, de o neînchipuită forță și de o viziune apocaliptică. Reproducem iniția parte a puțin obișnuitei bucăți: „Munți, crăpați, copaci, vă despicați, pietri vă fărâmați! Asupra lucrului ce s-au făcut plingă piatra cu izvoară, munții puhoai pogoară, lăcașele Inorogului, pășunile, grădinele, cernească-să, pălească-să, veștedzască-să, nu înflorească, nu înverdzască, nici să odrăsească și pre domnul lor cu jéle, pre stăpinul lor negrele, suspinind, tinguind, nencetat să pomenească. Ochiuri de cucoră, voi limpedzi izvoară, a

izvori vă părășiți, și-n amar vă primeniți. Gliganul sălbatec viieriu, și-n livedzile lui ursul ușeriu să să facă, în grădini tirvelește, în pomăt batélește să să prefacă. Clătească-să ceriul, tremure pământul, aerul trăsnet, mirii plesnet, potop de holbură, întunérec de negură vintul să aducă. Soarele zimții să-și rătădeze, luna, siindu-se, să să rușinedze, stélele nu scintăiadze, nici Galatea să lumineze. Tot dobitocul ceresc glasul să-și sloboadză, faptă nevădzută, plecindu-să vadză. Cloșca puii răzspască, Lebăda Lira să-și zdrobească, Leul răcnească, taurul mugească, Arétele fruntea să-și slăbască, Racul în coajă neagră să să primenească, Capricornul coarnele să-și plăce, Péstii fără apă să să înéce, Gémenii să să desfrătească, Fecioara frimséte să-și grozăvească, scosița galbănă în negru văpsască, Scorpia ascuțit acul să-și timpască, Strelețul arcul fringind, ținta nu lovască, Cumpăna dreptatea nu mai aréte, Apariul topească-să-n sété, Mars virtutea în slăbiciune să-și primenească, Mercurie între planete nu mai crănicească, Zefs monarhiia în veci să-și robască, Vinerea floarea frumuseții să-și veștedzască, Cronos scaunul de sus în gios să-și coboară, Finicul în foc de aromate moară, Oltariul jirtfe nu priimască, Păharul băutură să nu mai mestească. Chitul crépe în apa Aridanului, Iepurile cadză-n gura Sirianului, Musculița cu jeale să viziască, amindoi Urșii greu să mormăiască. Pletele Verenicăi să să pleșuvască, Corona frumoasă nu le-mpodobască. Pigasos de Andromeda să să depărtédeze, Perseos de Casiopea să să-nstrăinédeze. Zmăul capul cu coada să-și impletiească. Chivotul lui Noe în liman să primejduiască, Porumbul, frunzda măslinului cercind, rătăcească, îndrăpt a să întoarcă nu mai nemerească. Acéstea, dară, toate, jelind tinguiască, vilfa Inorogului cu arsuri doarească. Singur numai Corbul véșel să crângăiască, tuturor în lume spre chedzi răi mearsească. Singur Ciinele mare cu cel mic, lătrind, brehăiască și de faptul scirnav să să veselească. Mute-se Arcticul, strămute-se Andarticul, osiia sferească în doai să fringă, toată iușorimea în chentru să-mpingă, stihilele toate tocmirea să-și piardză, orinduiala bună în véci nu mai vadză, toate îndrăpt și-n stinga să să-nvirte-

jască, de jeale să să uluiască, de ciudă să să amurțască și dreptatea Inorogului în véci povestească“. Desigur, o asemenea viziune aparține unei imaginații de stil baroc și anume uneia nutrită mai mult din substanța, cum spuneam, a Apocalipsei, decit din aceea a culturii greco-latine, ale cărei elemente i-au fost predate de dascălul său cretan, Jeremias Cacavelas, iar cunoștințele superioare, Școala Patriarhiei, al cărei program umanistic semăna cu acela al Universității din Padova. Autorul Apocalipsei, poetul creștin din Paphos, era la jumătate drum dintre cele două culturi: elină și asiatică. Se poate spune același lucru despre Dimitrie Cantemir, a cărui vastă cultură de orientalist i-a inspirat o serie numeroasă de narațiuni cu animale, recent adunate în frumosul volum **Melanholia neasemuitului inorog**, apărut în editura Dacia de la Cluj și de curind analizate de criticul literar Alexandru Piru, în revista săptăminală **România literară**. Dimitrie nu s-a limitat la procedul travestirii oamenilor politici din Moldova și Valahia în animale, el a și povestit, cu o adevărată euforie, pățanii imaginare din viața pasărilor și a patrupedelor: calul, lupul, vulpea, papagalul, lebăda, liliacul, șoimul etc. Prin aceste copioase narațiuni, în care se revelă cunoașterea caracterului fiecăreia din aceste vietăți, Dimitrie Cantemir ne apare ca întiul nostru pictor animalier, dintr-o filieră națională care merge pînă în zilele noastre, la George Panu și Eugen Lovinescu. Facem o specială mențiune pentru Hamelonul, prototipul versatilității oportunist din domeniul politicii interne și externe, ale cărui facultăți naturale au exercitat atit spiritul de observație a naturalistului, cit și verva pamfletarului. Poetul care a descris specificul făpturilor din vastul domeniu al zoologiei, a închipuit și lupta de clasă din Moldova timpului său, cind boierii exploatau sălbatic pe țărani **iobagiones, glebae adscripti**, ca un război ciștigat de aceștia, sub forma muștelor și alte insecte care au pus pe goană, pișcindu-i, pe stăpînii lor, adunați fără grijă la ospăț. Același poet, care a trăit 22 de ani la Constantinopol, a asociat Muza Poeziei cu aceea a Muzicii, creind un nou instrument mu-

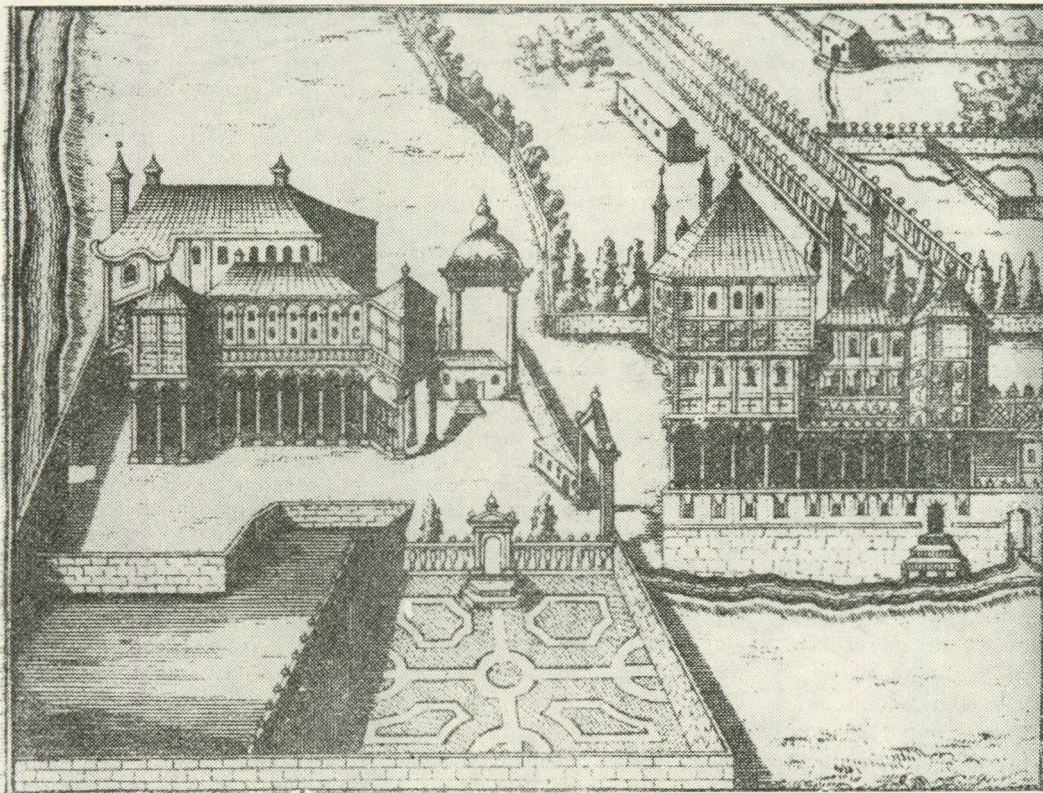

zical, cu coarde, cintece noi ce se cîntă pînă astăzi și un sistem nou de notație muzicală. Proza lui însăși are cadențe căutate, cu numeroase rime interioare, leonine, obținute uneori prin acumularea verbelor la același mod și timp și la aceeași persoană sau prin alte procedee sonice, care-i dau unei largi cadențe a valurilor de pe țărmul Hellespontului. Perla acestuia, Constantinopolul, este și ea deghizată, dimpreună cu Cornul de Aur, în cataractele, izvoarele și „sorbitura“ Nilului, sub pămînt, printr-o simbolică ce ne-ar fi rămas impenetrabilă, dacă preacautul autor nu ne-ar fi lăsat cifrul ei, sub titlul „scara a numerelor (numirilor) și cuvintelor ieroglicești tilcuitoare“. Manuscrisul nu putea fi publicat în vremea lui, deoarece nu cruța pe nimeni. Insuși fratele său, care nu avusese vocația învățăturii înalte dar mai mult noroc în cele politicești, e prezentat ca Filul-Elefantul, greu la minte ca și la trup. Era un pamflet vitriolant, care nu cruța nici femeile, ca a doua soție a lui Mihai Racoviță, în deridere numită Helgea (Hermina), dar învinuită de a nu fi adus soțului ei darul fecioriei. Un boier neputincios cere Inorogului să-i înlesnească progeneritura, fapt care-l indignează pe fabulosul cal, deși Antichitatea și Evul mediu au văzut în cornul lui virtuți vindecătoare, prin simpla așezare a cornului pe partea bolnavă a trupului omenesc. Pamfletarul are o idee înaltă asupra virtuților familiale și ale vieții publice și o forță neobișnuită de a înfiera viciul, prefăcătoria, înșelăciunea. El și-a adunat din înțelepciunea poporului său și din aceea a popoarelor orientale un capital uriaș de proverbe. **Istoria ieroglică** se anunță în subtitlul ei „cu 760 de sentinții frumos împodobită“. Acest „frumos“ este indicul unei estetici clasice, care are în centrul ei preceptul horatian **utile dulci**, așadar care asociază elementul etic celui estetic. În aceste sentințe, expuse în paranteze, se concentrează idealurile morale ale pamfletarului optimist, care crede în puterea educativă a scrierii lui demascatoare de vicii și de turpitudini.

Prima paranteză este lapidară ca un comandament etic primordial: „(adevărul să mărturisim)“. Cititorii viitori, ipotetici, sint înștiințați de intențiile moralizatoare ale operei, prin dezvăluirea păcatelor contemporanilor „dezvălitate în mijlocul teatrului cititorilor“. Lumea e deci văzută ca scena unui teatru, pe scîndurile căruia se perindă oameni de tot felul, spre a fi judecați după faptele lor, de către spectatorii imparțiali. Autorul numește sentințele „cuvinte alese“, nu

în sensul figurației poetice, ci a puterii lor de justețe, concentrație și concizie. Prin inversarea cronologică a acțiunii, autorul a pretins că a luat ca model curtea lui Heliodorus, **Istoria ethiopică**, cunoscută și sub titlul eroilor săi eponimi: **Theagene și Chariclea**, opera pe care tinărul Racine o citea pe sub pupitrul, în colegiul jansenist și vrînd profesorul să-i confişte al treilea exemplar, el singur l-a oferit, spunîndu-i că a învățat-o pe dinafară. Iubirea lipsește din pamfletul lui Dimitrie Cantemir. Nu ne vom întreba dacă ambițiosul principe învățat a iubit în tinerețe. S-a căsătorit cu Cassandra, fiica defunctului principe Șerban Cantacuzino, poate pentru frumusețea ei, dar desigur ca să se înrudească el, urmașul innobilat al unor țărani liberi, cu o familie imperială, bizantină, cu mari tradiții culturale. Unchiul soției sale, Constantin Cantacuzino, întiul nostru istoric, e arătat în **Istoria ieroglică** ca un șoim înțelept și iubitor de pace între cele două principate române și cele două familii, înrudite prin căsătoria lui Dimitrie. Carte de ură nestinsă, cu tot triumful pe care, cum spuneam, și l-a strigat Dimitrie Cantemir. **Istoria ieroglică** e un amestec curios de pamflet și de manual de înțelepciune politică, care se desprinde din cele 760 de sentințe. Concluzia cărții este următoarea:

„Și precum toate sfîrșitul său au, așa și dreptatea, vremea, locul, puterea și biruința sa își află“. Multă vreme scriitorul de limbă română a fost decretat ca aproape ilizibil din cauza sintaxei sale, latino-orientale, cu inversarea predicatului și amplexarea inextricabilă a frazelor, ba de tip ciceronian, ba de tip turco-arabo-persan. Critica cea nouă a fost însă cucerită de bogăția lexicului cantemirian, de simțul filologic al prozatorului, de viziunile poetului cosmic, de enorma sa capacitate de ură și de iubire, de verva sa nesecată, de sinteza rară realizată între cultura superioară și înțelepciunea populară. Poliglotul, cunoscător de unsprezece limbi și creator în limba maternă, a îmbogățit proza noastră literară cu fulgerătoare intuiții de poet și cu preceptele înțelepciunii populare. Savantul ne-a dat atit tabloul complet al învățămîntului constantinopolitan superior, cit și ampla bibliografie a **Hroni-cului** său. Geneza talentului său literar i-a rămas însă lui însuși necunoscută. Aparține istoriei noastre literare să o pună în deplină lumină.

Palatul lui Dimitrie Cantemir la Constantinopol

„Am construit, pe cînd seadam la Constantinopol, palatul meu situat pe o înălțime ce se numește turcește Sangiakdar Iokusi; pot zice că e foarte elegant și totul respiră de frumusețe; situarea e admirabilă: are o priveliște de unde poți vedea toată cetatea și suburbiile...“ (Istoria Imperiului Otoman, p. 145).

stagiunea estivală '73 (III)

(SPECTACOLE DE FOLCLOR)

Cîntecul și dansul românesc au fost foarte bine primite, aici, pe litoral, ca pretutindeni în lume. O stagiune estivală fără spectacole de folclor nu se mai poate concepe, ele constituind, de altfel, coloana vertebrală a întregului program al stagiunii.

Bine proporționate pe luni (12 în iunie, 34 în iulie, 34 în august și 23 în septembrie), cele 103 spectacole de folclor din vara aceasta, desfășurate în cadrul și în afara tradiționalului festival, s-au ridicat la un nivel artistic corespunzător exigențelor mereu crescute ale publicului și specialiștilor. Astăzi, cînd se vorbește și se scrie atât de mult despre poluarea folclorului, este reconfortant să urmărești formațiile de artiști amatori din 14 zone folclorice ale țării (Bistrița-Năsăud, Vilcea, Arad, Suceava, Mureș, Vrancea, Gorj, Cluj, Maramureș, Teleorman, Sibiu, Bacău, Timiș și Ilfov), prezentînd la Festivalul de folclor o artă cu cît mai multe elemente de autenticitate. A IX-a ediție a Festivalului de folclor tutelată de C.C.E.S. (prin Centrul național de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de amatori) și U.G.S.R., s-a desfășurat după o nouă formulă, îmbunătățită, cuprinzînd o perioadă de timp mai lungă (17 iulie și 3 septembrie). Deși numărul spectacolelor acestei ediții a festivalului a fost mai mic decît al celui din 1972, calitatea lor a crescut și numărul spectatorilor față de stagiunea estivală precedentă a fost mai mare, ceea ce ni se pare deosebit de pozitiv. Acest lucru se explică însă și prin acoperirea cu spectacole a unor spații și timpuri turistice de mare afinență a vizitatorilor litoralului: a doua jumătate a lunii iulie. Formula, revizuită, trebuie dusă pînă la capăt, în sensul extinderii perioadei festivalului la 8 săptămîni, și a așezării ei între 25 iunie — 25 august.

Calitatea spectacolelor, compuse ca și în anii trecuți din două părți, fiecare prezentînd o zonă folclorică specifică, a cîștigat totmai pentru că s-au putut oferi spectatorilor, într-o paletă folclorică variată, multe din inestimabilele valori din zestrea de comori artistice ale poporului nostru, într-o manieră interpretativă adecvată genului.

Dar, pe lîngă spectacolele formațiilor cuprinse în programul festivalului, ca și în alți ani, litoralul a găzduit și turneele unor mari ansambluri folclorice

profesioniste din București și alte orașe: **Rapsodia Română**, cu spectacolul **Pe plaiurile Mioriței**, care a inclus o mare parte din cîntecele și dansurile interpretate cu o inegalabilă măiestrie de acest colectiv artistic în peste 20 de țări de pe toate meridianele lumii; ansamblul artistic **Doina al Armatei**, cu un program complex, alcătuit din coruri și cîntece de masă, cîntece și dansuri populare românești, în interpretarea unor cunoscuți artiști: Ion Bogza, Ilie Udilă, Polina Manoilă, Ilie Alecu ș.a.; ansamblul **Maramureșul** din Baia Mare, cu spectacolul **La vatra horilor străbune**, în care au evoluat soliștii Angela Buciu, frații Petreș, Nicu Moldovan, Titiana Mihali ș.a. și o excelentă formație de dansuri (maestru coregraf Valeriu Buciu); ansamblul **Ciprian Porumbescu** din Suceava, care, inexplicabil, a venit fără solista sa principală, Sofia Vicoveanca, o autentică interpretă a cînteceelor bucovinene, și a încercat, cu rezultate incerte, să-i suplinească lipsa prin înscrierea pe afiș a unor vedete din Capitală (Doina Badea, Stela Popescu, Ștefan Bănică); formația artistică **Ciocirlia**, cu soliștii Angela Moldovan, artistă emerită, Ion Cristoreanu, Maria Păunescu, Toni Iordache, Dumitru Zamfira, Nicolae Turcitu, Ion Milu ș.a.; orchestrele populare **Hategana**, cu Irina Loghin și Benone Sinulescu, **Bistrița** (la care am remarcat un tînăr solist, Ion Conea, cu piesele **Mamă, glasul tău duios, Șapte care de nulele și Trandafir de la Moldova** din Bîrlad, cu solistele Tita Bărbulescu și Lucreția Ciobanu în reprezentație. O prezentă inedită pe scenele litoralului: ansamblurile de cîntece și dansuri din Nigeria și India, care au prezentat piese reprezentative din folclorul popoarelor lor. Cîteva observații critice se impun și în acest sector artistic al stagiunii estivale. Prima se referă la încercarea unor conducători de instituții de a obține incasări substanțiale cu orice preț, mergînd pînă la distrugerea omogenității spectacolului de folclor, prin invitarea unor colaboratori „cu firmă” din zone învecinate genului (estradă, muzică ușoară). În spectacolul sucevean, de pildă, în afară de Doina Badea, care a cîntat muzică populară și s-a integrat bine în program dovedind nebă

JEAN BADEA

(Continuare în pag. 15)

Există în Constanța locuri care își păstrează destinația dată de întemeietorii orașului. Unul din ele este Piața Independenței. Se pare că, pe vremea vechiului Tomis, aici se afla **agora** — piața publică, locul de adunare a tomitanilor; romanii i-au menținut rosturile, și construirea în apropiere în sec. IV a monumentului cu mozaic poate duce măcar la bănuiala, dacă nu chiar la certitudinea că între această anexă a portului și piața — forumul — din vecinătate, va fi existat o legătură privind mai ales caracterul discuțiilor și hotărîrilor care se vor fi referit desigur la bunul mers al treburilor publice ale cetății ca și la bunul mers al afacerilor comerciale. Este adevărat că pentru perioada antică a orașului, ne găsim încă în faza ipotezelor în ce privește amplasarea și configurația multor edificii și amenajări urbanistice. Aceasta, pentru că incursiunile vecinilor de peste Dunăre, apoi trecerea pe aici a multor popoare migratoare s-au soldat pentru Tomis, ca de altfel pentru toate așezările din aceste pămînturi, cu distrugeri repetate care le-au transformat în mormane de ruine. Ce impresie ciudată vor fi făcut asupra ostașilor lui Mircea grămezile de caoituri, de frize și coloane, resturile de statui și basorelieuri aruncate peste tot, multe aproape învelite de țărîna care, încet-încet, ascunde de fiecare dată rănile vechilor distrugeri și invită urmașii la mereu alte și alte zidiri.

Interesant este faptul că turcii și-au instalat aici oborul de cereale, desigur, pentru că lărgimea locului permitea o bună desfășurare a șirurilor de căruțe încărcate cu saci și pentru că locul de încărcare în corăbiile care să transporte în restul imperiului roadele acestor pămînturi era foarte aproape. Asta înseamnă că timpul învelise cu grijă în haina lutului, resturile construcțiilor ce vor fi făcut cîndva fala cetățenilor tomitani. Întrebuințarea acestora s-a menținut pînă prin 1907. În răstimpul de la 1878 și pînă în 1907, aici s-au construit o serie de clădiri destul de impozante pentru acea vreme. Astfel că, în jurul pieței care începuse să se contureze, se găseau în iunie 1916, după mărturia lui Ionescu Dobrogeanu, 16 case.

Aici, în acest obor de cereale care începuse să capete aspect de piață publică, a fost instalată în 1887 statuia lui Ovidiu.

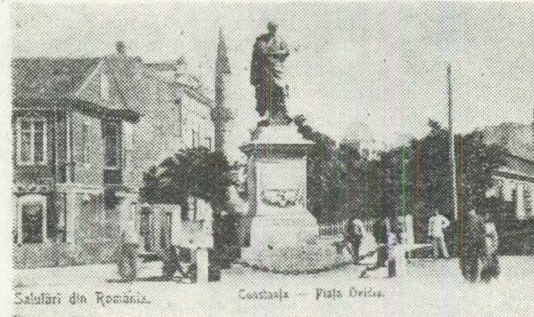
CĂLĂTORIE ÎN TIMP

piața independenței

Numai că, datorită destinației locului, monumentul, ca să nu împiedice probabil scurgerea căruțelor, a fost așezat în partea sudică a pieței, cam în fața locului unde se ramifică cele trei străzi ce duc spre partea peninsulară a orașului. Astfel că poetul privea spre locurile de intrare în piață, așa cum se poate vedea în cele două imagini (colecția ing. S. Dragomir). În dreapta statuii, se afla o casă de lemn, cu două caturi. Casa Peski, lovită de schije în ultimul război și demolată; în stînga, era clădirea vechiului hotel Metropol (Danubiu), unde se pare că a fost găzduit Cuza în trecere pe aici spre Constanța — în mai 1864. De jur-împrejur au apărut magazine, hoteluri, clădiri ale unor bănci, restaurante, cafenele, baruri de noapte și două librării. În 1910, s-a început construcția importantului edificiu al primăriei, dat în folosință în 1921. Pînă atunci, instituția funcționase în localul vechii poște, unde azi este instalată banca agri-

colă și expoziția de artă populară. După primul război, statuia lui Ovidiu a fost mutată în locul și așezată în poziția în care se află și azi. Cu excepția celor două rînduri de blocuri ce flanchează clădirea primăriei, aspectul pieței a rămas așa cum era acum cincizeci de ani și credem că, din punct de vedere urbanistic, el va trebui menținut, pentru că imprimă o notă specifică și locului și orașului. Este necesară o precizare. Adevărata denumire a pieței este **Piața Independenței**. Prezența monumentului lui Ovidiu aici face ca paralel cu numele oficial să circule și cel de **Piața Ovidiu** pe care-l întîlnim și pe unele ilustrate și chiar în unele lucrări. Probabil edilii orașului vor găsi o rezolvare, care să înlăture paralelismul. În trecut amintim că la Sulmona, piața unde este instalată statuia poetului se numește nu **Piața Ovidiu**, ci **Piața XX Septembrie**.

I. B.

Statuia din România.

Statuia din Constanța, Poșta veche.

THALASSA

simpozion internațional

În perioada 26—30 septembrie a.c., a avut loc la Portorož (Iugoslavia) al VI-lea Simpozion internațional de oceanografie medicală. La această reuniune științifică au participat cercetători din 78 de institute, universități și departamente, reprezentînd 28 de țări, delegați ai F.A.O., U.N.E.S.C.O., O.N.U. Simpozionul a fost organizat cu sprijinul Universității din Ljubljana, în cadrul agreabil al Institutului de biologie de la Portorož, pe malul Mării Adriatice. Comunicările și discuțiile au fost axate pe următoarele teme: metode de cercetare în poluare; poluarea mării cu substanțe organice și anorganice; stadiul actual de poluare a Mării Mediterane; poluarea microbiologică etc. La lucrările simpozionului au participat și cercetătorii Octavian Șerbănescu și Elvira Cuimgioglu de la Institutul român de cercetări marine Constanța. La întoarcerea în institut, am adresat cercetătorului O. Șerbănescu cîteva întrebări. Interviuul s-a transformat, treptat,

într-un dialog despre raportul dintre om și mare.

— Cu ce v-ați prezentat la Portorož?

— Cu o comunicare legată, bineînțeles, de domeniul marin: **Preocupări în scopul prevenirii și combaterii poluării la tîrmul românesc al Mării Negre**. Comunicarea a fost primită cu interes, mai ales că, din bazinul Mării Negre, simpozionul nu a avut alte comunicări privind asemenea probleme.

— Ce comunicare v-a trezit mai mult interes? Altfel spus: Dintre participanți, care vi s-a părut mai interesant?

— Doi specialiști francezi, G. Lapique și J. I. Breittmayer au ținut o comunicare interesantă pentru mine: **Evaluarea dispersiei în mare a poluării de origine fluvială**.

— Care a fost, după opinia dv., principalul folos al acestei reuniuni?

— Simpozionul a reunit specialiști din toate domeniile de cercetare, din numeroase țări; a fost un bilanț al cercetărilor,

din același unghi, al prevenirii și combaterii poluării. Am putut confrunța preocupările noastre cu cele înfăptuite în plan mondial. În finalul lucrărilor, toți delegații la simpozion, inclusiv cei de pe alte continente, apreciînd că problemele de combatere a poluării sînt din ce în ce mai actuale și presante, au căzut de acord să înființeze **Uniunea internațională de oceanografie biologică și medicală**, organism menit să promoveze și să dezvolte cooperarea internațională în cercetările privind raportul dintre om și mare.

— Ce înțelegeți prin acest „raport”?

— Ceea ce este bine să se înțeleagă. Între om și mare a fost un consens, un raport de unitate. Pentru om marea a fost un teritoriu prielnic necesităților sale. Un imens rezervor de bogății...

— Ce modificări au apărut în acest raport? Și din ce cauze?

— Modificările sînt de pe acum previzibile, ele pot aduce daune incalculabile omului, omînirii întregi, de aceea sînt necesare măsuri de prevenire și de remediere. Cauzele? Între ele este și exploatarea nerațională a bogățiilor mării (bo-

gății de natură animală, vegetală, hidrocarburi și gaze, minerale din sedimente). Tendința de a exploata aceste bogății este firească și legitimă, cu condiția unor reglementări. Marea este un teritoriu fără frontiere și fiecare țară are dreptul de a folosi oceanul mondial fie că are sau nu tîrm la el. Repet, însă, necesitatea unor reglementări este dictată de cauze care depășesc interesele imediate ca și pe cele particulare. Un alt pericol, asupra căruia stăruim, îl constituie poluanții de toate felurile. Marea a fost pentru societatea umană nu numai un rezervor, ci și un loc de înmormîntare a deșeurilor sale. O vreme s-a crezut că marea are un volum suficient de mare pentru a acoperi aceste deșeuiri. Această ipoteză este azi depășită. Observațiile științifice au dus la concluzii îngrijorătoare privind efectele poluării. Marea își schimbă, sub ochii noștri, echilibrul ei milenar, este pusă în pericol existența florei și faunei, poate fi un pericol pentru sănătatea omului.

— Situația de la tîrmul Mării Negre este diferită...

— Într-adevăr, zona noastră riverană este una din puținele

considerate ca fericite. La noi nu există inscripții ca: „pescuitul interzis”, „atenție, poluare!”, turismul are condiții optime. Aceste calități trebuie păstrate.

— Ce cercetări întreprindeți în acest sens?

— În deplină concordanță cu Legea privind protejarea mediului ambiant, preocupările noastre ținesc ca, pe baza unor cercetări originale, să găsim cele mai bune metode și cele mai eficace mijloace care, aplicate la condițiile litoralului nostru, să limiteze și să combată poluarea. Amintim astfel că la institutul nostru s-au obținut bune rezultate în ce privește prevenirea unor poluări accidentale cu substanțe petroliere. Ne preocupăm, de asemenea, de supravegherea continuă a litoralului (în special a zonei turistice) din punct de vedere chimic, fizic și microbiologic. La îndeplinirea acestor obiective, dată fiind complexitatea lor, colectivul de cercetare a poluării din institutul nostru colaborează cu Universitatea București, Institutul de igienă și sănătate publică Iași, Institutul de fizică atomică, Institutul de chimie macromoleculară „Petru Poni” și alte institute de prestigiu.

G. OCTAVIAN

filosofia în „istoria ieroglifică“

Deși nu este carte de filosofie ca, bunăoară, *Divanul* ori *Imaginea de nedescris a sfintei științe*, *Istoria ieroglifică* îl reprezintă, totuși, ca filosof pe Dimitrie Cantemir.

Mai întâi pentru faptul că, în *Istorie*, Cantemir, prin grija față de limbă, creează fondul terminologiei filosofice românești.

Divanul era carte de morală, iar *Imaginea* fusese scrisă în latină.

În *Istorie*, însă, Cantemir face din terminologie punct de program. Probă: cel de al doilea cuvânt „cătore cititoriu“ și „Scară a numerelor și cuvintelor tilcutoare“, un fel de vocabular filosofic sau, mai exact, predominant filosofic (pentru că apar și termeni fără legătură cu filosofia).

Cantemir vrea să vadă filosofia și „pre limba noastră“, pentru a ajunge la învățăturile ei și aceia care nu știu elineasca sau latineasca. „Scara...“ este demonstrație că lucrul e posibil, Cantemir propunând și explicând numeroși termeni cu întrebuințare filosofică. Semnificativă este durabilitatea propunerilor și explicațiilor cantemiriene. Învățul domn al Moldovei zice **experiența, idea, metafizica, praxis, categorii, materie, silogismos, teorie, sofisma, axioma, atheist, aporia, argument** etc.

Și da, nu o singură dată, explicații dintre cele mai potrivite. Bunăoară, este de o mare putere de sugestie înțelegerea **praxis**-ului ca „facere“, ca „urmare a lucrului“. Cine ar putea, cu îndreptățire, firește, să conteste adevărul explicației cantemiriene?

În al doilea rând, *Istoria ieroglifică* deși nu este o carte de filosofie, prin digresiunile filosofice făcute de Cantemir, ne propune un ginditor care-și stăpânește bine mijloacele și care s-a depășit.

Se înțelege că între *Divanul*, *Imaginea de nedescris...*, *Encomium* și *Istorie* nu este o ruptură, Cantemir neajungând să repudieze mai târziu ceea ce scrisese mai în tinerețe. Dar, spirit filosofic autentic, el se corectează pe măsură ce se clarifică. Dimitrie Cantemir nu alege calea cea mai simplă, a reluării în lucrările următoare a ceea ce scrisese înainte. El, parcă nemulțumit de *Divanul...* de *Imaginea...*, caută noi soluții, propune alte explicații mai adecvate, fiind mai realist.

Nu depășește spiritualismul, nici însă nu rămâne la ima-

ginea lumii și a omului din *Imagine...*

Divinitatea continuă să apară și în *Istorie...*, dar oarecum altfel ca în *Imagine* sau în *Divan*. „...Ziditoriul, după înțelepciunea și puterea sa zidirea săvârșind, de lucru să odihnește și, ca un deplin în putere stăpîn, o dată numai poruncind, din veci și pînă în veci zidirea ca o slujnică după poruncă nepărăsit aleargă“ (*Istoria ieroglifică*, II, p. 175).

S-a văzut aici o apropiere de explicația deistă, aproape loc comun în filosofia modernă din secolele 16 și 17.

Deistă ori nu, este cert că noua explicație a lumii, din *Istorie...* (chiar dacă ea, ca atare, nu se afirma ca heterodoxă sau n-o orienta Cantemir astfel), în contextul filosofic al vremii avea mai degrabă șansa de a trece heterodoxă decît ortodoxă.

Fiindcă într-o epocă în care deismul se înălțase amenințător pentru teologie, orice apropiere și orice proiecție similară contribuiau la impunerea lui. Deși, ceea ce s-ar putea numi vagul deism cantemirian nu pare să fie un reflex al deismului modern, necontrazicîndu-l pe acesta, se înscrie cu acesta în aceeași istorie. Mai radical este însă Cantemir în explicația științei omului.

În *Imaginea de nedescris...*, Cantemir era de părere că nici simțurile, nici rațiunea nu ne pot duce la adevăr, acesta fiindu-ne dat.

În *Istorie...* însă, aflăm, dimpotrivă, că „toată știința din povața simțurilor să află (I, p. 44), că „toată cunoștința și toată știința din înaintea mîrgătoarea simțire purcede“ (II, p. 66) și că „forma înțelegirii“ — rațiunea adică, este aceea care dă lumina din urmă, pentru că „a lucrurilor știință nu din părere, ci din chiara arătare să naște, carea, după materii a se are, potrivirea formii înțelegerii cearcă“ (II, p. 63).

Noutatea poziției din *Istorie...* în ansamblul operei cantemiriene este de necontestat și extrem de semnificativă pentru profilul filosofic al învățatului nostru și pentru poziția lui în veacul său și în conștiința filosofică românească.

Dimitrie Cantemir se afirmă ca un autentic filosof fiind critic și față de sine, în stare să se depășească chiar dacă depășirea însemna renunțarea la date anterioare. Filosofia românească, așadar, începea prin a fi critică, deschisă, deci autentică. Și mai începea, cu *Istoria...*, ca filosofie a totalității, Cantemir neînțelegînd să propună ca singură atitudine ori empirismul ori raționalismul. Fără a-l moderniza, dar fără a-l anula prin neraportarea la ceea ce noi știm azi, am putea spune că el intuia că adevărul este numai întregul și că, prin urmare, o filosofie care aspiră la adevăr trebuie să ia în seamă întregul.

Desigur, nu se cuvine să-i exagerăm contribuția, actul nefiindu-i nici lui, nici nouă profitabil.

Cînd însă ne scrutăm conștiința, descoperim în ea un strat Cantemir, ne descoperim într-o parte a noastră cantemiriene, el fiindu-ne începutul în filosofie. Începutul nu în sens pur și simplu cronologic, ci fenomenologic. Început ca materia originară din care, prin transformări succesive, s-a născut pînă la urmă omul.

Noi, azi, gîndim mult diferit, esențial diferit de Cantemir. Dar putem filosofa azi, cum filosofam fără el?

G. VLĂDUȚESCU

LOGICA LUI CANTEMIR

Teofil Corydaleu. În: Probleme de logică, vol. I, Editura Academiei R.S.R., 1968) și de unele probleme ale logicii scolastice de orientare nominalistă (*Teoria suppoziției*. În: Probleme de logică, vol. V), am fost frapați de similitudinea de expresie și de idei dintre formulările *Compendiolum*-ului cantemirian și cele din operele de logică ale lui Corydaleu precum și ale unor logicieni scolastici nominaliști, întrebîndu-ne dacă, și în ce măsură, cele acreditate de cercetătorii de pînă acum ai acestui opuscul cantemirian sint cit de cit întemeiate.

Într-adevăr, Dimitrie Cantemir a fost elevul lui Ieremia Cacavella — și încă foarte atașat de acesta — de la care a reținut multe atît pe planul filosofic general cit și în ceea ce privește logica. Însă Ieremia Cacavella — „umanist de tipul celor formați de Contra-reformă“ (Petre Vaida. *Dimitrie Cantemir. În: Istoria filosofiei românești* I, Buc., Editura Academiei, 1972, p. 59) — este și un corydaleu — fusese o vreme dascăl la Academia domnească din Iași (Cf. N. G. Dosios. *Studii istorice greco-române*. Iași, 1902, p. 35; Ariadna Canariano-Cioran. *Jérémie Cacavella et ses relations avec les Principautés Roumaines*. În: *Revue des études sud-est européennes*, 1965, nr. 1—2) — și este puțin probabil să nu-i fi pus la îndemîna principatului său elev unele din lucrările lui Corydaleu care, se știe, constituiau obiectele de studiu la Academia din Iași (Cf. Cléobule Tsourkas. *Les débuts de l'enseignement philosophique et de la libre pensée dans les Balkans La vie et l'oeuvre de Théophile Corydalée*. Thessalonique, 1967). De aceea, negarea absolută a oricăror influențe corydaleene în redactarea *Compendiolum*-ului — potrivit părerii lui Dan Bădărău — ni se pare dificil de susținut, fiindcă de ar fi astfel cum să explicăm similitudinea aproape textuală dintre definiția logicii la Cantemir și la Corydaleu? Iată cele două texte — din *Compendiolum* și din *Introducere la logică* — cărora le alăturăm și traducerea în limba română:

„Logica est ars instrumentalis philosophiae, quae versatur circa voces rerum significativas per conceptus, cuius regulis instructis distinctionem inter veritatem et falsum facimus“ — *Compend.*, cartea I, tract. I, cap. 1.

„He lohiri exis téchni esti filosofias organiki, peri fonas kataghinoméní dilotikas ton progmaton dia ton noimatón, paradidousa imin kanónas, kath'ous ek ton toiouton fanom kataskeuakrisin alitheias kai pseudous“ — *Introducere la logică...* text grec stabilit de Ath. Papadopoulos... traducere în franceză de C. Noica. Buc. 1971, p. 13.

a). „Logica este artă instrumentală a filosofiei care se înțelețește cu cuvintele semnificative ale lucrurilor prin concepte, ale cărei reguli constituite ca instrumente raționale (permit) să facem deosebirea adevărului de fals“.

b). „Comportamentul logic este artă, instrument al filosofiei, aplicîndu-se cuvintelor care arată lucrurile prin gînduri (concepte, idei) și care ne transmit reguli potrivit cărora se pregătesc, cu astfel de cuvinte, instrumentele logice de care se servește filosofia în vederea deosebirii adevărului de fals“.

De altfel, Cantemir putea să cunoască textele corydaleene și din vremea cit fusese la Constantinopol și studiasc cu profesori de la Academia grecească întemeiată tot de Corydaleu (Cf. Dimitrie Cantemir. *Istoria imperiului otoman*. Buc., 1881, p. 135).

Evidente interferențe de exprimare în spiritul logicii corydaleene — mergînd pînă la similitudine textuală — întîlnim și în cartea I, tract. III, capitolele 3 și 4 precum și în cartea II, tract. II din *Compendiolum* — așa cum am arătat în studiul nostru din *Probleme de logică* vol. IV (Buc., Editura Academiei, 1972).

Dar substanța neo-aristoteliciană a *Compendiolum*-ului nu se susține numai prin și pe lucrările lui Corydaleu ci și prin lucrările lui Jacobus Zabarella — cunoscutul neoaristotelician padovan studiat și de Corydaleu. Printre altele, semnificativ ni se pare faptul că Dimitrie Cantemir deosebește o logică naturală și o logică artificială aproape în modalitatea textuală și de idei a lui Zabarella. Iată cele două texte:

a) „Logica dividitur in naturalem (quae a nostra dependit natura) et artificialem, quam magis ab Aristo (teles) traditam habemus“ — *Compend.*, cartea I, tract. I, cap. 4.

b) „...igitur duplicem esse logicam: unam naturalem, altera artificiosam; logica naturalis est quidam naturalis instinctus... et logicam, quae artificiosa dicitur... hanc sibi attribuit Aristoteles“ — Jacobi Zabarella *Opera logica...* herausgegeben W. Risse, Hildesheim, 1966 (*De natura logicae*, liber I, cap. 20, p. 52).

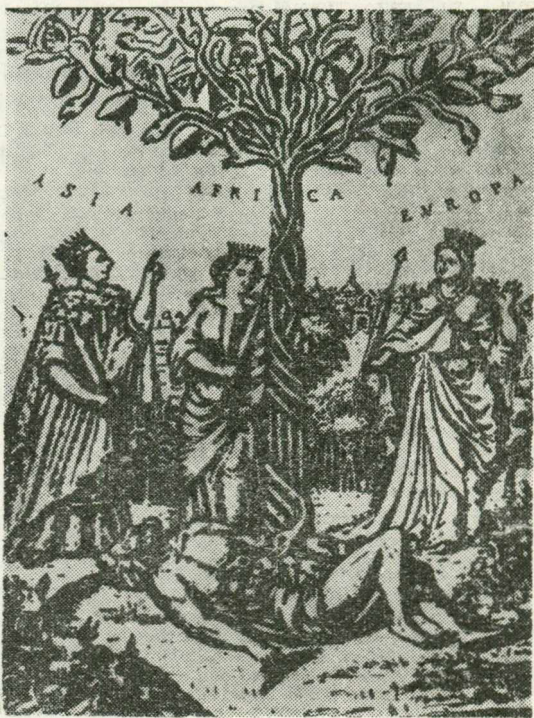
Desigur, Dimitrie Cantemir în acest *Compendiolum* este un aristotelician, dar un aristotelician sui generis în sensul că această mică scriere de logică poartă amprente aristotelice reflectate prin orientările neoaristoteliciene de expresie corydaleană și zabarelliană — cum ne îngăduim să credem a fi demonstrat în aceste rânduri și în studiul nostru din *Probleme de logică* IV — precum și prin optica nominaliștilor. Aceste din urmă elemente apar pregnant în cartea I, tractatus I, capitolele VII—XVII, în care Cantemir expune teoria termenilor. De notat că acest compartiment de logică nu mai era studiat în epoca în care trăia Cantemir, incît rămîne de văzut motivele care l-au îndemnat pe principele filosof să introducă în opusculul său atari probleme.

Cercetările noastre, asupra acestor capitole, ne-au condus la identificarea surselor nominalist-terministe studiate de Cantemir în redactarea *Compendiolum*-ului. Aceste surse poartă numele unor logicieni scolastici tîrzii din Spania secolului al XVI-lea — Dominicus de Soto, Joanes Martinus Silicesus — cărora le vom mai adăuga și pe Petrus Hispanus și Ockham din Evul mediu.

În încheierea acestor însemnări privind logica lui Cantemir, ne permitem să avansăm opinia potrivit căreia *Compendiolum*-ul este proiectul unei logici aristoteliciene exprimată în devenirea sa istorică, o sinteză teoretică a momentelor dezvoltării sale.

VALERIU STREINU

Imperiul otoman muribund

cantemir în filatelia românească

Cu prilejul aniversării tricentenarului nașterii celui mai de seamă gânditor și om de știință din cultura românească, forurile științifice și culturale din țara noastră și din multe alte țări ale globului au organizat numeroase adunări spre cinstirea acestui mare umanist al Europei secolului al XVIII-lea.

Asociația filateliștilor din R.S.R. nu putea sta indiferentă față de acest mare eveniment cultural și a inițiat prin filialele sale județene expoziții omagiale, care se vor încheia cu o expoziție republicană organizată la Brașov între 26 octombrie — 15 noiembrie 1973. Un simpozion pe teme filatelice va completa aceste manifestări.

Poșta română a emis mai multe mărci poștale închinute marelui cărturar și domnitor cu diferite ocazii.

În anul 1938, la 8 iunie, apare prima marcă poștală dedicată lui Dimitrie Cantemir în valoare de 25+25 bani în seria intitulată „Voevozii” care mai cuprinde pe Mircea cel Bătrîn, Constantin Brîncoveanu, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul și Alexandru Ioan Cuza.

A doua marcă apare în 1946 în seria Congresul A.R.L.U.S. cu o valoare de 80 lei.

A treia marcă apare la 5 septembrie 1955 în seria intitulată „Precursorii literaturii române”, Cantemir este înfățișat pe marca de culoare albastră, celelalte valori, fiecare de 55 de bani, prezintă pe Dosoftei, Constantin Cantacuzino, Enăchiță Văcărescu și Anton Pann. Tot la a-

ceastă dată apare un plic prima zi a emisiunii. Emisiunea apărută în acest an la 15 iulie, cu ocazia aniversării a 300 de ani de la naștere, este compusă dintr-o marcă cu o valoare de 1,75 lei și o colită cu un nominal de 6 lei. Ambele, tipărite în patru culori, prezintă un reușit portret al sârbătoritului. De asemenea a apărut un plic prima zi a emisiunii pe care este imprimat portretul lui Dimitrie Cantemir și sint aplicate marca și colita ce sint obliterate cu ștampila ocazională. Tot cu această ocazie a fost emisă și o ilustrată maximă.

ION ZAHARIA

din trecutul sportului dobrogean

Spre sfârșitul lunii aprilie 1925 iumea fotbalistică de pe litoral a fost revoluționată de o veste senzațională: reprezentativa orașului Constantinopol va înfrânge reprezentativa orașului Constanța.

Cum s-a ajuns la acest mare meci? Destul de simplu. Selecționata turcă a venit cu vaporul până la Constanța, iar de aci a luat trenul spre București, unde în zilele de 1 și 3 mai avea de susținut două meciuri. Un grup de „microbiști” cărora li s-a alăturat entuziasmul GETAN — directorul ziarului „Sportul Dobrogean” — a avut ideea ca, la înapoiere spre casă, fotbalistii turci (care tot se opresc în Constanța o zi înainte de a se imbarca) să susțină un joc cu o selecționată din localitate.

Excelentă idee! Ceva de-a dreptul senzațional pentru iubitorii de sport din Constanța. Și oamenii au trecut la fapte, după cum reiese dintr-un articol (cu litere mari), apărut pe prima pagină a ziarului de sport din Constanța. „În urma demersurilor făcute de către directorul nostru pe lângă d. HAIDAR MEHMED BEY, consul al republicii turcești în localitate, s-a aranjat ca la trecerea echipei turcești prin orașul nostru spre Constantinopol, să se joace un match amical de foot-ball asociație, între echipa reprezentativă a Constantinopolului și echipa reprezentativă a Constanței”.

Meciul a fost programat pentru marți 5 mai la ora 16, pe terenul din port, meci în vederea căruia comisia de fotbal lansase afișe mari și tipărise bilete. Comentând importanța întâlnirii, ziarul de sport dădea sugestii în privința alcătuirii selecționatei constănțene: „Poarta va fi încredințată spre apărare lui Costea Mihai (Victoria), în locurile de fundași vor fi Wasko (Izvor) și Strato (Elpis), linia de mijlocăși va fi formată din Bârzan pe stînga, Tase la centru, iar Semcovici pe dreapta. Înaintarea, care trebuie să fie o linie bună de atac, va fi

formată din Macri (Elpis) aripa dreaptă, Trandabur (Victoria) inter dreapta, Vulcan (Victoria) sau Avani (Elpis) la centru, Petre Vasile (Victoria) inter-stînga, iar Vidi (Victoria) pe aripa stînga. Această formație o dă ziarul nostru, dar echipa se va forma de către comisiune, deci noi arătăm cam care ar trebui să fie formațiunea”. Săptămînalul dobrogean de sport se ocupă și de problema rezervelor, consemnează o serie de nume și încheie astfel: „ne încredem în alegerea comisiunii, care credem că va prezenta pe teren o echipă care să aibă legătură, pentru a se putea prezenta onorabil în fața adversarilor”. Rîndurile de mai sus — apărute la 30 aprilie — au stîrnit vîlvă, pregătiri febrile, discuții, lungi ședințe pentru definitivarea selecționatei locale, pronosticuri, speranțe. Dar...

În ziarul „Sportul Dobrogean” din 7 mai (tot pe prima pagină) într-o notă cu titlul: „De ce nu s-a jucat match-ul Constanța — Constantinopol”, amintindu-se de înfrîngerea care urma să aibă loc în ziua de 5 mai, se spun următoarele: „acest match nu s-a mai jucat din cauză că echipa reprezentativă a Turciei, urmează a juca duminică 10 mai la Constantinopol cu echipa reprezentativă a Rusiei. Deci nu se putea ca aceeași echipă care a jucat cu „România” (n.n. 2—1, vineri 1 mai) și cu reprezentativa Bucureștiului (n.n. 1—1, duminică 3 mai) să mai fi putut susține un nou match în ajunul match-ului Rusia — Turcia”.

Un motiv destul de temeinic, firește, dar care n-a putut mîșora cu nimic deziluzia iubitorilor de fotbal, necum amărăciunea biete comisiuni locale de fotbal învinuie că: „a îndus în eroare opinia publică” făcînd pe deasupra și cheltuieli inutile, pe care biata comisiune nădăjduia, desigur, să le recupereze și cine știe, să-i mai rămînă ceva pentru viitoare mari manifestațiuni sportive. Dar...

EMIL IENCEC

Sandu și Aurora Simionică, actori la Teatrul de stat din Constanța, într-un excelent tele-recital de poezie a mării. Era și timpul, dacă nu existența prestigioasă a Studioului de poezie din localitate, cel puțin timbrul cald, inegalabil al actorului constănțean să inspire o atare emisiune. S-a recitat din clasici, din tradiționaliști, din moderni și contemporani, nu s-a recitat din poezii locale care nu s-au mutat în București. Nu susține nimeni ideea nesăbuită cum că orașul cu pricina ar deține monopolul liric asupra mării, dar orice antologie poetică marină, oricît de sumară, nu-i poate ignora pe poezii localnici decît cu riscul parțialității deformante.

De ce oare să fie ei ignorați, și doar nu pentru prima dată? Emisiunile Prim-plan nu și-au

nedumeriri. diverse

dezmințit mai niciodată calitatea de stimulator al unor meditații profund civice, dincolo de menirea lor imediată de a înfățișa eroi ai timpului nostru. Convorbirea Rodică Rarău cu șeful platformei de montaj de la termocentrala din Rogojelu a constituit, de pildă, o lecție despre conceptul de utilitate socială, devenit larg accesibil prin argumentația simplă și sinceră a interlocutorului. Atunci, dacă omul e sincer, pașionat și înțelept, dacă nu-i plac vorbele umflate și conceptele abstracte, dacă, în sfîrșit, are destule de spus și fără să-l mai îmboldim noi atît, la ce bun să-l mai întrebăm de ce nu-i plac vorbele de prisos și de ce este el mereu nemulțumit? Din moment ce se vede de ce?

Final de partidă F. C. Argeș — Fenerbahce Istanbul... Nu, n-am de gînd să comentez un meci de fotbal — din ce pricină pasese lui Dobrin și-au pierdut eficacitatea și cum a trecut Gelil prin apărarea piștenilor — măcar pentru faptul că într-un asemenea caz televiziunea e un spectator pasiv deopotrivă cu ceilalți din tribune sau din fotolii, cu tristețea aferentă înfrîngerii. Ea n-are aici ascendentul pe care-l are îndeobște în emisiunile regizate, nu știe despre secunda următoare mai multe ca noi, ceilalți, iar voința ei, similară cu voința noastră, nu poate modifica soarta jocului, după cum nici n-a modificat-o: 1—1 deci, stop F. C. Argeș, cade cortina muzicală și pe fondul tristeții legitime sîntem invitați, într-un intermezzo publicitar, să vizionăm evoluțiile acrobatiche ale celor trei generații Kratyl în arena circulară: bunicul, fiul și nepoții. În noi mai dăinuie amărăciunea înfrîngerii și iată, aflăm că automobilele frumoase și elegante pot avea diverse mărci, dar secretul unui pantof confortabil stă într-o singură marcă: Romarta.

Această mobilitate, să-i spunem tehnică, de la o emisiune la alta, care n-are nimic culpabil ci, dimpotrivă, este avantajul firesc al unui bun public precum televiziunea, mă face să tinjesc după o mobilitate similară, de natură afectivă. Dacă s-ar putea — dar nu se poate — să împrumuți ceva din indiferența astrală cu care se succed în mod fatal emisiunile, să ieși adică prin Sărindari diferent de cum a terminat-o eroul — fiindcă oricum trebuie să ieși — dacă s-ar putea...

Dar nu se poate și dacă mă gîndesc bine, nici nu se cade.

C. N.

SUCCESUL PĂPUȘARILOR

Important centru economic și administrativ — este al 3-lea sau al 4-lea oraș al Ungariei — Pécs este și un important centru universitar și cultural. Pentru a treia oară s-au întîlnit aci venind din diferite colțuri ale lumii artiști dintre cei mai renumiți ai unui gen foarte iubit în Ungaria, animatorii teatrului de păpuși. Ei vin aci din 2 în 2 ani, să facă demonstrația vitalității artei lor în fața spectatorului adult, să redescopere de fapt adevărata față a acestei arte, care așa s-a născut încă din antichitate, așa a viețuit de-a lungul secolelor pînă în zilele noastre, îngăduindu-și adeseori curajul de-a spune ceea ce omul se temea să rostească el însuși de pe scenă. Că Teatrul de păpuși n-a ieșit din sfera de interes a publicului adult, o dovedesc păpușarii și trupel din diverse țări care îi mențin viața prin spectacole deloc lipsite de atractivitate, ingenios gîdite, pline de fantezie, de poezie și deloc gratuite. Dar mai ales dovada supremă o face publicul care umple sălile la refuz aplaudind îndelung, solicită spectacole suplimentare. Festivalul internațional al Teatrului de păpuși de la Pécs este de acum o manifestare devenită populară în țara organizatoare și bine cunoscută în lumea artiștilor păpușari de pretutindeni. În Ungaria ființează cu sprijinul Teatrului de stat din Budapesta (unica instituție bugetară dar cu un mare număr de actori), nenumărate formații amatoare de teatru de păpuși cu spectacole destinate adulților. Văzînd cîteva din cele 11 prezente din actuala ediție, mă simt obligat a spune că aci amatorismul înseamnă poate dragoste, pasiune, în nici un caz nu se confundă cu diletanțismul, cum se întîmplă uneori. Cel puțin spectacolele prezentate de trupa locală din Pécs, „Bobita”, alcătuită din elevi, sub conducerea regizorului Kós Lajos, cu deosebit de amuzantele parodii la adresa serialelor polițiste sau a unor formații și soliști de muzică ușoară și clasică și versiunea păpușărească propusă de teatrul „Astra” din Budapesta la cunoscuta epopee Don Quijote a lui Cervantes, ne-au pus în fața unor reprezentări ce depășesc din punct de vedere artistic chiar trupe cu bogată activitate internațională. Nu e de mirare atunci că unor asemenea amatori li s-a creat încă de mai multă vreme prilejul întîlnirilor naționale în acest oraș și că de o vreme încoace, tot aci, la Pécs, pentru stimularea creației naționale s-a creat un sediu al reuniunii onora dintre cele mai bune trupe și păpușari din lume.

✱

Țara noastră a participat prin păpușarii constănțeni pentru prima oară la acest festival. Spectacolul ales, COPILUL DIN STELE, dramatizarea ini-

moasei profesoare din localitate Victoria Gavrilescu, după Oscar Wilde, își are palmarele sale atît pe plan național cit și internațional. La a 3-a ediție a Săptămîinii teatrelor de păpuși din Constanța, la Festivalul teatrelor pentru tineret și copii din Piatra Neamț, la Festivalul internațional de teatru de la Nancy sau la Festivalurile teatrelor de păpuși de la Zabreb și Belgrad și-a cucerit laurii binemeritați. După mai bine de 2 ani, revăzut și îmbogățit în mișcare de regizorul Andrei Belgrader, spectacolul încintă prin aceeași prospețime a candorii și a profunzimii fiorului tragic. Un merit al întregii distribuții pe care ne face plăcere s-o cităm ca și în alte ocazii: Aneta Forna-Christu, Ioana Ionescu-Jora, Elena Moțoc, Georgeta Nicolau, Elena Romanescu, Georgeta Radu, Marinela Marinescu, Vasile Hariton, Justin Defta, Petre Catrava, Mircea Romanescu, alături de prestigioșii colaboratori la realizarea scenografiei — Eugenia Tărășescu-Jianu, Șerban Jianu și Lucia Trotonghi sau creatorul muzicii, compozitorul Ștefan Zorzor. La Pécs spectacolul a stîrnit poate cele mai frumoase ecouri din festival în rîndul spectatorilor și al oamenilor de specialitate. Prima consemnare în presă, apărută în ziarul local „Dunantuli Naplo” avea doar cuvinte de laudă, regretînd doar faptul că n-a existat și o traducere a textului în limba maghiară. Spectatorii de toate vîrstele din cartierul minerilor din oraș cu care am convorbit după un spectacol prezentat la cererea lor în Casa de cultură Josef Atilla, ne mărturiseau că gradul de emotivitate pe care îl stîrnește spectacolul face ca el să pătrundă cu ușurință în sufletele oamenilor dărîmînd bariere necunoașterii limbii. Au venit printre artiștii constănțeni nenumărați confrăți și critici: prof. dr. Jan Malik, Henrik Jurkovski, Jean Loup Temporal, Szilaghi Dezső, Gyurko Laszlo, compatrioata noastră Margareta Niculescu, să-și mărturisească satisfacția și emoția oferite de spectacol, admirația față de interpreta rolului titular Aneta Forna-Christu — despre a cărei realizare unul dintre ei spunea că este o apoteoză a puterii de creație a miinii. Popularul păpușar englez Pugh nu se mai despărțea de români — spunea că spectacolul lor e cel mai bun din cîte a văzut vreodată — și ca la un meci de fotbal, și-a schimbat cu actorul Petre Catrava tricoul fantezist pe o cămașă cu motive naționale românești.

Nu s-au dat premii. Dar a existat un juriu internațional de extremă exigență. Și juriul a ținut totuși să distingă în sesiunea de închidere a festivalului cîteva trupe participante. În fruntea celor străine s-a aflat teatrul din Constanța.

ROMEO PROFIT

specii ... literare

Răbdând, c-o jalbă, în tăcere,
Un an întreg, martiriul greu,
Am scris un imn de tămîiere
„Amicului“ de la ghișeu.

Dar cererea făcu drum mare
Și-a fost ținută și sub cheie,
Că fără pic de-nfumurare,
Puteam să scriu o epopee.

Văzind că prea mă chinuiește
Și mi-a făcut din viață, dramă,
Pe cel în „drept“, atunci,
firește,
L-am săgetat c-o epigramă.

Iar azi, cind s-a sfîrșit cu toate
Și s-a ales din jalbă, praf,
Petiției înregistrate,
I-am închinat un... epitaf.

VICTOR HILMU

de-ale greierilor

Ador acutele prin
cîrcumi scoase ;
La școală mi se dau
doar note joase.

Un greiere de cîmp
ce demodat îmi pare
Pe lingă greierii
cu tranzistoare.

Mi-am luat chitara
ultra ! Faptu-i
tonic :

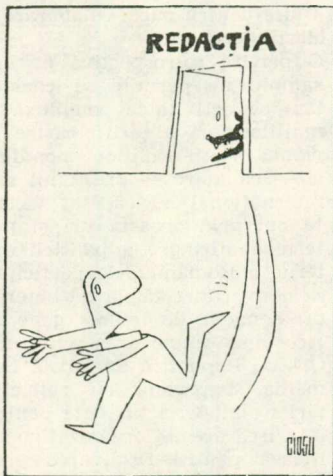
Pot spune că sint
Greier e'ctronic.

Grija zilei de mîine
deloc nu mă consumă,
Căci nu rîvnesc
la glorie postumă.

unui bețiv

Cînd s-a-necat a fost un chin,
În lac el nu putea să-ncapă :
Era atît de plin cu vin
Că nu putea să-nghită apă.

ANGELA CHIUARU

din însemnările unui „șef“

În urma sesizării unor factori,
greșelile au devenit evidente.
Ca sarcină de viitor, se pune
problema de a acționa energic
pentru înlăturarea factorilor.

Am lichidat cu absențele ne-
motivate, izbutind să instrum
pe cei în cauză de a introduce
în prealabil cereri de motivare.

Acordăm punctualității un loc
de cinste, așa că s-a atras încă
o dată atenția că nici un refer-
at să nu plece fără punctua-
ție.

Am redus la jumătate vorbă-
ria sterilă, hotărînd ca în ore-
le de primire a reclamațiilor să
vorbească o singură persoană :
eu.

VASILE FULGEANU

CENACLU

Joi, 11 octombrie, așa cum se a-
nunțase, cenacul Ovidiu și-a re-
luat activitatea. Au citit: Doina
Rada Stoian — proză — și Mihai
Moraru — versuri.

Referindu-se la proza D.R.S.,
Alex. Ștefănescu remarcă pro-
gresele autoarei, care se dove-
dește o atentă observatoare a
mediului, reușind să surprindă
detalii interesante (scena din
Gara de Nord, discuțiile dintre
copii) fără să poată contura o
viziune unitară, semnificativă.
Improprietățile de limbaj re-
flectă limitele pregătirii tinerei
muncitoare. Mirela Roznoveanu
subliniază talentul prozatoarei,
capacitatea de a crea atmosferă
dar o previne că lipsa de cultu-
ră constituie un pericol pentru
evoluția viitoare. În plus, A.
Porumboiu observă tendința
spre detalii și analiză, iar R. Hol-
ban, tematica „simplă“ și notele
de romantism care emoționează.
L. Stoica sesizează lirismul
prozei D.R.S. și H. Agarici lip-
sa de dinamism.

Cit privește poeziile lui M.M.,
opiniile au fost contradictorii.
Alex. Ștefănescu distinge două
tendințe: a) una, în care se
grupează poeziile emoționante
prin autenticitatea sentimentu-

lui consemnat direct, aproape
spontan; b) alta, a poeziilor ce-
rebralizate, lucrate, dar cu i-
magini răzlețe, neorganizate. R.
Holban remarcă poezia Orașul
de piatră albă, care se impune
prin încărcătura emotivă. H. A-
garici găsește că M.M. constru-
iește o imagine logică, iar Ar-
tur Porumboiu, că poeziile lui
M.M. se plasează „în afara ar-
tei“, sint neinteresante, pentru
ca M. Bejancă să remarce fru-
musețea poeziei Te chem, criti-
cînd poziția prea dură a lui
A.P.

O parte a acestei prime ședințe
a fost rezervată măsurilor pen-
tru participarea cenacului la
manifestările Pontica '73 și sta-
bilirii modului de lucru pentru
etapa 1973—1974; ședințele se
vor ține bilunar, joia, de la ora
18 și vor alterna cu întâlniri în-
tre membrii cenacului și oa-
meni ai muncii — de două ori
pe lună, tot joia. De asemenea,
s-au solicitat lucrări ale mem-
brilor cenacului în vederea al-
cătuirii unor culegeri omagiale
dedicate Congresului al XI-lea
al P.C.R. și celei de-a XXX-a
aniversări a eliberării Români-
ei de sub jugul fascist. Ședin-
ța următoare se va ține joi, 1
noiembrie, și-au manifestat do-
rința să citească Doina Barbu
și Nicolae Ion.

B. DINCĂ

firul ariadnei

● Fii sincer : de cite ori n-ai
salutat tu inții de teamă că nu
vei fi salutat ?

● Cîtă apă prăpădită fără să
se mai descopere vreun prin-
cipiu...

● Viața fiecărui om e un ro-
man. Din păcate, nu toate ro-
mane au în ele un om.

● Simțea în el o chemare. Dar
nu știa încotro...

● Uite unde am ajuns : avem
prea multe balcoane, și prea
puține Juliette...

● Uneori o piedică zdravănă
te poate feri de prăpastie.

● Nu sintem deloc modești.
Ori de cite ori sunăm la o ușă
și sintem întrebați „cine e“ ?
răspundem : „EU“.

● Adevărul supără, uneori, și
pe cel care-l spune.

● Înainte se spunea că româ-
nul e născut poet și ne gîn-
deam la Eminescu. Acum se
spune același lucru, dar se
gîndește fiecare la sine.

● Două lucruri nu e bine să
stea prea sus : nasul și sone-
ria.

● Ironia e arma care m-a scă-
pat de multe ironii.

● Trei seamănă griul, și-o su-
tă-i pictează.

● Pe drumul vieții nu există
locuri de parcare.

● Cred că bărbații ne cer mi-
na, ca să se convingă că a-
vem cu ce ține mătura.

● S-a făcut poet pentru că era
îndrăgostit de oameni și oa-
menii nu observau.

● Cu lupii nu-i bine să faci
pe mielul.

● Despiciind mereu firul în
patru a ajuns să nu mai știe
cum arată unul întreg.

● Să faci mult, să gîndești
mult, nu e puțin.

● Iluzii — noapte bună, copii !

● Totul e ca într-o victorie să
nu pierzi totul !

RODICA TOT

canțemir despre dobrogea

(Urmare din pag. 3)

arcuri pot, cu penele lor, să
orneze săgețile în toată Turcia
și Tataria, deși spre acest scop
nu se pot întrebuița decît
douăsprezece pene și acestea
încă numai din coadă și care
de obicei se vind numai cu un
leu. Acestea sint recunoscute
ca cele mai bune pentru întrebui-
țarea la arcuri și întrec pe
toate altele, așa încît un maes-
tru îndemînat nici nu folo-
sește altele în meseria sa“. În
continuare, Canțemir intră în
domeniul legendei :

„Dacă cineva are în tolba sa
mai multe săgeți care sint or-
nate cu alte pene și numai una
este ornată cu o singură pană
de la acești corbi și lasă să se
atingă de celelalte, ea le mî-
nîncă și le despoale pe toate
pînă la lemn. Pentru această
putere singulară se pare că
s-a dat acestor corbi numele
tătăresc de „ghiudgighin“ (și
autorul explică în notă că
„ghiudgi în turcește înseamnă
putere; ghin în limba persană
înseamnă posesor“, deci poseso-
rul puterii) (p. 506).

Am reținut din numeroasele
informații despre Dobrogea, ri-
sipite în paginile operei can-
temiriene, pe cele ce ni s-au pî-
rut mai semnificative. Ele ni-l
prezintă pe Dimitrie Canțemir
ca pe un atent observator al
locurilor pe unde a umblat, un
cunoscător apropiat al Dobro-
gei și al oamenilor ei și ne
oferă nouă puțința de a cu-
noaște fața și viața acestei
provincii într-o perioadă des-
tul de întinecată a istoriei sale.
Coincidență a făcut ca în iunie
1935, osemintele domnitorului
român să fie aduse în
țară prin portul Constanța,
unde autoritățile și populația
orașului și județului i-au adus
venita cinstire. În drumul

lor spre Iași, rămășițele voie-
vodului savant vor fi trecut și
prin locurile pe unde cu a-
proape trei veacuri mai înainte
fi hălăduiau pași și iscodeau
ochii lui pătrunzători.

Pentru toți cei care cu ochi
înlăcrimați vor fi urmărit a-
tunci moaștele voievodului,
pentru cei care azi îi cinstesc
amintirea, pentru ca cei de
mîine să-l cunoască și să-l
cinstească după cuviință, am
scos din opera lui aceste pagini
despre locurile și oamenii Do-
brogei noastre.

marin preda

(Urmare din pag. 4)

înțelegere exterioară a mediului
intellectual.) Pe de altă parte,
ambii scriitori au părăsit ten-
dința (de asemenea tradițio-
nală) de a descrie „natura“,
constrîngîndu-se să exploreze
realitatea umană. Natura, în
operele lor, este evocată strict
funcțional. La Călinescu, ci-
vilizația modernă a înlocuit
peisajul sălbatic, reușind, prin
raționalitatea ei, să exprime
mai adevărat pe cel care a
creat-o, pe om. La Marin Pre-
da, cîmpul cu lanurile de griu
sau cerul instelat determină în
primul rînd un spațiu moral,
invitîndu-l pe privitor, nu să
se piardă în contemplații meta-
fizice, ci să-și amintească me-
reu că viața are sens doar în
raporturile cu semenii, că nu
mai pe pămînt, la fierăria lui
Iocan, pe marginea miriștii sau
în curtea lui Moromete oa-
menii iau act unul de celălalt
și prin aceasta există.

Acest exclusivism al interesu-
lui pentru natura umană nu
trebuie să surprindă, fiind o
trăsătură mai generală a spîri-

tului muntenesc. Spre deose-
bire de moldoveni, care tînjesc
să se difuzeze în cosmos, mun-
tenii își așează în față o oglin-
dă și se studiază cu încîntare.

stagiunea esilvală'73

(Urmare din pag. 12)

nuite resurse vocale și interpre-
tative pentru folclorul româ-
nesc, numerele de divertisment
revuistic prezentate de Stela
Popescu și Ștefan Bănică, în
ciuda talentului și farmecului
lor personal, au lăsat impresia
de improvizatie. A doua vizează
repertoriul unor soliști vocali
care, pentru a satisface gustu-
rile indoielnice ale unei părți
a publicului, recurg la artificii
facile, abandonează cîntecul
popular și eșuează lamentabil cu
piese de muzică ușoară. A
treia observație privește folclo-
rul dobrogean, care n-a fost re-
prezentat nici în Festivalul de
folclor (?), nici în concertele pu-
bliche. Singurul ansamblu fol-
cloric local, Briulețul, aflat în
subordinea Consiliului județean
al sindicatelor, face de cîțiva
ani prestații de serviciu unei
unități de alimentație publică
din turism, uitîndu-și datoriile
asumate prin însăși decizia de
înființare a formației.

semne noi de lirism

(Urmare din pag. 6)

titudine și poezia lor de
pînă acum va rămîne de-a
pururi expresie a ruperii de
zăgazuri, a răzbirii înse-
tate spre izvoare. Pe care
le și găsesc, — împrejurare în
care se comportă însă ca săl-

baticii sau copiii. Căci domi-
narea celor aflate în juru-le
și autodominarea, contemplarea
ca atitudine mai înaltă care te
face părtaş la legile armoniei,
ei nu le cunosc și nu le vor cu-
noaște poate niciodată. E o
stare prea „ștearsă“ pentru
metabolismul lor. O stare,
însă, care, în forme ce mai
păstrau cu impurul destule le-
gături, poate fi detectată în
unele întreprinderi labișiene, ade-
vurate poieni ale cerului.

clasicism și romantism

(Urmare din pag. 6)

ge că este cel mai apt pentru
asemenea gen de cercetare.
Dotat cu un spirit de analiză
sintetic, profesorul de la Bucu-
rești deține și calmul necesar
în întreprinderea unor astfel
de sinteze. Avînd un stil sobru
și concentrat, autorul volumului
„Clasicism și romantism“ im-
pune în primul rînd prin ele-
ganța și proprietatea termeni-
lor. El înbină cu bune rezul-
tate metoda descriptivă cu
aceea analitică, reușind să
scape de ariditatea genului.
Citeodată intercalează și cite o
efuziune lirică sau un portret
concis ca acesta : „Nu era ora-
tor. Vorbea încet și clar, citin-
du-și lecțiile. Înalt, cu umerii
largi, viguros, cu părul lung,
buclat, încăruntat înainte de
vreme, cu privirea blîndă, îm-
brăcat totdeauna cu redingo-
tă, cu o eleganță firească, Odo-
bescu întruchipa frumusețea
deplină a bărbatului matur“. Contribuțiile lui D. Păcurariu
la cercetarea literaturii româ-
ne se remarcă printr-o înaltă
specializare și mai ales prin
vocația sintezei.

ROMANIA ȘI NAȚIUNILE UNITE

reprezentarea țării noastre la o.n.u.

1. Organizația Națiunilor Unite — principalele organisme :

- Adunarea Generală — președinte 1967 ; vicepreședinte 1959 și 1962.
- Consiliul de Securitate — 1965—1967.
- Consiliul Economic și Social — 1965—1967.
- Consiliul Dezvoltării Industriale — 1967—1968.
- Consiliul U.N.C.T.A.D. — 1968—1972.
- Consiliul de Administrație al P.N.U.D. — 1968—1970 ; 1971—1973.

2. Consiliul Executiv al F.A.O. — 1968—1970.

3. Consiliul Executiv al U.N.E.S.C.O. — 1962—1968.

4. Consiliul Executiv al U.P.U. — 1969—1974.

5. Consiliul de Administrație O.I.M. — 1969—1972.

6. Consiliul Guvernatorilor al A.I.E.A. — 1963—1965.

Organizația Națiunilor Unite a luat ființă în anii celui de-al doilea război mondial, fiind o emanație a dorinței de pace a popoarelor, generată de aspră lecție a istoriei plătită cu viața milioanele de victime ale agresiunii hitleriste. Carta O.N.U. a fost semnată de 51 de state — considerate membre fondatoare — și a intrat în vigoare la 24 octombrie 1945, dată considerată drept „ZIUA NAȚIUNILOR UNITE”.

Semnând Carta, membrii O.N.U. și-au luat angajamentul să acționeze în conformitate cu principiile egalității suverane, pentru îndeplinirea de bună credință a obligațiilor asumate, rezolvarea oricăror diferende internaționale, renunțarea la amenințarea cu forța sau folosirea forței, neamestecul unui stat în treburile interne ale altor state. Proclamând asemenea principii, Carta O.N.U. este o expresie a afirmării și o recunoaștere internațională a ideilor coexistenței pașnice între state cu sisteme sociale diferite. Republica Socialistă România — din 1955 membră a O.N.U. — desfășoară o activitate perseverentă și rodnică în cadrul acestei organizații mondiale, în spiritul politicii sale externe generale de pace și colaborare internațională. În cuvântarea rostită în 1970 la sesiunea jubiliară a O.N.U., tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea : „În numele poporului român, pe care-l reprezintă la această importantă reuniune internațională, sunt împuternicit să declar că România va milita întotdeauna, neobosit și ferm pentru îndeplinirea idealurilor de pace, progres și colaborare ale umanității, pentru afirmarea și respectarea tuturor principiilor care stau la baza bunei conviețuiri internaționale. Țara mea este hotărâtă să-și aducă întreaga contribuție la reușita tuturor acțiunilor pe care le va întreprinde Organizația Națiunilor

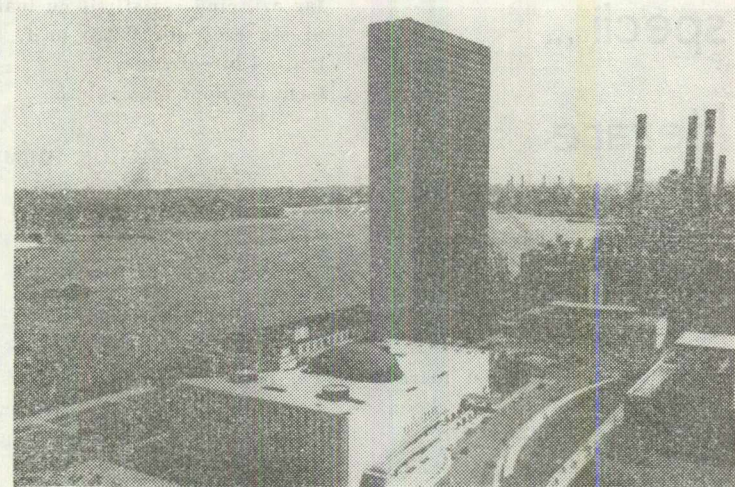
Unite pentru pace, colaborare și destindere”.

O privire retrospectivă de ansamblu ne permite să constatăm că activitatea complexă și multilaterală a țării noastre în planul vieții politice mondiale și — ca atare — prestigiul său internațional au căpătat valențe noi prin această vie și puternică afirmare a politicii externe a României, de participare activă, directă, la dezbaterile problemelor de interes general. Acordând importanță cuvenită O.N.U., Republica Socialistă România, împreună cu celelalte țări socialiste, acționează pentru întărirea acestei organizații, militează pentru rezolvarea problemelor cu care se confruntă lumea contemporană în spiritul principiilor înscrise în Carta.

Așa cum s-a arătat la recenta sesiune a O.N.U. în viziunea României, universalitatea O.N.U. nu înseamnă numai cuprinderea tuturor statelor în organizație, lucru aproape în întregime realizat (O.N.U. numără, în prezent, 135 de state), ci și aducerea în fața Organizației a tuturor problemelor internaționale, examinarea lor și găsirea de soluții cu participarea tuturor celor interesați, precum și aplicarea aceluiași principii și norme față de toți membrii comunității internaționale, oricând și oriunde.

Desigur, vechea politică de forță și dictat este încă departe de a fi înlăturată, în lume se mai rețin focare de tensiune și neînțelegere, conflicte politice între state. Cercurile retrograde se opun noilor tendințe în viața internațională, cauzei păcii, afirmării independenței naționale și colaborării între popoare, atentează la cuceririle lor revoluționare.

Noul mers al vieții internaționale imprimă cu forța imperativă a necesității lichidarea totală și urgentă a tuturor vestigiilor sistemului de relații ba-

zat pe subjugarea politico-economică și pe discriminare. Lovitura de stat, prigoana, persecuțiile împotriva forțelor progresiste și democratice din Chile dovedesc încă o dată ce forme acute pot căpăta acțiunile îndreptate împotriva libertății popoarelor, a aspirațiilor lor de emancipare națională și socială. Mesajul tovarășului Nicolae Ceaușescu, adresat președintelui sesiunii, secretarului general al O.N.U., șefilor de state din multe țări ale lumii pentru salvarea vieții lui Luis Corvalan și a celorlalți militanți chilieni pentru progres și democrație a produs un profund ecou. Țara noastră a propus ca Adunarea Generală să facă un apel la state, așa încât, printr-o rezoluție, în temeiul obligațiilor ce și le-au asumat prin Carta, în spiritul umanismului, al libertății fundamentale a omului, în pas cu mersul înainte al istoriei, să nu se recurgă la represii împotriva persoanelor care luptă pentru pace și colaborare între popoare.

Privind evenimentele din Orientul Apropiat, România se pronunță pentru rezolvarea

conflictului în spiritul rezoluției Consiliului de Securitate din 1967, pe calea politică, astfel încât să se ajungă la retragerea trupelor israeliene din teritoriile ocupate și restabilirea deplină a drepturilor populației palestinene în conformitate cu interesele și aspirațiile sale naționale.

În fața O.N.U. stau multe probleme în a căror rezolvare îi revin sarcini importante : dezarmarea, decolonizarea, întărirea securității mondiale și creșterea eficacității O.N.U. în viața internațională.

INIȚIATIVE ROMÂNEȘTI

● Declarația de principii asupra cooperării economice internaționale.

● Planificarea în vederea dezvoltării.

● Declarația cu privire la promovarea în rândurile tineretului a idealurilor de pace, respect reciproc și înțelegere între popoare.

● Punerea în valoare și utilizarea rezervelor umane.

● Acțiuni pe plan regional în vederea îmbunătățirii relațiilor de bună vecinătate între statele europene aparținând unor sisteme social-politice diferite.

● Anul internațional al turismului.

● Cooperarea industrială.

● Rolul Comisiei Economice O.N.U. pentru Europa în dezvoltarea cooperării economice internaționale.

● Cooperarea în domeniul științei și tehnicii.

● Cooperarea în domeniul utilizării ordinarilor și tehnicilor electronice de calcul la dezvoltare.

● Consecințele economice și sociale ale cursei înarmărilor și efectele sale profund dăunătoare asupra păcii și securității în lume.

● Rolul științei și tehnologiei moderne în dezvoltarea națiunilor și necesitatea întăririi cooperării economice și tehnico-științifice între state.

● Creșterea rolului O.N.U. în menținerea și întărirea păcii și colaborării între state, promovării dreptului internațional în relațiile dintre state.

SIMION TAVITIAN

o veritabilă solie a păcii

sonalitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu, eminent militant pentru pace și cooperare între națiuni, evidențiază stima și admirația față de strălucitele succese dobândite de poporul nostru pe drumul edificării societății socialiste multilateral dezvoltate, față de politica sa internațională.

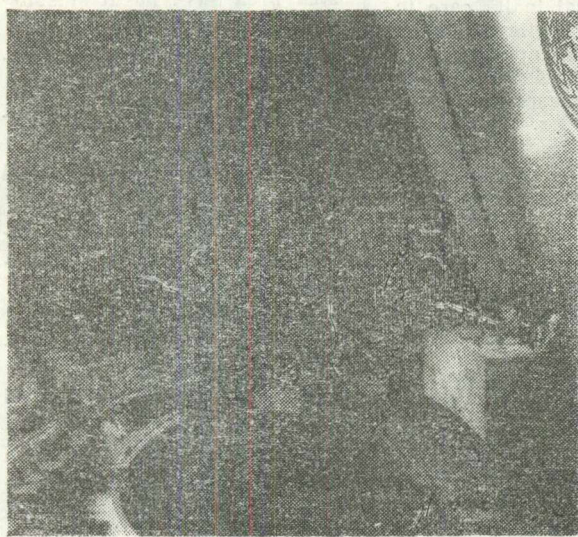
Această memorabilă vizită se înscrie, în mod organic, în ansamblul politicii externe a partidului și statului nostru, constituie o expresie a transpunerii consecvente în viață a hotărârilor Congresului al X-lea. Ea marchează o contribuție remarcabilă la largirea și dezvoltarea cooperării între state, a întăririi solidarității cu toate forțele revoluționare, democratice ale contemporaneității, care luptă pentru afirmarea principiilor independenței și suveranității naționale, egalității depline în drepturi, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc, pentru securitate și pace în lume.

Importanța istorică a vizitei se manifestă pe multiple planuri : politic, economic, cultural, precum și pe planul vieții și relațiilor internaționale. Documentele adoptate, Comunicatul comun româno-cubanez, Tratatul de prietenie și colaborare între România și Costa Rica, declarațiile comune semnate cu Venezuela, Columbia, Ecuador, Peru exprimă dorința fermă de a extinde colaborarea, de a întări solidaritatea în lupta pen-

tru dezvoltarea economico-socială, împotriva politicii imperiale de forță și dictat, pentru pace și colaborare între popoare.

Conducerea de partid și de stat a dat o înaltă apreciere activității desfășurate de tovarășul Nicolae Ceaușescu în timpul vizitei în cele șase țări latino-americane, contribuției pe care această acțiune, prin rezultatele obținute, documentele semnate, o aduce la dezvoltarea relațiilor dintre țara noastră și țările vizitate. Poporul român își manifestă totală aprobare față de activitatea rodnică, neobosită, desfășurată în timpul vizitei de conducătorul partidului și statului nostru, își exprimă stima și dragostea pentru contribuția decisivă pe care a adus-o la reușita vizitei tovarășul Nicolae Ceaușescu, fiu credincios al poporului, exemplu de militant comunist, a cărui viață și activitate sînt consacrate în întregime slujirii intereselor națiunii socialiste române, ale forțelor progresului și păcii în lume.

Vizita a fost apreciată ca o acțiune pozitivă, constructivă, merită să contribuie la dezvoltarea colaborării dintre țările respective, la desfășurarea cu succes a luptei împotriva imperialismului și colonialismului, la eforturile pentru satornicirea unui climat de pace și largă colaborare internațională.

Timp de mai bine de trei săptămîni, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, a întreprins o vizită de prietenie în șase țări de pe continentul latino-american — Republica Cuba, Republica Costa Rica, Republica Venezuela, Columbia, Ecuador și Republica Peru.

Vizita, care a cuprins un itinerariu însumind mii de kilometri, s-a caracterizat printr-o bogată activitate, prin ample și fructuoase contacte cu șefi de stat și de guverne, prin numeroase convorbiri cu oameni politici, cu conducători ai partidelor comuniste și muncitorești, cu reprezentanți de frunte ai

celorlalte partide și forțe democratice, cu exponenții cercurilor de afaceri și, în același timp, cu muncitori, țărani, intelectuali, studenți. Pretutindeni, înaltei oaspeți români s-au bucurat de o primire călduroasă, de o ospitalitate deosebită din partea popoarelor acestor țări, a conducătorilor lor. Această primire, ca și, în general, atmosfera de prietenie și înțelegere reciprocă sub semnul cărora s-a desfășurat întreaga vizită demonstrează elocvent sentimentele de afecțiune și prețuire reciprocă dintre poporul român și popoarele latino-americane, mărturie profund convingătoare ale simpatiei și prestigului de care se bucură România socialistă pe plan mondial, ale respectului și înaltei considerații față de per-

Colegiul de redacție : ION BĂDICĂ (redactor-șef), NICOLAE MOTOC (redactor-șef adj.), ȘTEFAN CAREJA, GH. DUMITRAȘCU, MARIN PORUMBESCU, FLORICA POSTOLACHE, ADRIAN RĂDULESCU, EM. ȘTEFĂNESCU

Tomis, revistă bilunară editată de Comitetul pentru cultură și educație socialistă al județului Constanța, B-dul Republicii nr. 28, telefon 1 34 16 — 2 13 68. Căsuța poștală nr. 112

Rugăm să ni se trimită manuscrisele dactilografiate. Cele nepublicate nu se restituie.

Tiparul : I. P. „Dobrogea”, Constanța